

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ VE TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Handegül PARLAK

EYLÜL-2019

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ VE TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Handegül PARLAK

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

EYLÜL-2019

TRABZON

ONAY

Handegül PARLAK tarafından hazırlanan “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ve Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler” adlı bu Çalışma 10.10.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Hayriye ŞENGÜN	Başkan	☒	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ	Üye	☒	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah UZUN	Üye	☒	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEŒ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ – Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Handegül PARLAK
05.09.2019

ÖNSÖZ

Senelerdir giderek önemini arttıran kentleşme ve şehircilik günümüzde de birçok çalışmanın haklı olarak ilgi odağında bulunmaktadır. Şehircilik literatürüne görece yeni girmiş bir kavram olan ‘çocuk dostu mekân’ ya da ‘çocuk dostu kent’ kavramı bu tezin ana temasını oluşturmaktadır. Asıl dayanağını Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’den aldığı için bu kavram elbette ki fazla eskiye dayanmamaktadır. Bu nedenle diğer birçok kentsel kavram ile karşılaştırıldığında yapılacak her türlü araştırmaya ve ilgiye muhtaç; gelecek nesiller açısından hayati önem taşıyan bir konu olduğu açıkça görülmektedir. Mevcut veri ve çalışmalarla hazırladığım bu tezin, bundan sonra bu konuda yapılacak herhangi bir araştırmaya en ufak katkı sağlaması beni fazlasıyla mutlu edecektir. Ülkemizde henüz çok yeni görülmekte olan ‘çocuk dostu kentleşme’ uygulamalarının işe yararlılığını ve devamlılığını her şeyden önce bir vatandaş olarak canıgönülden temenni ederim.

Bu tezin ortaya çıkmasında emeği geçen değerli insanlara teşekkür etmek benim için bir borçtur. Gerek lisans ve yüksek lisans eğitim sürecimde gerek tez yazım aşamasında bilgilerini ve desteğini bir an olsun benden esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ’a, canım annem Ebru YOLCU ve biricik kardeşim Yaren PARLAK’a, bana ihtiyaç duyduğum motivasyon ve ilhamı sağlayan sevgili arkadaşım Arş. Gör. Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ’a, hep yanımda olan canım dostum Av. Gülberk YAZICI’ya, her zaman ve her konuda bana güvenip destek olan nişanlım Fatih GENÇBAY’a ve değerli Kamu Yönetimi Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Eylül, 2019

Handegül PARLAK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇOCUK VE KENTE DAİR KAVRAMLAR	3-20
1.1. Çocuk, Kent ve Kentleşme Kavramları	3
1.1.1. Çocuk Kavramı	3
1.1.2. Kent Kavramı	5
1.1.3. Kentleşme Kavramı	7
1.2. Çocuk ve Kent İlişkisi.....	9
1.2.1. Yoksulluk ve Çocuk.....	9
1.2.2. Çocuk ve Göç.....	11
1.2.3. Kentsel Çocuk Mekanları ve Oyun Alanları.....	12
1.2.4. Çocuk Suçluluğu	14
1.2.5. Çocuk Katılımı.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ.....	21-43
2.1. Çocuk Dostu Kentleşme Fikrinin Ortaya Çıkışındaki Temel Nedenler.....	25
2.2. Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin Gelişimi	26
2.3. Çocuk Dostu Kent Olarak Tanınma	28
2.4. Çocuk Dostu Bir Kentin Temel Hedefleri/Ölçütleri	31
2.4.1. Her Türlü İstismar ve Şiddetten Korunma.....	35
2.4.2. Sağlık, Eğitim, Barınma, Altyapı Hizmetlerine Rahatça Erişebilme.....	37
2.4.3. Çocukların Kendileriyle İlgili Konulara Aktif Katılımı.....	38
2.4.4. Yeni Arkadaşlar Edinme ve Özgürce Oyun Oynayabilme	38
2.4.5. Yeşil ve Sürdürülebilir Çevreye Sahip Olma.....	39

2.4.6. Toplumsal ve Sosyal Yaşama, Kültürel ve Sosyal Etkinliklere Katılabilme	40
2.4.7. Ayrım Yapılmaksızın Kentin Diğer Sakinleriyle Aynı Haklara Sahip Olma	40
2.5. Günümüzde Çocuk Dostu Kentleşme	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ	44-62
3.1. Türkiye’de Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin Ortaya Çıkışındaki Temel Nedenler.....	44
3.2. Türkiye’de Çocuk Hakları Konusunda Yasal Çerçeve.....	46
3.2.1. Ulusal Mevzuat	46
3.2.2. Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Mevzuat.....	48
3.3. Türkiye’de Çocuk Dostu Kentleşme Süreci	50
3.3.1. Birinci Safha: Ön Hazırlık Dönemi (2014-2015).....	50
3.3.1.1. Adana-Yüreğir	51
3.3.1.2. Ankara- Mamak	53
3.3.1.3. Bitlis	54
3.3.1.4. Erzurum-İspir.....	55
3.3.1.5. Giresun.....	55
3.3.1.6. İzmir-Bornova.....	56
3.3.1.7. Kırklareli-Lüleburgaz	57
3.3.1.8. Manisa.....	58
3.3.1.9. Mersin	58
3.3.1.10. Şanlıurfa-Eyyübiye	59
3.3.2. İkinci Safha: Uygulama Dönemi (2016-2020).....	60
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	63
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	66
ÖZGEÇMİŞ.....	73

ÖZET

Kent birbirinden farklı birçok grubu içinde barındıran karmaşık ve toplumsal bir sistemdir. Şüphesiz ki kentsel mekân içerisinde çocuklar asla azımsanamayacak bir çoğunluktadır. 1989 yılında imzalanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin de olumlu etkisiyle çocuklara uluslararası boyutta yasal haklar verilmiş, yaklaşık 190 ülke bu sözleşmeyi onaylamıştır. UNICEF Genel Direktörü Carol Bellamy bu konuda *“Bir yüzyıl, çocukların hiçbir hakka sahip olmamalarıyla başlayıp, çocukların en güçlü kanuni araçlar yoluyla onların haklarını sadece tanımakla değil korumakla da sonlanmaktadır.”* demiştir.

Birçok çocuk giderek artan küreselleşme ve teknolojinin etkisiyle geçmiş yıllara göre daha iyi imkanlara sahipken; bu çalışmada da verilerle desteklendiği gibi birçok çocuk temiz su, yiyecek, eğitim ve sağlık gibi temel gereksinimlerinin giderilmesinden dahi yoksun durumdadır. Gerek yerel ve ulusal gerek uluslararası program ve projelerle çocuğa kent içinde verilen haklar arttırılmalı, çocuk kentin diğer aktörleriyle eşit haklara sahip olmalı, çocukların taleplerine ve ihtiyaçlarına uygun imkân ve alanlar yaratılmalıdır. Her çocuk güvenli ve temiz bir çevrede büyümeyi hak etmektedir. Özellikle Türkiye gibi ulusal bir çocuk politikasından yoksun ülkelerde bunu sağlamak için yerel yönetimlere ve topluma büyük görev düşmektedir.

1996 yılında Habitat-II konferansı sonucunda alınan kararlar doğrultusunda ‘kentlerin herkes için daha iyi hale getirilmesi’ ve bunun uzantısı olarak da çevrenin çocuklar için daha yaşanılabilir kılınması amaçlanmıştır. Bunun için yapılan uygulamalardan en önde geleni Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin vücut bulmuş hali olarak kabul edilen Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'dir. Çocuk ve kent ilişkisi bağlamında ele alınan konulardan görece yeni olan Çocuk Dostu Kentleşme kavramının ele alındığı bu çalışmada çocuk dostu kentleşme girişimini ortaya çıkaran nedenlere, hedeflerine, ölçütlerine, gelişim sürecine yer verilmiş ve girişim Türkiye üzerinden örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Dostu Kent, Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi

ABSTRACT

A city is a complex and social system that includes many different groups. There is no doubt that children are in a large majority in the urban space. Thanks to the positive effect of the Convention on the Rights of the Child signed in 1989, legal rights were granted to children internationally, and approximately 190 countries ratified this convention. About this, Executive Director of UNICEF said that *“A century that began with children having virtually no rights is ending with children having the most powerful legal instrument that not only recognizes but protects their human rights.”*

With the impact of increasing globalization and technology, many children have very good opportunities compared to the previous years. On the contrary, in this study as supported by the data, too many children in different countries lack even basic needs such as clean water, food, education and health. Local, national and international programs and projects should increase the rights to give the child in the city. The child should have equal rights with other actors of the city. Opportunities and spaces should be created in accordance with the demands and needs of the children. Every child deserves to grow up in a safe and clean environment. Especially in the empty of a national child policy like Turkey, local governments and society have a important mission to ensure this.

In accordance with the decisions taken at the Habitat-II Conference in 1996, it was aimed “better cities for everyone” and as an extension of this, better cities for children. The most important of these practices is the Child Friendly Cities Initiative, which is accepted as the embodiment of the Convention on the Rights of the Child. This study deals with the concept of Child Friendly Cities Initiative and includes the leading causes of child friendly cities initiatives, objectives, criteria, development process and initiative exemplified via Turkey.

Keywords: Child, Child-Friendly City, Child-Friendly Cities Initiative.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Çocuk Dostu Kentin Strateji, Kriterleri ve Yapısı.....	24
2	Çocuğa Karşı Şiddeti Oluşturan Ögeler	36

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Tanınma Süreci.....	29
2	UNICEF Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Sertifikası.....	30

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	: Birleşmiş Milletler
CFC	: Çocuk Dostu Kent
CFCI	: Çocuk Dostu Kent Girişimi
ÇDŞG	: Çocuk Dostu Şehirleşme Girişimi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBB	: Türkiye Belediyeler Birliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Kentsel mekân çoğu insanın içinde yaşadığı, sürekli değişen bir ortamı ifade etmektedir. Küreselleşen dünyada değişen mekâna uyum sağlamak ve her koşula adapte olabilmek ise zorunluluk kabul edilmektedir. Yetişkinler, engelliler, gençler, yaşlılar, çocuklar, engelli çocuklar, kadınlar, erkekler, eşcinseller gibi bölünebilen, sınıflandırılabilen bu toplulukların hepsi birbirinden farklıdır ve farklı ihtiyaçlara sahiptir. Günümüz kentleri milyonlarca genç ve çocuğa ev sahipliği yapmaktadır. Birçok çocuk kent mekânı içerisinde yaşamını sürdürmekte ve tüm şartlara rağmen çocuk kalmaya çalışmaktadır.

“Çocuk” kent mekânı içinde ayrı bir özne olarak ele alınmaya geç başlanan bir kavramdır. Fakat küreselleşmenin de etkisiyle geç de olsa yaşanan değişiklikler tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Uluslararası düzeyde gerçekleştirilen birçok yasal ve yönetsel gelişmeden sonra ülkeler de bu gelişmelerden etkilenmiş ve çocuk öznesine yönelmiştir. Özellikle çocuk nüfusunun görece fazla olduğu gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde çocuk ayrı bir özne olarak ele alınması gereken bir konudur.

Son yıllarda çevre dostu, insan dostu, hayvan dostu, çocuk dostu gibi çeşitli kavramlar literatüre girmiştir. “Çocuk Dostu” kavramı bu çalışmanın konusunu oluşturan, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin vücut bulmuş hali olarak kabul edilen bir olgudur. Bir şeye dost olmak; onun için, onu düşünerek, ona uygun hareket etmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla çocuk dostu olmanın da çocuklara, sözleşmeden kaynaklanan haklarını sonuna kadar yaşatmayı ifade etmesi gerekmektedir. Çocuk Dostu Girişimi ise kaynağını sözleşmeden alan, tüm dünyaya çocuk dostu olma halini yaymayı amaçlayan ve çocuk haklarını tüm dünyada gerçek kılmak için oluşturulan, ana aktörünün UNICEF olduğu bir hareketi ifade etmektedir. Girişimin amacına ulaşabilmesi için en önemli iş ortağı ise belediyelerdir. Çünkü belediyeler hem hizmet sunumu açısından hem problem giderme açısından halka en yakın olan yönetim birimleridir.

Birçok kavramda olduğu gibi çocuk dostu kavramı da ilgili ya da ilgisiz birçok işletme, mekân, belediye tarafından sahiplenilmektedir. Çocuk dostu etiketiyle popüler kültüre uyum sağlamaya ve kenti cazip kılmaya ve pazarlamaya çalışan bu aktörler elbette ki başarılı olamamaktadır. Özellikle çocuk dostu bir kent olmak için sahip olunması gereken kriterler, gerçekleştirilmesi gereken hedefler, uygulanması gereken planlar, yasal süreçler, belgeler gerekmektedir. Çocuk Dostu Kent her kentin olması gereken ama olan kentlerin bile çoğunun gerçek anlamda hakkını veremediği bir statüyü ifade etmektedir.

Bu çalışmanın ana sorunsalı; kendileri ihmal, hakları ihlal edilen çocukların kentlerde daha iyi yaşam standartlarına ulaşabilmeleri ve kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri konusunda Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'nin ne denli etkili olduğunu açıklamaya çalışmak, "Çocuk Dostu Kent" girişiminin Türkiye'de etkinliğini tartışmaktır. Proje süresinde sürekli medyada görülen gelişmeler bir süre sonra tamamen unutulmaya yüz tutmaktadır. Üçüncü bölümde ele alınacak olan Türkiye bağlamında çeşitli belediyeler çocuk dostu sıfatını kazanmışsa da bu çalışma esnasında güncel veri ve bilgilere ulaşmak hususunda bir hayli zorluk yaşanmıştır. Bu nedenle UNICEF raporları, UNICEF resmî sitesi ve az sayıda haber dışında güncel ayrıntılı bilgilere istenilen oranda yer verilememiştir.

Çalışmanın amacı, 1990'lı yıllarda ön plana çıkan Çocuk Dostu Kentleşme kavramının ortaya çıkış nedenlerine, gelişimine ve günümüzdeki durumuna ışık tutmak ve Türkiye'nin bu girişim konusunda ne derece performans gösterdiğini ya da gösteremediğini açıklamaya çalışmaktır.

Birinci bölümde çocuk, kent ve kentleşme kavramlarına kısaca değinilmiş; çocuk ve kent ilişkisi ele alınarak kent bağlamında çocuğun yaşadığı sorunlar ele alınmıştır. Yoksulluk, göç, çocuklara özgü mekanların sınırlılığı, çocuk işçiliği, çocuk suçluluğu, katılım, şiddet konuları açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde dünyada Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin ortaya çıkış nedenleri, zaman içindeki gelişimi, çocuk dostu kent olarak tanınma ve tanınma için gereken temel hedefleri açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise girişimin yaşandığı ülkelerdeki güncel durum, mevcut belediye sayısı incelenmiştir.

Üçüncü bölüm ise "Türkiye'de Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi" olarak başlıklandırılmış ve bu başlıkta girişimin Türkiye ayağı ele alınmıştır. Girişimin Türkiye'de neden ortaya çıktığından, çocuk konusunda ilgili yasal mevzuattan, girişimin sürecini oluşturan birinci ve ikinci safhadan bahsedilmiş ve bu süreç açıklanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇOCUK VE KENTE DAİR KAVRAMLAR

1.1. Çocuk, Kent ve Kentleşme Kavramları

1.1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk doğanın bir armağanıyken; çocuk imgesini insan yaratmaktadır (Elkind, 1999: 35). Bu imge tarihin başından itibaren topluma, zamana ve mekâna göre sürekli değişim göstermektedir. Özservet (2015a: 1)'in söylediği gibi çocuk imgesine ve çocukluk kavramına farklı kültür ve zamanlara göre farklı ve çeşitli anlamlar yüklenmektedir. Fakat artık günümüzde çocuğa ve çocuk haklarına ait evrensel tanımlara ulaşmak mümkün olmaktadır.

Çocuğu ve sahip olduğu çeşitli hakları tanımlamak için akla gelen ilk belge Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmaktadır. Bu sözleşmenin ilk maddesine göre on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. Türk Medeni Kanunu da reşitliği açıkça on sekiz yaşını doldurmuş olmaya bağlamaktadır. Bu göstermektedir ki hem ulusal mevzuata hem uluslararası mevzuata göre on sekiz yaşına kadar her birey çocuk olarak kabul edilmektedir.

Çocuklar kentsel yaşamın içinde büyük bir grup oluştururken yapılan siyasal, fiziksel, toplumsal, ekonomik tüm plan ve düzenlemelerde en az dikkate alınan kişilerdir (Bırol,2009: 10). Oysa çocuklar politik ve ekonomik güçten yoksun oldukları için özel ilgiyi en çok hak eden grubu oluşturmaktadır (Kingston vd, 2007: 2). Çocukların yerine karar verilmekte, çocuklara güvenli alanlar sağlama kaygısıyla üzerlerinde hep var olan kontrolün devamını sağlayacak uygulamalar ön plana çıkmakta ve hayat telaşındaki yetişkinlerden çocukları ön planda tutmalarını beklemek bir hata olmaktadır (Oktay ve Pekçüküşen, 2017: 314). Yıllardır hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak yoğun ve çarpık yapılaşma nedeni ile kentsel mekanlarda açık alanların hızla azalması, trafiğin giderek artması kentsel alanları çocuklar için yaşanabilirlikten uzak ve tehlikeli bir hale getirmektedir. Kentsel mekânlar çocuğun istek ve ihtiyaçlarına cevap vermemekte, çocuğa güven içinde yaşayıp oynayabileceği alanlar sağlayamamaktadır. Tüm bunlar çocukların sosyal, kültürel ve zihinsel gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentsel mekânda sadece yetişkinlerin karar ve istekleri doğrultusunda inşa edilen alanlar çocuğun ihtiyaçlarına ve isteklerine elbette uymamaktadır. Çocukların yaşam kalitesini iyileştirmek toplumun geleceği açısından en önemli görev ve sorumluluklardandır (Tandoğan, 2014: 20). Zira Yalçınkaya (2015: 101)'nın da dediği

gibi eskiden zamanını sokakta, güvenli bir biçimde arkadaşlarıyla geçiren çocuk; günümüzün kozmopolit kentlerinde hapis hayatı yaşamaktadır. Oysa gerek yaşadığı konutta gerek kentte serbest ve ebeveynlerinden bağımsız bir şekilde hareket edebilmesi çocuğun sahip olduğu en doğal haklardan biridir (Tandoğan, 2011: 11). Yetişkinler açısından iyi olanın çocuklar içinde iyi olduğunu düşünerek hareket etmek çocukların ihtiyaç ve isteklerini dikkate almayan kararlar verme sonucunu doğurmaktadır. Oysa Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de çocuğun en yüksek yararı şeklinde bir ilke yer almaktadır. Bu ilkeye uygun olarak davranmak için çocukların yetişkinlerle aynı olmadığı, özel ihtiyaçlarının olduğu kabul edilmeli; yapılacak tüm proje, uygulanacak tüm politikalarda çocuğun en yüksek yararı dikkate alınmalıdır (UNICEF, 2006: 4).

Günümüzde çocuğun psikolojisine, gelişimine, haklarına odaklanan çalışma ve araştırmalara sık sık rastlanmaktadır. Genel olarak, 1930’lu yıllardan önce çoğu araştırmanın odak noktası çocukların oyun alanları, parklar ve çeşitli tesisler ile kentsel ortamları faydalı hale getirmek üzerine yoğunlaşmaktaydı. Oyun alanları çocukların duygusal, fiziksel ve sosyal açıdan gelişmeleri için ihtiyaç duyulan alanlar olarak görülmekteydi. Kentsel çevredeki çocuklara karşı asıl sosyolojik ilginin ise 1930’ların ortasında, çocukların bilgi ve beceri kazanma ve bu süreçlerin sosyoekonomik duruma bağlı olarak değişip değişmediğini ele alan yayınlarla geliştiği görülmektedir. Kentlerdeki çocuklar ve onların çevreleri arasındaki ilişkiyi inceleyen, zihinsel gelişimleri, bağımsızlık, etkileşim ve yaşadıkları çevreyi algılamaları üzerine yapılan araştırmaların 1960lara kadar gelişmediği bilinmektedir (Rakhimova, 2011: 10).

Bartlett (2002: 3) de ‘Çevre ve Kentleşme’ üzerine yapılan birçok çalışmada çocuğa odaklanılmış olsa da çocukları özel olarak ele alma ilgisinin 1990 yılında başladığını söylemektedir. O zamandan beri kent tasarımına çocukların katılımı giderek popüler ve yaygın bir hal almaktadır. Özellikle Avrupa ülkeleri ciddi anlamda kentsel alanda çocukların yaşadığı problemlerle ilgilenmektedir. Günümüzde kentlerde yaşayan çocukların yaşam koşullarını iyileştirmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan birçok çalışma ve proje bulunmaktadır (Rakhimova, 2011:10). Kaliforniya Berkeley’den İtalya Milano’ya kadar birçok kent, planlama ve tasarım süreçlerine çocukları da dahil etmektedir. Bazı kent yönetimleri ise çocukların fikirlerini plan ve politikalarına uygulayarak çocuk dostu kentin örneklerini oluşturmaktadır (Francis ve Lorenzo, 2002: 157). Bu hususta elden gelen tüm çalışmaları yapmak, olumlu veya olumsuz olsun önceki tüm örneklerden dersler çıkararak bütün yolları denemek, mücadeleden vazgeçmemek ve kentleri çocuğa dost- herkese dost mekanlar haline getirmek tüm yönetici, planlamacı, eğitimcilerin görevi olarak kabul edilmelidir.

Çocuk kavramı, çocuk hakları kavramının ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Çocuk hakları, bir insan hakkıdır ve insan hakları hukuku kapsamında değerlendirilmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için, yetişkin haklarıyla paralellik içinde bulunan çocuk haklarını korumak büyük önem taşımaktadır (Uğurlu ve Gülsen, 2014: 4). Akyüz (2013: 3)’ e göre çocuk hakları ve

çocukları korumayı amaçlayan hukuk kuralları sayesinde, toplum içinde görece güçsüz ve ilgiye muhtaç konumda bulunan çocuklara odaklanılmıştır. Çocuk haklarının tarihsel gelişimi ise çalışmanın ikinci bölümünde de değinilecek olan bazı önemli belgelere dayanmaktadır. Bunlar; 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi, 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi belgelerden oluşmaktadır (Kurt, 2016: 103-104). Türkiye’de çocuk haklarının tarihsel gelişimi ise; çocuk haklarının anayasası olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi kabulünden çok daha eskilere dayanmaktadır. Gerek “Dede Korkut Hikayeleri” gibi toplumsal kaynaklar, gerek “Kuran-ı Kerim” gibi dini kaynaklar çocuk haklarına verilen önemin göstergesi konumundadır. Birtakım eksiklikleri olsa da Türk Hukuk sistemi çocuk hakları konusunda çok umutsuz bir konumda değildir. Uluslararası olarak çocuklara verilen hakların çoğu Türk çocuklarına da verilmiştir. Yine de iç hukukunda Türkiye’nin çocukları koruma konusunda düzeltilmesi gereken hükümler ve maddeler bulunmaktadır (Uğurlu ve Gülsen: 2014: 21).

1.1.2. Kent Kavramı

Sözlük anlamı olarak kent; nüfusunun çoğu ticaret, sanayi ya da hizmet alanında çalışan, tarımsal etkinliklerin pek olmadığı yerleşim yeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tekeli (2011: 20) kenti tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, tüm üretim ve kontrol fonksiyonlarının koordine edildiği, teknolojiyle uyumlu büyüme, yoğunlaşma ve bütünleşmenin mevcut olduğu yerleşme türü olarak tanımlarken; Keleş (2005: 9) kenti bağlı olduğu ekonomik ve toplumsal düzenin bir parçası, minyatürü, aynası olarak ifade etmektedir. Bir başka tanıma göre ise kent, toplumsal ve siyasal örgütlenmelerin baskın geldiği, içinde yoğunlaşmış bireylerin hem birbirleriyle hem de toplumsal kurumlarla etkileşiminden kaynaklanan bir değerler ve kurallar bütünüdür. Kentin oluştuğu yerleşim yeridir (Yahyagil, 2011: 106). Kaypak ve Uçar (2018: 18) kenti coğrafi açıdan yerleşim yeri, ekonomik açıdan üretim alanı, yönetsel açıdan yönetim birimi, sosyolojik açıdan ise kendine özgü bir yaşam biçimi olarak tanımlarken Tunçer (2015:276)’e göre kent, toplumsal açıdan farklılıklara sahip insanların oluşturduğu, görece büyük, nüfusu yoğun yerleşim yeridir. Kaya (2017: 7) ise kentlerin; nüfus, kan bağı, etnik, dinsel veya kültürel aktiviteler, eğitim, gelenek ve adetler açılarından değişimlerin yaşandığı yerleşim mekanları olduğunu söylemektedir.

Tüm tanımlamalara rağmen kentin genel bir tanımını yapmak; coğrafi, fiziksel, ekonomik veya sosyal faktörleri bir bütün olarak ele almak gerektiğinden zorluk teşkil etmektedir. Kentin sadece demografik açıdan tanımını yapmak dahi kolay değildir. Örneğin DPT'nin tanımına göre minimum kent nüfusu 20.000 kişi olarak kabul edilmişken; Köy Kanunu, İmar Kanunu açısından bu sayı 2.000 ve 10.000 olarak kabul edilmiştir. Herhangi bir yerleşim noktasının hangi koşullara göre ve hangi zamanda kent olarak tanımlanabileceği konusunda uluslararası bir fikir birliği de yoktur. Zira Milletler Nüfus Bölümü verilerine bakıldığında farklı ulusal kent tanımlarının mümkün olabildiği görülmektedir (Yahyagil, 2011:105). Bazı araştırmacılar, nüfus büyüklüğü ve

yoğunluk kriterlerine göre görece basit ve standart bir tanımı tercih etmektedir. Alternatif olarak bazı ülkeler; büyüklük, yoğunluk ve idari düzeylere ek olarak; istihdam, tesisler, yeterli altyapı gibi farklı göstergelere ve kriterlere sahiptir. Kentin tanımının araştırmacılar veya ülkeler arasında farklılık göstermesinin yanı sıra, tanımlar zaman içinde de değişmektedir (McGranahan ve Satterthwaite, 2014: 7).

Kent kavramını sadece somut ve fiziksel bir mekân olarak algılayıp ifade etmek eksiktir. Kent radikal değişimlere bağlı, çok boyutlu, toplum ve zamana göre değişim gösteren bir kavram olduğu için kent odaklı araştırmalar yapılırken farklı disiplinlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle kent kavramının sadece bir tanımını yapmak elimizdeki veriler doğrultusunda imkânsız görünmektedir. (Hayta, 2016: 166). Ekonomik faaliyetler, nüfusun yoğunluğu, istihdamın hangi sektörlerde dağıldığı kentin tanımlanmasında farklı kriterler olarak kullanılmaktadır. Günümüzde kent kavramının kapsamı sürekli değişmekte; sosyoloji, coğrafya, tarih ve ekoloji gibi birçok farklı disiplin ışığında kent olgusu tanımlanmaya ve anlaşılmaya çalışılmaktadır (Topal, 2004: 277).

Kent kavramının tarihsel oluşum sürecine kısaca değinmek gerekirse; tarihte avcı-toplayıcıların kent kavramından elbette çok uzak olmalarıyla birlikte tarımsal sisteme doğru ilerlerken kent hayatını yaratmak için ihtiyaç duyulan materyal koşullarını sağladıkları, geçen zamanla tarıma dayalı toplumlarda insanların doğayı kolonileştirdiği ve daha fazla materyal ile enerji kaynağına ihtiyaç duyulan mekanlara dönüştürdüğü bilinmektedir (Gardner, 2016: 17). Bugünkü anlamıyla kentler ise kaynağını kapitalizmin gelişmesinden ve burjuvazinin üretim ile pazarı kentlerde oluşturmasından almaktadır. (Yıldırım, 2010: 400). Günümüzde kentsel mekân toplumsal değişimler başta olmak üzere çeşitli faktörlerin değişimlerine bağlı olarak sürekli biçim değiştirmektedir. Kentler durmaksızın, yollar, binalar ve araçlarla dolmakta; insanlar için gerekli doğal alanlar giderek daralmaktadır. Kentsel mekân içerisinde sıkışıp kalan toplumun farklı aktörleri kentin ördüğü duvarlara çarpmakta ve yaşadığı mekâna giderek yabancılaşmaktadır (Kaypak ve Uçar, 2018: 26).

Küreselleşme ile dünya giderek küçülürken kentsel mekânlar hiper alanlara dönüşmektedir. Küresel sermaye ile bazı kentler hiç görülmemiş bir oranda önem kazanmaktadır. Bazı kentler ise sermaye çekmek için büyük uğraş sarf etmektedir. Kentlerin sahip olduğu ekonomik, tarihsel ve jeopolitik konum gibi özelliklerin günümüzde büyük öneme sahip olduğu görülmektedir. Kentlerde uluslararası ekonomik faaliyetleri çekebilmek için dış mekânda gerekli olan alt yapı, iş merkezi, avm, havaalanı, gelişmiş ulaşım ve iletişim kaynakları ve tüm bunlar için gerekli teknoloji bulunmalıdır. Kentlerin dünya ekonomisinde belirleyici olabilmesi ve rekabet edebilirliğe sahip olması için iç mekânlarda da durmaksızın değişimler yapılmaktadır (Hayta, 2016: 179). Bu bağlamda mimari ve kentsel tasarım kentin görüntü ve algısında önemli rol oynamaktadır. Sanayi kapitalizminin tıkanması sonucunda artık kentsel mekân bizzat bir rant kaynağı, sermaye birikim aracı olarak görülmekte; kent üretimin yapıldığı yerden ziyade tüketilen bir metaya dönüşmektedir.

Kentsel dönüşüm projeleri, soylulaştırma ve mülksüzleştirme başta olmak üzere neoliberal kent politikaları ile kent pazarlanmakta ve eşitsiz kent mekanları yaratılmaktadır. Yaratılan bu eşitsiz kent mekanları içerisinde, çocuklar ile ilgili değişimler de şüphesiz yaşanmaktadır.

1.1.3. Kentleşme Kavramı

Kentleşme, birçok farklı tanımı bulunan çok kapsamlı bir kavramdır. Demografik, dinamik, çok boyutlu bir süreci ifade etmektedir. Kentleşme kavramının ortaya çıkması, kentin tercih edilir hale gelmesi, nüfusun kentte yoğunlaşmış ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan değişimlere uğraması birbiriyle ilişkili birçok nedene bağlı olarak gerçekleşmektedir (Zengin, 2018: 87). Kentleşme hareketi kırdaki itici, kentteki çekici ve aralarındaki iletici nedenler sonucunda oluşan her anlamda kırdan kente kayma sürecidir.

Kentleşme kavramını doğru algılayabilmek için temel dört dönüm noktasını bilmek gerekmektedir. İlk dönüm noktası insanların yerleşik hayata geçmesi, ikinci dönüm noktası kentin ortaya çıkışı, üçüncüsü sanayi kentinin doğuşu ve dördüncüsü ise sanayi kentinin aşılmasıyla metropolitenleşmenin yaşanmasıdır (Tekeli, 2011: 29).

Kentleşmenin bazı farklı tanımlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Kentleşme, sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kentlerin artması ve büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanlarda da kentlere özgü değişimlere neden olan demografik bir süreçtir (Keleş, 1995: 1). Yine Keleş (2004: 26)'e göre kentleşme hareketleri ekonomik, teknolojik, siyasi ve psiko-sosyolojik gelişmelerin etkisi altında oluşmaktadır.

Kentleşme; Aksan (1995: 11)'a göre toplumsal, ekonomik ve kültürel bir olgudur. Tekeli (2011: 20)'ye göre ise kentleşme bir yerleşmenin tarım dışı üretim oranının artması, üretimin yoğunlaşması ve bunun sonucu olarak yoğunluk, büyüklük, bütünleşme ve heterojenlik derecelerinin artma yönünde değişmesi olayıdır. Kentleşme olgusu, aynı zamanda medeniyet olgusunun bir belirtisi olarak görülmekte ve kentleşme ile medeniyet gelişimi arasında sıkı bir bağın olduğu kabul edilmektedir (Kaya, 2017: 7).

Özer (1997: 3)'e göre ise aşağıdaki üç ögenin minimum seviyede gerçekleşmiş olması ile kentleşme gerçekleşmektedir. Bunların ilki kırdan kente akış sonrası nüfusun yoğunlaşmasını ifade eden demografik açıdan kentleşmedir. İkincisi sanayi ve hizmet sektörünün yoğunluğu anlamına gelen ekonomik açıdan kentleşmedir. Üçüncü öge ise sosyal açıdan kentleşmedir. Sosyal açıdan kentleşme ise davranışsal olarak kentlileşmeyi ve dönüşmeyi içerir.

McGranahan ve Satterthwaite (2014: 8) 'ye göre kentleşme öncelikle kırsal alanlardan kentsel alanlara göçün sonucudur. Kentsel sınırların genişlemesi ve yeni kentsel merkezlerin oluşumu kentleşmeye katkı sağlamakta; sınırların genişlemesinde ve yeni kentsel merkezlerin oluşumunda ise göçün önemli bir etmen olduğu akılda tutulmalıdır.

Kentleşmenin iki farklı türü bulunmaktadır. Sanayileşme ve kentleşmenin eş zamanlı gerçekleştiği kentleşme türü dengeli kentleşme olarak ifade edilirken, kentleşmenin sanayileşmeden hızlı ilerlediği kentleşme türü dengesiz kentleşme olarak anılmaktadır. Kentleşmenin finansmanın problem yaratmadığı dengeli kentleşmede gelir dağılımında büyük adaletsizlikler, sosyal çözülme, kültürel yozlaşma gibi sorunlarla pek karşılaşılmamaktadır. Dengesiz kentleşmenin olumsuz sonuçlarının yıllardır yoğun şekilde görüldüğü yeterince gelişmemiş birçok ülkenin toplumu hem ekonomik hem sosyal sorunlarla mücadele etmektedir. Olumsuz değişimlerden etkilenen toplumun her kesimi olmakla birlikte dezavantajlı gruplardan biri olan 'çocuklar' belki de en yaygın ve geleceğe en çok yansiyacak etkiyi yaşayan kesim olmaktadır.

Türkiye'de ise özellikle 1950'den sonra köylerden kentlere hızlı ve yoğun bir göç başlamıştır. Siyasi partiler ve iktidarlar bilinçsizlikleriyle ve bitmek bilmeyen oy kaygılarıyla bu sorunun giderek bir çıkmaz haline gelmesine vesile olmuştur. Özellikle gecekondulaşma maksimum seviyeye çıkmış, imar planları bir türlü uygulanamamış, siyasi iktidarlar oy kaygısıyla bu çıkmaza dönen yanlış yapılaşmayı görmezden gelmiş ve çoğu gecekondu bu kaygıdan dolayı ruhsat sahibi olmuş, kentsel hizmetler almıştır. Dengesiz ve plansız gerçekleşen kentleşme süreci modern kentsel yaşama uymayan yapıları, dejenere olmuş kültürel kimliği ve oldukça kirli çevresiyle insan yaşamı için uygun olmayan yerler haline gelmiştir. Günümüzde hızla devam eden kentleşme süreci ülkenin ana sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Tüm kentsel sorunlar gibi dengesiz, düzensiz, çarpık kentleşmenin arkasında da birçok çeşitli faktör bulunmakta; bu çeşitlilik sorunun çözümünü oldukça zorlaştırmaktadır. Ülkedeki kentleşme doğal olarak, dengeli biçimde ilerlemediği için kentleşme ve getirdiği sorunları çözmek yaratıcı ve radikal çözümleri gerektirmektedir.

1.2. Çocuk ve Kent İlişkisi

Günümüzde kentsel nüfusun büyük bir çoğunluğunu çocuklar oluşturmaktadır. Yaratılışları gereği yetişkinlerden farklı ve özel bir konumda olan çocuklar farklı koşullarda büyüyüp gelişmekteyken; her kuşak bir sonraki kuşağa çok daha kötü yaşam standartları bırakmaktadır. Sanayileşme ve nüfus artışı, hızlı ve düzensiz kentleşme, çevre sorunları, yoksulluk; çocukların çocukluklarını özgürce yaşama imkanlarını ellerinden almıştır (Akıllı, 2019: 86). Özgürlüğü tamamen kısıtlanan günümüz çocukları ilerleyen yaşlarda esrar kullanmak, kavga ve kazalara karışmak, suç işlemek gibi hatalar yapmaya daha fazla yatkınlık göstermektedir.

Birçok çocuk, sahip olduğu ve yasal olarak güvence altına alınan haklarını dahi gerektiği gibi kullanamamaktadır. Değişen kentsel düzende çocuğun kent, kentin çocuk ile kurduğu ilişki de sürekli değişmekte ve bu ilişki birçok problemi beraberinde getirmektedir.

1.2.1. Yoksulluk ve Çocuk

Yoksulluk insanların gelir ve mali kaynaklarındaki yetersizliklerden dolayı değişkenlik gösterebilen belirli bir yaşam standardı seviyesini yakalayamama durumudur. Yoksul bir yaşam seviyesi işsizlik, yetersiz gelir, kötü barınma ve sağlık koşulları, kültürel, sosyal ve eğitim olanaklarına ulaşamama; genel anlamda temel haklarına ulaşmakta zorluklar yaşama gibi sonuçları beraberinde getirmektedir. (Adaman ve Keyder, 2006: 6). Tarihin başından günümüze kadar var olan en önemli toplumsal sorunlar arasında yer alan, artık küresel bir sorun halini alan yoksulluk çok boyutlu ve karmaşık bir soruna dönüşmüş durumdadır. Yoksulluğun çok boyutlu hale gelmesinde küreselleşmenin ve kapitalizmin etkisi büyüktür. Kaynakların adil olmayan dağılımı büyük yoksul kitleler oluşturmuş, küresel sermaye zengini daha zengin yoksulu ise daha yoksul duruma düşürmüş bulunmaktadır (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 78).

UNICEF (2016: 2)'e göre her ülke için savunmasız durumda bulunan vatandaşlarını ve kendi geleceğini korumak hayati önem taşımaktadır. Ülkelerin geleceği olan çocuklar da savunmasız bir durumda olduklarından yoksulluk içinde büyüyen çocukların düşük eğitim seviyesi, kötü sağlık şartları, küçük yaşta hamile kalma, madde bağımlılığı, suç işleme, düşük gelir seviyesi ya da işsizlik, uzun bir süre devletten gelecek yardıma bağımlı kalma gibi olumsuz durumlarla karşılaşma riskleri çok fazla olmaktadır. Durgun (2011: 146)'a göre de çocukların fiziksel, duygusal gelişimlerini sağlayamayan aileler, yoksulluğun geleceğe devrine neden olmaktadır. Çocuklar bir toplumun geleceğini oluşturmakta bu nedenle her toplum donanımlı ve üstün rekabet ilkesine uygun bireyler yetiştirmek istemektedirler. Yoksulluk çocuk hastalıklarının ve ölümlerinin yüksek olmasının da temel nedenidir. Bir milyarı aşkın çocuğun haklarının yaşama geçirilememesine yol açan durum, sağlıklı biçimde büyüyüp gelişmeleri için gerekli olan temel mal ve hizmetlerden yeterince faydalanamamaları ya da tamamen yoksun kalmalarıdır.

UNICEF'in Dünya Çocuklarının Durumu (2005: 22) raporunda insan haklarını ve çocukların yaşamını tehdit eden beş yoksunluk çeşidinden bahsedilmektedir:

Sanitasyon Yoksunluğu: 500 milyondan fazla çocuk her türlü sanitasyon imkanından yoksun bir şekilde hayatta kalmaya çalışmaktadır.

Sağlık Yoksunluğu: Yaklaşık 270 milyon çocuk sağlık hizmetlerine ulaşamamaktadır.

Barınak Yoksunluğu: 640 milyondan fazla çocuk barınak sıkıntısı yaşamaktadır.

Eğitim Yoksunluğu: 140 milyon çocuk okula hiç gitmemiştir. Dünya genelindeki oran ise erkek çocuklarda %10, kız çocuklarda %16'dır.

Enformasyon Yoksunluğu: 300 milyondan fazla çocuk enformasyona ulaşamamakta, genel bilgilendirme ve eğitim konusunda da yoksun kalmaktadır.

Özetle; gelişmekte olan ülkelerde üç çocuktan biri yeterli barınaktan, beş çocuktan biri temiz içme suyundan, yedi çocuktan biri ise temel sağlık hizmetlerinden yoksun kalmaktadır. 0-5 yaş arası çocukların yüzde on altısı yeterince beslenememekteyken, yüzde on üçü okula hiç gidememektedir. Yoksulluk içinde büyüyen çocuklar istismar, sömürü, ayrımcılık, dışlanma, şiddet gibi her tür olumsuzlukla karşı karşıya kalmaktadır (UNICEF, 2005: 19). UNICEF'in (2016: 11) güncel raporuna göre ise dünyadaki en yoksul çocuklar, en zengin çocuklarla kıyaslandığında 5 yaşından önce ölme ihtimalleri yaklaşık 1.9 kat fazladır.

UNICEF'in yayınladığı rapora göre süreç hızlandırılmadıkça 2030'a kadar (UNICEF, 2016: 3):

- 2016'dan 2030'a kadar 70 milyon çocuk beşinci doğum günlerine ulaşmadan önce ölecek.
- Sahra altı Afrika'daki çocukların, beşinci doğum günlerinden önce ölme olasılıkları yüksek gelirli ülkelerin çocuklarından 10 kat daha fazla olacak.
- 167 milyon çocuk aşırı yoksulluk içinde yaşayacak ve bu 10 çocuktan dokuzu Afrika Sahra altı bölgesinde yaşayacak.
- İlköğretim çağındaki 60 milyondan fazla çocuk okul dışında olacak. (Yaklaşık olarak bugün okul dışındakilerle aynı sayıda)
- Yaklaşık 750 milyon kadın çocuk olarak evlenecek.

Yoksullukla bağlantılı olarak "çocuk işçiliği" olgusu karşımıza çıkmaktadır. Her ülkenin ekonomik düzeyi, işsizlik oranı, ulusal çocuk politikası, çocuk hakları ve yoksullukla mücadele politikalarına göre belirli ölçüde çocuk işçiliğine rastlanmaktadır. Bu bağlamda Şen ve Kahraman (2012: 170) 'ın da dediği gibi çocuk işçiliği ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve yoksullukla mücadelede uygulanan politikalarına bağlı olarak değişse de çocuk emeği hem yoksul hanelerde geçim kaynağı olarak görülmekte, hem de enformel sektörlerde ucuz ve esnek işgücü olması bakımından rağbet görmektedir.

Çalışmak zorunda kaldığı için temel haklarından yararlanamayan çocukların kentlerdeki sayısı gittikçe artmaktadır (Şen ve Kahraman, 2012: 168). En temel haklardan olan eğitim hakkının ihlal edilmesi, yoksul ailelerin ilk adım olarak çocuklarını okuldan almaları ile başlamaktadır. Bu

adım kız çocukları için çok daha hızlı atılmaktadır. Okuldan alınarak eğitim hakkından mahrum bırakılan kız çocukları önce genellikle çocuk gelin olmakta, daha sonra ise eğitim alamamış birer anneye dönüşmektedir. Bu durum da çocuk yoksulluğunu bir paradoksa dönüştürmekte ve bu kısır döngü istemeyerek de olsa sürekli devam etmektedir (Kudubeş vd., 2017: 84).

1980'lerin başından itibaren yoksulluğun çocuklar üzerinde yaratabileceği ciddi sonuçların nihayet bilincine varılması ile ayrı bir araştırma alanı haline gelen “çocuk yoksulluğu” önceleri hane yoksulluğu ile özdeş görülmekteydi. Kısa süren bir yoksulluk dönemi bile çocukların kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebilmektedir. Çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimlerinin yoksulluktan ne kadar olumsuz etkilenebildiğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Dayıoğlu, 2007: 84). Ayrıca yetişkinlik dönemindeki yoksulluğun temel nedeni de çocukluk dönemindeki yoksulluk olduğundan bu kısır döngünün kırılması yoksulluğa karşı mücadelenin çocuk yoksulluğu bazında başlamasını gerekli kılmaktadır. (UNICEF, 2005:24).

1.2.2. Çocuk ve Göç

Uluslararası Göç Hukuku'na göre göç; uluslararası bir sınırı geçmek veya bir devlet içinde yer değiştirmektir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri göç olarak kabul edilmektedir. Buna; mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dahildir. Başka bir tanımla ise göç insanların yaşadıkları vatanlarını terk ederek başka bir ülkeye yerleşmek maksadıyla yer değiştirmeleridir. Siyasi ve mücbir sebeplere dayanabildiği gibi ekonomik sebeplere de bağlı olabilmektedir (Başak, 2011: 4). Doğrudan toplumun ya da kentlerin gelişmesinde etkili olan faktörlerden biri olması açısından yaş ve cinsiyet yapısında önemli değişimlere neden olan göç olgusu sadece mekânsal düzlemde gerçekleşen bir hareketlilik olmamakla birlikte sonuçları açısından bireyler, özellikle de çocuklar üzerinde oldukça etkilidir (Güzel, 2013: 7). Göç, çocukları birçok farklı alanda olumsuz etkilemektedir. Akay ve arkadaşlarına (2017: 10) göre bunların en önemlileri bulaşıcı hastalıklar, eğitim, beslenme, çocuk psikolojisi, çocuk suçluluğu, çocuk işçiliği ve istismar konuları olarak sıralanmaktadır.

Dünyanın birçok yerine göç edenler arasında çocuk oranı çok yüksek düzeyde seyir etmektedir. Zira en basit örnekle açıklamak gerekirse, Özservet ve Sirkeci (2016: 1)'nin belirttiği üzere Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre, Mart 2016 itibariyle sadece Türkiye sınırlarındaki Suriyeli sığınmacıların yüzde elliden fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. Yaşanan göç olaylarında çocuk sayısal olarak fazla ve korunmaya muhtaç olması nedeni ile özel bir konumda bulunmaktadır. Zaten dezavantajlı ve savunmasız olan çocuk, göçün öncesi ve sonrasındaki süreçte farklı düzeylerde ve farklı yönlerde etkilenen en önemli grubu oluşturmaktadır (Aydın vd., 2017: 9). Özservet (2015: 99) de çocukların göçmenler arasında, toplumda olduğu gibi önemli bir grup oluşturduklarını belirtmektedir.

2000'lerden itibaren göçmen çocuklar konusu göç tartışmalarının içerisine girmiştir. Fakat yerel yönetimler birçok sosyal sorumluluk alanında olduğu gibi çocuk ve göç konusunda da hâlâ pasif durumdadır. Göçmen çocuk bu noktada iki kat daha dezavantajlı durumdadır. Göçmen çocuğa yönelik özel çabalar neredeyse yok düzeydedir (Özservet, 2015: 100). Göçmen çocuklar barınma, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel birçok imkândan yararlanamamaktadır. Zaten zayıf ve savunmasız olan çocuklar, göçmen olmakla birlikte daha fazla hak ihlallerine açık kalabilmektedirler. Göçmen çocuk, bazen bütün bir aileyi maddi olarak geçindirme sorumluluğunu almakta, çoğu zaman eğitim olanaklarından mahrum olmakta, en temel çocuk haklarından olan serbestçe oyun oynama hakkından uzak bir yaşam sürebilmektedir. Göçmen çocuk çalışsa da hiçbir zaman karşılığında hak ettiği ücreti alamamakta ve kaldırabileceğinden daha fazla yük yüklenmekte, yaşam standardı yüksek bir mekânda bile geride bıraktığı akrabalık ve arkadaşlık bağlarından dolayı iyi bir çocukluk dönemi geçirememektedir. Bu sorunu aşmak için Sakız (2016: 69)'a göre göçmen çocukların eğitimine temel bir ihtiyaç olarak bakılmalıdır. Çünkü okullar, çocukların sadece eğitim gördüğü ortamlar değil; sosyalleşme, bütünleşme ve güvenlik gibi insani ihtiyaçlarının da karşılandığı yerler olmaktadır. (Özservet ve Sirkeci, 2016:2) Ulusal bir çocuk politikası ve göç politikası oluşturulmalı; göçmen çocuklar bu politikaların uyumu doğrultusunda ele alınmalıdır. Yoksa normal bir çocuktan da iki kat daha dezavantajlı konumdaki göç çocuklarını topluma kazandırmak mümkün olmayacaktır.

1.2.3. Kentsel Çocuk Mekanları ve Oyun Alanları

Kentsel mekân içinde çocuk dezavantajlı, zayıf ve savunmasız bir konumdadır. Her çocuk psikolojik ve fiziki olarak bir yetişkinin ihtiyaç duyduğundan daha farklı sosyal ortamlara, doğal alanlara ve oyun oynayabileceği mekanlara ihtiyaç duymaktadır. Devlet, ebeveyn, sivil toplum ve eğitimcilerin; geçmişte birer kız ya da erkek çocuğu olduklarını unutmadan kentsel mekân içerisinde çocuklara bu şartları sağlamaları insanî bir görev sayılmaktadır.

Çocuğa özgü oluşturulabilecek kentsel mekânlar, kamusal mekânlar ve açık alanlar olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. Eğitim, sağlık, kültür ve eğlence yapıları kamusal mekanları oluştururken çocuklar için ayrılan oyun alanları ve sokaklar açık alanları ifade etmektedir. Çocuk oyun alanları da geleneksel oyun alanları, çağdaş çocuk oyun alanları, macera oyun alanları ve özel öğrenme alanları olarak farklılaşmaktadır (Tandoğan, 2014:30). Çocuğun toplumla bütünleşerek toplumun bir parçası haline gelmesinde ve gelişmesinde etkileşim içinde olduğu bu alanlar büyük öneme sahiptir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme taraf devletlere bu konuda kesin ve net sorumluluklar yüklemektedir. Sözleşme'nin 31. Maddesine göre taraf devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama, yaşına uygun etkinliklerde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar ve özendirirler. Çocuklar için boş zamanı değerlendirme, dinlenme, sanata ve kültüre ilişkin etkinliklere katılma konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.

Kent içinde çocukların sahip olduğu yaşam şartlarına bakıldığında, çocuklara özgü alanların yetersizliği dikkatleri çekmektedir. Oysa bir çocuğun gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde içinde yaşadığı sosyal ortamın fiziksel çevre ile de desteklenmesi bir gereklilik teşkil etmektedir (Yalçınkaya, 2015: 82). Özellikle oyun oynama ihtiyacı gencin gelecekteki yaşama hazırlanmasında doğal ve temel bir aktivite niteliğindedir (Elkind, 1999: 90). Konutların çevresinde bulunan oyun alanlarının azalması ve olanların da beton yapılaşmaların arasında sıkışıp kalması, çocuğun ihtiyaç duyduğu doğal çevrenin yok olması, eğitim binalarının tek tipleştirilmesi ve açık alanlarındaki sınırlılıklara dikkat çeken Yalçınkaya (2015: 83), kentteki eğlence ve dinlenme alanlarının da çocuğun, dar bir zamanda, ağırlıklı izleyici konumda olduğu etkinlikleri içeren mekânlardan oluştuğunu vurgulamaktadır. Bu nedenlerle Ermiyagil ve Gürçınar (2015: 17)'ın da söz ettiği gibi günümüzde çocuklar eskiye nazaran kısıtlı mekânlarda, kapalı ortamlardaki oyun alanlarında, evde, bilgisayar ve televizyon önünde daha fazla zaman harcamaktadır. Açık alanların çocuğa sunabileceği birçok olanaktan habersiz ve yoksun büyümektedir. Oysa çocukların tüm gelişim alanlarında, en temel gereksinme ve haklarından biri olan oyunun olumlu etkisi çok fazladır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 72). Çukur (2009: 14) da, çocuğun sağlıklı gelişimi için en yaşamsal gereksinimlerden biri olan oyun eyleminin ve oyuna yönelik mekânsal düzenlemelerin niteliğinin önemine vurgu yapmaktadır. Oyun, çocuğa başka çocuklarla iletişim kurmayı, paylaşmayı, bedenlerini ve yeteneklerini keşfetmeyi ve en önemlisi hayal kurmayı öğretmektedir. Bu nedenle yapılacak mekânsal düzenlemeler çocuğun çeşitli oyunlar oynamasına ve hayal güçlerinin genişlemesine katkı sağlayacak biçimde yapılmalıdır (Biro, 2009: 11). Kısaca çocuğun oyun oynama ihtiyacı için yapılan ve çocuğun gelişiminde hayati öneme sahip çocuk oyun alanları; odak noktasındaki çocuk grubunun yaşına, istek ve ihtiyaçlarına göre planlanmalı ve uygulamaya geçirilmelidir. Çocuklar için tasarlanan oyun alanlarının hem tasarım hem uygulama boyutuna çocuğun katılımı bir zorunluluk teşkil etmektedir. Çünkü kendisi için yapılan oyun alanının ortaya çıkmasında görev ve karar alan çocuk, oyun alanını daha iyi sahiplenecek ve en önemlisi çocuk oyun alanları çocukların gereksinimleri ve isteklerine uygun biçimde yaratılacaktır. Bu sayede oyun alanı çocuk tarafından daha fazla benimsenecek, çocuk oyun alanının kullanım yoğunluğu artacak ve oyun alanında vandalizm gibi sorunlar pek yaşanmayacaktır. Çocuğun tüm bu değişebilir durumlarına göre inşa edilecek çocuk oyun alanları, çocuğun oyun ihtiyacını karşıladığı mekânı tam olarak sağlarken oyun aracılığı ile çocuğun her türlü gelişimine katkı sağlayacaktır (Tandoğan,2011: 45).

Uysal (2015: 435) çalışmasında günümüz yöneticilerinin 40 yaşın üstünde ve büyük olasılıkla çocukluklarında belirli bir oyun alanında oynamamış çünkü buna ihtiyaç duymamış bireyler olduğunu ifade etmektedir. Oysa kentler çok hızlı büyürken kentsel mekânda yaşayan bireylerin ihtiyaçları da sürekli değişmektedir. Çocuk oyun alanları da değişen ihtiyaç ve talepler doğrultusunda çok iyi düşünülerek tasarlanması gereken kentsel mekânlardır. Bu amaçla yapılmış olan çalışmalardan ve kabul edilmiş ilkelerden yararlanılarak güvenlik, malzeme seçimi, yaş gruplarına uyum, işlevsellik, konfor, bakım koşulları ayrıntılı olarak araştırılmalı ve mekânlar bu

kriterlere uygun olarak tasarlanmalıdır (Ermiyagil ve Gürçınar, 2015: 36). Kirazoğlu (2012: 28) da çalışmasında çocuğun çevresinde karşılaştığı herhangi bir nesneyi kolaylıkla bir oyuncuğa, içerisinde bulunduğu mekânı da oyun alanına dönüştürebildiğini vurgulamaktadır. Ancak bu durum yetişkinleri ve tasarımcıları çocuk oyun alanları konusunda duyarsız kalmaya değil, aksine büyük potansiyele sahip çocukların enerjisini pozitif anlamda kullanmak için sorumluluk almaya teşvik etmelidir. Fakat Kaypak ve Uçar (2018: 25)'ın verdiği örnekle açıklamak gerekirse, yetişkinlerin otomobilleri için park yeri sorunu gündemi sürekli meşgul ederken; çocuklar için park yeri sorunu, çocuk gelişimi ve dolayısıyla toplumun geleceği için çok daha önemli olmasına rağmen, gerekli duyarlılık ve ilgiye sahip olamamaktadır. Kent yönetiminin bu konuda daha aktif olması için yetişkinlerin çocuklarının haklarını savunması da gerekmektedir. Zira Tandoğan (2011: 18)'ın da çalışmasında belirttiği gibi çocukların sınırlama ve yasaklar ile evlerine hapsedilmeye çalışıldığı bu zamanlarda çocuk sokak mekanına daha çok ihtiyaç duymakta; bu ihtiyacını giderebileceği güvenli ve nitelikli oyun alanını okul mekânı sınırlarında da bulamamaktadır.

Çocuklar için güvenli, üzerinde düşünülmüş ve planlı bir biçimde tasarlanmış oyun alanları meydana getirmek toplumun geri kalanının görevidir. Bu görev yerine getirilirken çocuklar geleceğin yetişkinleri olarak ele alınmalı, kent ile çocuk ilişkisi detaylı araştırılarak çocukların ihtiyaç duyduğu kentsel alanlar belirlenmeli ve mevcut alanların eksik yönleri ortaya çıkarılmalıdır (Özservet, 2016a: 70). Çocuğa özgü yaratılan kentsel mekanlar çocuğun hayal gücünü geliştirmeli, hayallerini gerçekleştirmek için gereksinim duyduğu güveni ve özgüveni aşılmalı, çocuğun ileride kendisini kente ait bir birey olarak hissetme duygusunu güçlendirmeli; çocuk gelişimi için elzem olan tüm değerleri içerecek bir mimari düzene sahip olmalıdır (Biol, 2009: 13). Evcil (2015: 63)'e göre de çocuk oyun alanları kentin tüm diğer alanları gibi evrensel tasarım anlayışıyla tasarlanmalı, tüm dünya çocuklarını kapsamalıdır. Çocukların daha verimli ve keyifli zaman geçirebilmelerini sağlayacak, doğal ortamla desteklenmiş oyun alanları oluşturulması için çaba sarf edilmelidir. Oktay ve Pekküçükşen (2017: 315)'e göre sokakların yeniden çocuklara ait hale getirilmesi de kentsel çocuk mekanları için önem arz edecektir. Bunu sağlamaya yönelik bir politika sadece çocuk politikası olarak kalmayacak, bağlantılı pek çok politikayı da şekillendirecektir. Çünkü daha önce de dile getirildiği gibi çocuğa dost bir kent herkese dost bir kent olarak hayat bulacaktır.

1.2.4. Çocuk Suçluluğu

Suç; yasa koyucunun açık olarak kabul edip tanımladığı ve karşılığında ceza yaptırımı olan fiil ve hareketler olarak tanımlanırken çocuk suçluluğu; yasal olarak reşit sayılmayan yani henüz 18 yaşını doldurmamış çocukların suç işlemesi olarak tanımlanmaktadır. Coşar (2005: 281)'ın çalışmasında belirttiği üzere Türkiye'de 12-18 yaş arasındaki çocukların işledikleri suçlar için "çocuk suçları" kavramı kullanılmaktadır. 18 yaşın altındaki çocuklar ise üç kategoriye ayrılmaktadır; 11 yaşın altındakiler için çocuk, 12-15 yaş arasındakiler için küçük ve 15-18 yaş arasındakiler için genç kavramı kullanılmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde suçlu çocuktan ziyade, “suça itilen çocuk” ifadesi kullanılmasına özen gösterilmektedir. Türkiye de bu ifadenin kullanımına dikkat eden ülkelerden biridir. Bu yaklaşım, “Suça bulaşan çocuk, mağdur çocuktur” anlayışıyla hareket edilmesi gerektiğini göstermektedir. Çocuk suçluluğu önyargı içeren, yanlış bir kavramdır. Suç için gerekli olan irade gerçekleşmedikçe suçun gerçekleşmiş sayılması doğru olmamaktadır. Çocuklar yaşam içerisinde sömürülmekte; bunun sonucunda suçlu konumuna düşmekte veya düşürülmektedirler. Suça sürüklenen çocuklar suçlu olarak nitelendirilmelerine karşın gerçekte istismara uğramış çocuklardır. Çocuk suçluluğu bu nedenlerle aslında bir nevi çocuk istismarıdır (Çopur vd., 2015: 120).

Günümüz kentsel yaşamı içinde ekonomik, sosyolojik, psikolojik birçok etmen çocuğu suça itmektedir. Çocuk suçluluğunun birçok olumsuz koşul ile doğrudan ve dolaylı bağlantısı bulunmaktadır. Küçükyılmaz (2018: 2)’ın da çalışmasında belirttiği üzere yoksulluk, ilgisiz aile yapıları, akran gruplarının fazlalığı, yasal olmayan unsurlara ulaşımın kolaylığı kentsel sistemin bir parçası olan çocuğu da suça itmektedir. Çocuklar psikolojik durumlarından dolayı yaşadıkları kentsel mekândan görece fazla etkilenmekte, mekâna göre tutum ve davranışlar geliştirmektedir. Suça sürüklenmemesi için çocukların içinde buldukları ortama bağlılık ve aidiyet duyguları beslemesi büyük önem taşımaktadır. Bu duygu ve düşüncelerin sağlanması için çocuğun evinin çevresinden uğradığı tüm alanlara kadar çevreyle bütünleşmesini maksimuma çıkaracak mekânlar tasarlanmalıdır. Ancak bu sayede suça sürüklenme ihtimali yüksek, maddi ya da manevi sıkıntılara maruz kalan, kırdan kente göç eden çocukların; kentleşmenin yarattığı problemlerden en az düzeyde etkilenmesi ve toplumda faydalı, sağlıklı bir birey olarak yaşamını sürdürmesi mümkün olacaktır (Altunbaş, 2015: 110).

Çocukların yoksul bir aile ortamında, yoksul bir çevrede ve mahrumiyet içerisinde yaşamaları, suça sürüklenmede olduğu gibi suç kurbanı olmada da önemli etkileri olan bir sorundur (Çoban, 2015: 798). Ayrıca birçok çocuk ailesini geçindirmek veya ailesine yardım etmek için yasal olmayan, ağır ve düzensiz işlerde çalışmaktadır. Kunt (2003: 99)’a göre aile ekonomisine katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalan çocuklar, yaşlıları gibi oynayıp eğlenememekte, eğitimlerini tamamlayamamaktadırlar. İleriki yaşlarda bu çocuklar kendini toplum genelinden dışlanmış hissetmekte, böylece suç ve yasal olmayan birçok farklı durum ile karşı karşıya kalmaktadır. Yoksullukla savaşırken ailesi yanında olmayan veya ailesiyle bağ kuramayan birçok çocuk da hayatının tüm ya da belirli bir dönemini sokakta geçirmiş olan çocuğu ifade eden, neredeyse hepsi suç ve uyuşturucu batağının ortasında savunmasız bulunan “sokak çocuğu” kavramına dönüşmektedir. Sokak çocukları üzerinde araştırma yapan Güngör (2008: 41)’e göre suç işleyen çocukların arkadaş grubu içerisinde kazandığı saygınlık, henüz suç işlememiş çocukların da suç işleme isteğini arttırmaktadır.

Çocuk suçluluğunun önlenmesinde devlet, eğitimciler ve aileler iş birliği halinde olmalıdır. Bununla ilgili geliştirilebilecek politikaları ifade edecek olursak (Ereş, 2009: 94):

1. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ana baba okulları şeklinde duyarlılık artırıcı, farkındalık kazandırıcı etkinlikler düzenlenmeli; aileye yeterli eğitim verilmelidir.
2. Millî Eğitim Bakanlığı aile ve çocuk ilişkisine yönelik televizyon programlarını teşvik etmeli ve düzenlemelidir.
3. Okulların rehberlik etkinliklerine hem ailelerin hem de çocukların etkin katılımı sağlanmalıdır.
4. Okul yönetimleri ailenin okulla iletişimini artırmalı; alınacak kararlarda ailenin düşünce ve taleplerini dikkate almalıdır.

Unutulmamalıdır ki suç ile mücadelede en etkili yöntem, suça karşı ön alıcı müdahalelerdir. Söz konusu çocukların suça sürüklenmeden hayatlarını devam ettirmeleri, yaşanan evler dahil tüm kentsel mekânın doğru tasarlanması ile mümkündür. Yaşadığı mekânda mutlu olmayan çocuğun suça itilmesi çok daha kolaydır. Çocuğun yaşadığı çevrenin iyi ve titizlikle planlanmış olması gerekmektedir (Altunbaş, 2015: 65). Bu uygulama önerilerinin yanında aile ve ebeveynler çocuğa ihtiyaç duyduğu yeterli ilgi ve zamanı vermezse çocuğun sosyalleşme ve toplumsal kurallara uyum sağlama konularında problem yaşaması kaçınılmaz bir son olacaktır. Aile de yeterli bilgi ve bilince eğitimle sahip olmak zorundadır. Zira iyi bir aile ortamında bulunmayan, eğitimsiz ve bilinçsiz ebeveynlere sahip çocuk ve öğrencilerin suç eğilimleri diğerlerine göre çok daha yüksektir. Yapılan bir anket çalışmasında çocuk suçluların yaklaşık %39'unun hem anne hem de babasının öğrenim durumu ilkokul derecesinde olarak tespit edilmiştir (Dinç, 2013: 89)

1.2.5. Çocuk Katılımı

Katılım hakkı, bireyin ve birlikte yaşadığı topluluğun yaşantısını etkileyen kararların süreç içinde paylaşılması olarak tanımlanmaktadır. Çocukların katılım hakkı da aktif birer vatandaş olabilmeleri, toplumsal rol edinebilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri için büyük önem taşımaktadır. (Şahin ve Polat, 2012: 276). Çocuk katılımı ile amaçlanan çocukların kentin eşit aktörleri haline getirilmesidir. Kentsel yaşam içerisinde dezavantajlı gruplar içinde sayılan çocukların katılımı konusuna pozitif ayrımcılık ile yaklaşmak gerekmektedir.

Bir kentin yönetiminde merkezden yönetim ve yerel yönetim iki temel yapıyı oluştururken sivil toplum kuruluşları, sendikalar, kent konseyleri, kalkınma ajansları gibi örgütler de kent yönetiminde birer paydaş olarak kabul görmektedir. Bu paydaşlar kentsel mekâna doğrudan ya da çoğunlukla dolaylı olarak etki edebilme gücüne sahip bulunmaktadır (Güven, 2017: 1054). Arın ve Özsoy'a (2015: 183) göre de kentsel mekânı oluşturan birbirinden farklı birçok aktör ve paydaş bulunmaktadır. Yerel yönetim mekanizmaları, sivil toplum örgütleri, mimarlar ve kent plancıları gibi profesyoneller kentsel mekânı tasarlar; kentsel yapılı çevreyi şekillendiren ve dönüştüren ana etmen kullanıcılarıdır. Fakat kullanıcılar genellikle kentsel mekân tasarlama sürecinin dışında bırakılmaktadırlar. Özellikle kentsel katılım açısından dezavantaja sahip çocuklar; kentsel tasarım

süreçlerinde kendilerini kentin birer aktörü olarak temsil edebilecekleri, talep ve ihtiyaçlarını yetkililere doğrudan dile getirebilecekleri bir ortam maalesef bulamamaktadırlar. Oysa fiziksel mekânın düzenlenmesi, tasarım ve yönetim hususu çocukların görece kolay algılayabildikleri, katılım için en ideal uygulamalardan sayılmaktadır (Hart, 2016: 3). Horelli (1998: 227)'nin çalışmasında bahsettiği gibi fiziksel mekânın geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için yenilikçi fikirlere sahip olmalarına rağmen ciddiye alınmayan çocuklar ise büyük bir hayal kırıklığına uğramaktadırlar.

Özservet (2014: 122) çocuk katılımı çalışmalarının yedi temel kategoride ele alındığından bahsetmektedir:

- 1) *Romantik Yaklaşım*: Çocukları direkt kenti planlayanlar olarak gören ve ele alan yaklaşımdır. Bu yaklaşım, çocukların tüm kentsel mekânı kendi başlarına tasarlama mümkün olmayacağından ütopye sayılmaktadır.
- 2) *Müdafaacı Yaklaşım*: Kentsel mekânın planlayıcılarının çocuk odaklı hareket etmesini isteyen ve savunan yaklaşımdır.
- 3) *İhtiyaç Yaklaşımı*: Çocuk katılımı bağlamında çocuk ihtiyaçlarına büyük önem atfetmekte, çocuk ihtiyaçlarının bilimsel çerçevede araştırılması gerektiğini savunmaktadır.
- 4) *Öğrenme Yaklaşımı*: Çocukların mimarlar tarafından eğitilerek bu konuda yeterli bilgiyi öğrenmelerini arzu eden yaklaşımdır.
- 5) *Haklar Yaklaşımı*: Eşit birer vatandaş olarak çocukların haklarının korunması ve savunulması gerektiğini öne sürmektedir.
- 6) *Kurumsal Yaklaşım*: Çocukların yapacağı kentsel planlamanın belirli kurumsal sınırlamalar içerisinde olması gerektiğini savunan yaklaşımdır.
- 7) *İnisiyatif Alan Proaktif Yaklaşım*: Çocuklar ve profesyonellerin birlikte rol aldığı, eşgüdümlü planlamayı hedeflemektedir. Bu yaklaşımda çocuğun yanında yer alacak tasarımcıların payı büyüktür.

Çocukla alakalı alınan gerek ulusal gerek yerel boyutlu kararlarda çocuğun yerel hayata ve yönetime katılımı çocuğun gelişimiyle doğru orantılı olarak ilerlemelidir. Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğa katılım ve karar verme hakkını vererek toplumsal açıdan çok büyük ve önemli bir değişime vesile olmuştur (Özservet, 2015a: 2). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun yaşama, düzgün gelişim, istismar ve tacizden korunmasını garantiye alan maddelere ek olarak çocuğun katılımı kavramını içeren maddelere de yer vermektedir (Hart, 2016:10). Sözleşme'nin 12. Maddesi çocuğun görüşünün alınması ilkesinden bahsetmektedir ve bu madde direkt olarak çocuğun katılım hakkı ile ilgilidir. Bununla birlikte Madde 13, çocuğun ifade özgürlüğü, Madde 14, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, Madde 15, örgütlenme ve barışçı toplantı yapma hakkı, Madde 16, kişisel dokunulmazlık hakkı, Madde 17, gerekli bilgilere ulaşma

hakkı ve Madde 29, demokrasi ve insan haklarına saygılı bir eğitim hakkı başta olmak üzere Sözleşme'nin diğer tüm maddelerinin uygulanabilmesi için katılım hakkı zorunludur (Şahin ve Polat, 2012: 277). Son yıllarda çocukların ve gençlerin katılımları Birleşmiş Milletler 'in özel gündemlerinden biri olmuştur. Bu anlayışın gündemde olduğu Habitat II ve İstanbul+5 Konferansı'nda; gençlerin potansiyellerini geliştirmek ve onları yerleşimlerin gelişmesinde sorumluluk almaya hazırlamak için: yerel yönetimler başta olmak üzere hükümetler, özel sektör, sivil gençlik ve diğer sivil toplum örgütleri, mahalle düzeyindeki yönetimler ile iş birliği yapılması konusu üzerinde önemle durulmuştur (Özer, 2011: 45). Yerel yönetimler gerek kent konseyleri gerek gençlik meclisi, çocuk konseyi ve benzeri uygulamalarla onların katılımını sağlamada öncü role sahiptir. Halka en yakın düzeydeki yönetim birimleri olan yerel yönetimlerin bünyesindeki katılım mekanizmalarını eleştirmek ve işlevsiz hale getirmeye çalışmaktansa işlevsel ve gelişmeye açık organlar olarak görüp ihtiyaçlarını gidermeye çalışmak gerekmektedir (Özer, 2011: 61).

Özservet (2016b: 93) çalışmasında yerel yönetimler ve çocuk katılımı olgusunu 3 boyutuyla ele almaktadır:

1. Hukuki ve Siyasal Boyut: Uluslararası ve ulusal çocuk haklarını ve katılım çerçevesini tanımlayan belgeler, ulusal yasalarla birlikte yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine çocuğun katılımı konusunda çeşitli örnekler (en bilindik araç olarak çocuk meclisleri ve çocuk hakları birimleri).

2. Mekânsal Boyut: Çocuğun yaşadığı çevreyle ilişkisinin sağlıklılaştırılması, mekânsal aidiyet, kentleşme bilincinin geliştirilmesi ve kent planlamasına çocuğun katılımı.

3. Sosyal ve Kültürel Boyut: Yerel yönetimlerin çocuklara yönelik ve/veya çocuklarla hazırladıkları faaliyetleri (bilgi evleri, çocuk atölyeleri, çocuk kulüpleri, çocuk üniversiteleri gibi belediyenin çeşitli çocuk etkinlikleri ve hizmetleri).

Çocuk katılımı için gerekli mercilerin oluşturulması toplumsal bir sorumluluk niteliğindedir (Arın ve Özsoy, 2015: 185). Yerel yönetim dahilindeki çocuk konseyleri de çocuk katılımı açısından büyük önem teşkil etmektedir. İlk "gençlik konseyi" 1979 yılında Fransa Schiltigheim kentinde oluşturulmuştur. Çocuk ve genç katılımının temel araçlarından konseyler, Fransa'nın çeşitli kentleri başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde yaygınlaşmaya başlamıştır (Hart, 2016: 72). Türkiye'de ise 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. Maddesi ile tüm belediyelerde kent konseylerinin kurulması zorunlu hale getirilse de çoğu belediyede kent konseyi bulunmamaktadır. Bu durumun bir yaptırımı olmadığından gerek kent konseyleri gerek bünyelerinde hizmet verecek gençlik veya çocuk meclisleri çok büyük oranda ihmal edilmektedir. Oysaki bireyin kendi yaşam çevresinin şekillenmesinde söz sahibi olabilmesi vatandaşlık hakkının doğal bir uzantısıdır. Bu

nedenle kente dair kararların alınması sürecine çocukların da katılımının sağlanması zorunluluk teşkil etmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi de çocuğun katılım hakkının özellikle genel politikaların belirlenmesinde, aile ortamında, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmada, medyada, okul ortamında teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Erbay, 2013: 40). Fakat ne yazık ki bugün çocuk katılımı çocukları ilgilendiren bazı küçük projelerde sadece kısmi olarak fikirlerinin sorulması olarak algılanmakta ve bu şekilde uygulanmaktadır. Oysa, çocuk mekânın üretim sürecine tamamen katılmalıdır (Özservet, 2016b: 91). Bu sadece çocukların tek taraflı faydalanacağı bir süreç değildir. Francis ve Lorenzo (2002: 157) çalışmalarında çocukların ve gençlerin doğrudan katılımıyla kentsel ortamların en iyi şekilde planlandığını göstermektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki çocuk katılımı, bu çalışmanın temel odak noktasını oluşturan çocuk dostu kent girişimi için de temel bir strateji olarak kabul görmektedir. UNICEF (2018a: 36) el kitabında da belirtildiği üzere çocukların iyiliği ve güvenliği için çocuk katılımının aşağıdaki tüm kriterlere sahip olması çok önemlidir:

- Saydamlık ve bilgilendirici
- Gönüllüğe dayalı
- Saygılı
- Amacına uygun
- Çocuk dostu mekanlar ve çalışma yöntemleri ile kolaylaştırılan
- Eğitim ile desteklenen
- Güvenli ve riske karşı duyarlı;
- Hesap verebilir.

Riggio (2002: 57)'nin de ifade ettiği gibi çocuk katılımı üzerine düşüncelerde ortak amaç, kentlerin çocukları kapsayan topluluklara dönüştürülmesidir. Çünkü çocuklara dost bir kent tüm diğer gruplar için de dost bir kenttir. Yerel karar alma süreçlerine katılan çocuklar erken yaştan itibaren haklarının ve onları nasıl kullanacağını farkında olan vatandaşlar olmaktadır. Bu nedenle çocuk katılımı küresel bir hedef niteliğinde olmaktadır.

Çocuk katılımının hem çocuk hem de toplumun tamamı için sosyal ve yönetsel açıdan öneminin ve katkısının büyüklüğüne değindikten sonra çalışmanın konusunu oluşturan “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi” bağlamındaki özel konumuna değinmekte fayda görülmektedir. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi yerel yönetim bazında çocuk katılımını şart koşan, hedefleyen, destekleyen ve ancak bunun gerçekleştiği yönetimlerde dünya toplumunun ideal yönetime ulaşacağına inanmaktadır. Çocuk Dostu Kent gibi çocukların duygu ve düşüncelerinin

önemsendiği, fikirlerinin danışıldığı bir yerel yönetim sisteminde sadece çocuklar değil; bir zamanlar aynı çocuk kesimini oluşturan yetişkinler de tatmin olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ

“Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi”, UNICEF ve Birleşmiş Milletler-Habitat tarafından; 1996 yılında Birleşmiş Milletler ’in gerçekleştirmiş olduğu sağlıklı bir çevre, demokratik bir toplum ve iyi yönetişimin çocuk refahının nihai göstergesi olduğunu ortaya koyan Habitat II Konferansı'nda alınan kararlar doğrultusunda hareket etmek üzere ortaya atılmıştır. Son yıllarda Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi’nde önemli ve ciddi miktarda büyüme yaşanmaktadır. Bu durum yapılan girişimlerin belediyeler ve diğer yerel aktörler için uygunluğunu iyi bir şekilde kanıtlamaktadır. Bugün Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi otuz ülkede, otuz milyon çocuğa ulaşmaktadır.

Artış halinde bulunan bu ilgi ile aynı doğrultuda; çocuklarla etkileşime destek talepleri, rehberlik, bilgi paylaşımı ve yenilikçi yaklaşımlar sürekli artmaktadır (UNICEF, 2018a: 8). Çocuk Dostu kent Girişimi’nde amaç, yereldeki tüm birimlerin çocuk dostu yaklaşıma sahip olması, çocuk haklarının savunulup korunması ve çocukların yönetimde görünür hale getirilmesini sağlamaktır. Bu girişimin temelinde kentlerde başlayan çocuk dostu kentleşmenin tüm ülkelere ve toplumlara yayılarak dünyayı değiştireceğine inanılmaktadır (Topsümer vd., 2011: 6).

Çocuğa dost bir kentin tanımı ülkeden ülkeye, milletten millete göre değişim göstermektedir. Rakhimova (2011: 18)’ ya göre çocuk dostu bir kenti anlamak ve tanımlamak için standart bir kalıp yoktur. Farklı kurumlar arasında çocuk dostluğuna yapılan vurgu değişiklik göstermekte olsa da hepsinde ortak olan nokta; toplulukları, mahalleleri, kentleri çocuklar ve gençler için daha iyi mekanlar haline getirmektir. Vliet ve Karsten (2015: 2) ‘in belirttiği gibi literatürün ayrıntılı bir biçimde incelenmesi, çocuk dostu kentlerin çoklu kavramsallaştırmasını ortaya koymaktadır. Bazı kentler çocukların ihtiyaçları ile ilgilenirken bazıları hakları ile ilgilenmektedir. Bazı kentler çocuklar için sosyal çevreye yönelmişken diğerleri fiziksel çevreye ağırlık vermektedir. Bazı kentler mahallelere odaklanırken bazıları ise direkt kentlere odaklanmaktadır. Bunlar çocuk dostu kentlerin tek ve evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı olamayacağıının en bariz örneklerini teşkil etmektedir.

Çocuğa dost olan bir kentin net bir tanımı yapılamıyor olsa da Çocuk Hakları Sözleşmesinde belirtildiği şekilde en genel anlamıyla tanımlamak gerekirse; “Çocuk Dostu Kent”, çocuk haklarını yerine getirmeyi taahhüt eden, kendini buna adayan bir kent, kasaba, topluluk veya herhangi bir

yerel yönetim sistemidir. Bu sistemin yaşandığı toplulukta çocukların sesleri, ihtiyaçları, öncelikleri ve haklarının kamu politikaları, programları ve kararlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Böylelikle Çocuk Dostu Kent herkes için uygun ve ideal bir kent olmaktadır (UNICEF, 2018a:10).

Hem yerel hem ulusal hem de uluslararası çeşitli düzenleme ve yaptırımlara rağmen çoğu çocuk maalesef sosyal veya fiziki konularda söz sahibi olma hakkına sahip görülmemektedir. Hatta bundan daha kötüsü, dünya genelinde birçok çocuk en temel insani haklarını bile kullanamamaktadır. Devletlerin en önemli görevlerinden birini teşkil eden çocuk konusunda, yaşanan sorunlara karşın uluslararası düzeyde çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. İşte bu çaba ve çalışmalardan biri “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi” olmaktadır. (Koç vd, 2015: 108).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi, çocukların dünya genelinde olması gereken önceliğe sahip olması için, hem küresel hem ulusal hem de yerel çapta çocuk haklarını gözeten bir tutum sergilemek için uğraşmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yerine getirilmesi, öncelikli olarak yerel düzeyden filizlenecek uygulamalarla ve çocuklara daha iyi yaşam koşullarının sağlanması, bilhassa risk altındaki çocukların mevcut durumunu iyileştirecek çeşitli önlemler alınması ile sağlanabilecektir. Bu yüzden Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'ne göre ilgili yerel uygulamaların oluşturulacağı bir platform gerçekleştirilerek zamanla bu girişim daha yaygın hale getirilmeli ve sonunda çocuk dostu bir dünya yaratma ideali doğrultusunda büyük adımlar atılmalıdır (Topsümer vd., 2011:9).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'nin yapısı ülkeden ülkeye çeşitlilik gösteriyor olsa da girişim temel olarak aşağıdaki adımları içermektedir (UNICEF, 2018a: 16):

- UNICEF ülke ofisi veya Ulusal Komite ile yerel yönetim veya diğer yerel paydaş(lar) arasında çocuklar için bir mutabakat bildirisi
- Gelişimin izlenebileceği bir ana hat oluşturmak için çocuk haklarının mevcut analizi
- Amaçlanan çıktuların açıkça belirtilmesi, UNICEF tarafından “Çocuk Dostu Kent” olarak tanınması için açık kriterler ve göstergeler ile Çocuk Dostu Kentleşme Eylem Planının geliştirilmesi ve onaylanması
- Uygulama aşaması
- Taslağın gözlenmesi ve değerlendirilmesi
- UNICEF tarafından “Çocuk Dostu Kent” olarak resmen tanınma ve kent ya da topluluğa kararlaştırılan süre boyunca (1-5 yıl) UNICEF Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'ne üye olma hakkı verilmesi

- Çocuklara yönelik çalışmaların gelişmesini sağlamak amacıyla sonraki döngü için yeni bir Eylem Planı'nın tanımlanıp uygulanması ve kararlaştırılan izleme ve değerlendirme çalışmalarının ardından UNICEF tarafından Çocuk Dostu Kent olarak tanınmanın yenilenmesinin amaçlanması

Biol (2009: 12)'un belirttiği üzere, “Çocuk Dostu Kent” olgusunu fazlaca çocuk oyun alanının, oyun parklarının olduğu bir kentsel mekân olarak algılamak ve olaya bu şekilde sadece tek bir yönü ile yaklaşmak yanlış bir tutum olacaktır. Kentin merkezinde, trafiğin ortasında, duvarlarla etrafı örülerek güvenli hale getirilmeye çalışılan fakat aslında çocuk açısından ulaşması zorlaştırılmış olan oyun alanları, ne kadar fazla olursa olsun nitelik açısından çocuğun kentsel mekanla pozitif yönlü bir ilişki kurmasını sağlayamayacaktır. Bir kentte on binlerce oyun alanı olabilir fakat çocuk gözüyle düşünilemeyen, dikkatle ve özenle değerlendirilemeyen çocuk oyun alanları o kenti “çocuk dostu” kılmak için yeterli olmayacaktır. Kentsel mekânın bütünü çocuklara uygun olarak, onların gelişimine destek sağlayacak bir biçimde tasarlanmalı ve geliştirilmelidir. Çocuklar çevrelerinde bulunan binalar, yollar, yeşil alanlar, parklar, çocuk oyun alanları benzeri tüm fiziki yapılar aracılığıyla keşfetmeyi, sosyalleşmeyi, estetik değerlerini geliştirmeyi, toplumsal bir birey olmayı öğrenebilmelidir (Biol, 2009: 12).

Çocuklara uygun kentler için talep dünya çocuklarının giderek artan bir oranına kentlerin ev sahipliği yaptığı kabulüne dayanmaktadır. Fakat çoğu kent çocuklara hiç de dost görünmemektedir. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve çocukların önceliklerini değerlendirmek için birkaç adım atan sadece az sayıda hükümet bulunmaktadır (Riggio, 2002: 46). Kısıtlı sayıda da olsa Çocuk Dostu Kentler dünyanın her bölgesinde gelişmektedir. Bu bölgeler; toplulukların, çocukların ve hükümetlerin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni günlük olarak pratik yapma konusunda yaratıcılığını ve bağlılıklarını göstermektedir (UNICEF, 2004: 18).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'nin vizyonu, girişimin uzun vadedeki amaçları, görece kısa vadedeki hedefleri, çocuk dostu bir kent olabilmek için uygulanması gereken stratejileri, sahip olunması gereken minimum kriterleri ve çocuk dostu kentin yapısı UNICEF (2018a: 57)'in el kitabındaki tablonun bir benzeriyle özetlenmeye çalışılmaktadır.

Tablo 1: Çocuk Dostu Kentin Strateji, Kriterleri ve Yapısı

Etki	<ul style="list-style-type: none">• Vizyon: Her çocuk ve genç çocukluk ve gençliğinden zevk alır; kentlerinde ve topluluklarında haklarının eşit şekilde gerçekleştirilmesiyle tam potansiyellerine ulaşır.
Amaçlar	<ul style="list-style-type: none">• Her çocuk ve gence toplulukları dahilinde yerel yetkililer tarafından değer verilir, saygı duyulur ve adil muamele gösterilir• Her çocuğun ve gencin kendi sesleri, ihtiyaçları ve öncelikleri kamu yasalarında (varsa), politikalarında, bütçelerinde, programlarında ve onları etkileyen kararlarda duyulur ve dikkate alınır.• Her çocuk ve genç temel sosyal hizmetlere erişebilir.• Her çocuk ve genç güvenli ve temiz bir çevrede yaşar.• Her çocuğun ve gencin aile hayatından, oyundan ve boş zamanlarından zevk alma şansı vardır.
Hedefler	<ul style="list-style-type: none">• Çocuklarla yerel yönetim bağlantıları• Çocuklar için geliştirilmiş hesapverebilirlik• Ayrımcılık yapmayan politikalar ve planlama• Kapsayıcı ve esnek topluluklar• Anlamli katılım için geliştirilmiş sistemler• Çocukluk algısında kültürel bir değişim• Çocukların farkındalığı ve vatandaş olarak hareket etme kapasitesi• Katılımı destekleyen yönetim yapıları• Hizmetlere erişimde azaltılan eşitsizlikler• Çocuklara duyarlı hizmet sunumu ve ihaleleri• Politika, bütçeler ve izleme için geliştirilmiş sistemler• Hizmet bölümünde sektörler arası daha iyi koordinasyon• Çocukların bağımsız hareketliliğinin geliştirilmesi• Çocuklara duyarlı kentsel planlama ve konut• Azaltılmış suç ve daha güvenli topluluklar• Yerel düzeyde çocuk dostu iklim eylemi• Eğlence tesislerine erişim• Ebeveynler için iyileştirilmiş iş-yaşam dengesi• Erişilebilir ve çocuk dostu kültür etkinlikleri• Hobilere erişimin geliştirilmesi
Stratejiler	<ul style="list-style-type: none">• Çocuk dostu yasal çerçeveler ve politikalar• İletişim, farkındalık yaratma ve savunuculuk• Kent çapında stratejik planlama ve bütçe• Sektörler arası koordinasyon ve ortaklıklar• Kapsayıcı çocuk katılım mekanizmaları ve süreçler• Eğitim ve kapasite geliştirme• Veri ve kanıtların toplanması

Tablo 1: (Devamı)

Minimum Kriter	<ul style="list-style-type: none">•Ayrımcılık yapmama ve eşitlik•Kapsayıcı yaklaşım•Çocuk katılımı
Yapı	<ul style="list-style-type: none">•Ulusal yönetim organı (UNICEF'i de içermekte)•Yerel Yönlendirme Komitesi•Koordinasyon Birimi•Üyeler (Sivil Toplum, Gönüllüler, Medya;Akademi ve İş Sektörü)

Kaynak: UNICEF,2018a:57

2.1. Çocuk Dostu Kentleşme Fikrinin Ortaya Çıkışındaki Temel Nedenler

Dost kent düşüncesinin ortaya çıkışındaki temel neden, tıpkı ekolojik ve sürdürülebilir kent düşüncelerinin gelişimi gibi kentlerin sadece 'yapı dostu' görüntü sergileyerek insanlar ve tüm canlılardan kopuk olması, onlara duyarsız kalmasıdır. Yapı dostu kent, kentteki metalara dost bir görünüme sahip bulunmaktadır. Yaşanmışlıktan ve bir ruha sahip olmaktan uzak kentler tamamen fiziksel, teknolojik ve yapay duruma gelmişlerdir. İnsan için değil, bindikleri arabalar veya yaşadıkları konutlar için kentler yaratılmaktadır. Başka bir deyişle kent tasarımında insan olgusuna önem verilmemektedir. Hâlbuki asıl dikkat edilmesi, dost olunması gerekenler o kentte yaşayan sakinlerdir. Böyle bir tabloda canlılar baz alınarak yaratılan yaşanabilir kentler için gereklilik artarak devam etmektedir (Kaypak ve Uçar, 2018: 21). İnsana dost kent düşüncesi tüm insanları kapsamakta; gence, yaşlıya, engelliye, çocuğa dost kenti içermektedir.

Bir kentte çocuklara öncelik verme, çocuğa dost olma fikrinin nasıl geliştiğine bakıldığında ise; öncelikle bu durumun Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme uyarınca uluslararası yasal bir zorunluluk olduğunu belirtmek gerekmektedir. Yasal zorunluluğun ötesinde çocukları ilk sıraya koymanın başka nedenleri de bulunmaktadır ki bu nedenler UNICEF'in resmi internet sayfasında aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (URL 2):

Çocuklar birer bireydir: Çocuklar ne devletin ne de ebeveynlerinin mülkiyeti değildir. Birer birey olarak insan türünün eşit üyeleri niteliğindedir.

Çocuklar tamamen bağımlı varlıklar olarak hayata başlarlar: Çocuklar bağımsızlıklarını kazanma ve geliştirme süreçlerinde yetişkinlerin onlara sağlayacağı yetiştirme ve rehberliğe güvenmek zorundadırlar. Böyle bir yetiştirme çocukların ailelerindeki yetişkinlerde en iyi şekilde bulunmakta iken bu yetiştirmeyi sağlayamayan birincil bakıcılar söz konusu olduğunda bu boşluğu doldurma sorumluluğu topluma aittir.

Hükümetin eylem veya eylemsizlikleri, çocukları toplumun diğer gruplarından çok daha güçlü şekilde etkiler: Hükümet politikasının neredeyse her alanı (eğitim, halk sağlığı gibi)

toplumdaki çocuklara dokunmaktadır. Çocukları dikkate almayan, ileriye göremeyen, işe yaraması mümkün olmayan politikalar uygulamak toplumun tüm üyelerinin geleceği üzerinde olumsuz etkiye sahip olmaktadır.

Çocukların görüşleri nadir olarak dinlenmekte ve nadir olarak siyasi süreçte dikkate alınmaktadır: Çocuklar genellikle oy kullanamaz ve diğer çeşitli siyasi yönetim süreçlerinde yer almazlar. Çocukların görüşlerine evlerde, okullarda, yerel topluluklarda, hükümetlerde özel ilgi gösterilmemektedir. Onların görüşleri ne şimdi kendilerini etkileyen ne de gelecekte onları etkileyecek önemli konularda dinlenmemekte ve dikkate alınmamaktadır.

Toplumdaki birçok değişiklik orantısızlığa sahiptir ve çoğunlukla çocuklar üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır: Aile yapısının dönüşümü, küreselleşme, iklim değişikliği, kentleşme, değişen istihdam modelleri ve küçülen sosyal refah ağı birçok ülkede çocuklar üzerinde güçlü etkiye sahiptir.

Çocukların sağlıklı gelişimi, herhangi bir toplumun gelecekteki refahı için çok önemlidir: Hala gelişmekte oldukları için çocuklar yoksulluk, yetersiz sağlık imkanları, beslenme, temiz ve güvenli su, barınma ve çevre kirliliği gibi birçok konuda kötü yaşam koşullarına karşı yetişkinlerden çok daha fazla savunmasız ve hassas durumdadırlar.

Çocuklarının başarılı ya da başarısız olmasının topluma katkısı veya maliyeti çok büyüktür: Sosyal araştırma bulguları, çocukların en eski deneyimlerinin dahi gelecekteki gelişimlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Gelişimlerinin seyri, yaşamları boyunca topluma sağlayacakları katkıları veya neden olacakları maliyetleri belirlemektedir.

2.2. Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin Gelişimi

“Çocuk Dostu Çevre”, şehircilik yazınına görece yeni girmiş kavramlardandır. 1970’li yıllarda Kevin Lynch tarafından “Kentlerde Büyüme” (*Growing Up in Cities*) programı adı altında çocuk dostu kent projeleri başlatılmıştır. 1991 yılında ise İtalya’da çalışan bir pedagog ve aynı zamanda çocuk dostu kentleşme girişiminin esas kurucusu olan Prof. Francesco Tonucci bir yıl önce imzalanmış olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye dayanarak “Çocukların Şehri Projesi”ni küçük bir İtalya kenti olan Fano’da başlatmıştır (Çakırer Özservet, 2016a: 70). 1994 yılında ise Louise Chawla anlaşmalara ve Lynch’in “Kentlerde Büyüme” programına atıfta bulunarak bu kavramı geliştirmiş ve birçok farklı ülkede projeler yeniden gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Severcan, 2015: 143).

UNICEF tarafından, 1992 yılında ‘belediyeler’ hareketi olarak başlatılan girişimin resmî başlangıcı 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri

Konferansı (Habitat II) kabul edilmektedir (Koç vd., 2015: 109). 1992 yılında Rio de Janeiro'daki Dünya Zirvesi ve 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II Konferansı, en savunmasız olanları da dahil etmek üzere tüm vatandaşların ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran sürdürülebilir bir kentsel gelişme için ihtiyaç duyulan kavramsal çerçeveyi sağlamıştır. Zirve'nin esas çıktısı kabul edilen ve BM üyesi ülkelerce kabul edilen "Gündem 21" Birleşmiş Milletler, diğer çok taraflı kuruluşlar ve dünyadaki yerel, ulusal ve küresel düzeyde yürütülebilen bireysel hükümetler için bir eylem planı niteliğindedir. Bu Gündem' in üçüncü bölümünde, çocukların ve gençlerin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü üzerinde önemle durulmaktadır. (Compendium of Best Practices of Child Friendly Cities, 2017: 10).

1992'den beri birçok yerel yönetim, Gündem 21'e karşılık vermiştir ve kentsel yaşam kalitesini iyileştirmek için programlar ve projeler başlatmıştır. Her ne kadar hala karmaşık ve sayısız birçok kentsel sorun olsa da kentleri herkes için daha yaşanabilir ve eğlenceli hale getirmek için mevcut birçok gönüllülük de kendisini belli etmektedir. İtalya'da 1950 ve 1960lardaki hızlı sanayileşme ve kentleşmenin; çocukların özellikle güvenle ve bağımsız bir biçimde hareket etmeleri, çevrelerini keşfetmeleri ve günlük yaşama aktif olarak katılma kapasiteleri konularında tepkilere neden olduğu bilinmektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi 1990 yılında imzalayan İtalya'da 1992 yılından itibaren Fano kenti öncü olmak üzere çocuk dostu kentler için yapılan girişimlere duyulan ilgi artmış, diğer kentlere de hızlıca yayılmıştır. Sosyo-politik ve kurumsal bir boyuta ulaşan, yoğun ve verimli uygulamalarla geliştirilen çocuk dostu kentleşme olgusuna 1990'ların sonunda genel bir hükümet planı ile sistematik bir form verilmiştir. İtalyan hükümeti, bölgeler ve yerel yönetimler; çocuğun haklarına artan ilgi ile bağlantılı olarak çocukların kentsel yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan düzenlemeler yapmakta, politikalar geliştirmekte ve fon tahsis etmekteydi. Bu konulara yerel otoritelerden, akademik dünyadan, kitle iletişim araçlarından, özel sektörden ve daha genel olarak çocuklar da dahil olmak üzere tüm toplumdan ilgi artış göstermiştir (Corsi, 2002: 169).

İtalya'da 1990'ların ikinci yarısından itibaren hız kazanan çocuk dostu faaliyetler konusunda merkezi yönetim yerel yönetimlere bunun için gerekli bütçeyi ayırarak maddi destek sağlamış; 1997'de Çocuklar ve Gençler için Eylem Planını imzalamıştır (Özservet, 2014: 125). Artık kent üzerine çalışan uzmanlar çocuklar için standart uygulama ve projelerden ziyade mahalle ölçeğinden kent ölçeğine kadar çocuğa dost alanlar ortaya koymayı hedeflemektedir. Standart bir uygulama olan çocuk için sadece parklar yapmaktansa, çocukların oyunlar oynadığı sokakların, caddelerin ve yolların; kentsel düzeninin tamamının çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak planlandığı düzenlemelere ağırlık verilmektedir (Ayataç ve Genç, 2015: 23).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi, kentleri çocuklar ve gençler için daha yaşanabilir ve kapsamlı kılmak amacını taşıyan küresel bir girişimdir. Fakat maalesef Çocuk Dostu Kent Girişimi, uygulamada daha fazla yerel yönetimler bazında çocuk hakları konusuna vurgu ve bu konuda

farkındalık oluşturmaya çalışmakta ve çocuğun kentsel mekândaki durumunu analiz ederek iyileştirme çalışmasından öteye gidememektedir. Kentsel mekân içerisinde çocuğa yer açmak, sadece oyun alanlarının ve çocuk parklarının değil tüm kamusal alanların çocuk ile uyum içinde olmasını sağlamak, çocuğu ilgilendiren tüm konularda çocuğun da görüşüne başvurmak ve kent planlama sürecine çocuğu da dahil etmekte pek bir katkısı olduğu görülmemektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016: 54). Bu durum ve etkisiz girişimler, yerel yönetimlerin kendilerine dost olmasını bekleyen çocuklar için bir hayal kırıklığından öteye gidememektedir.

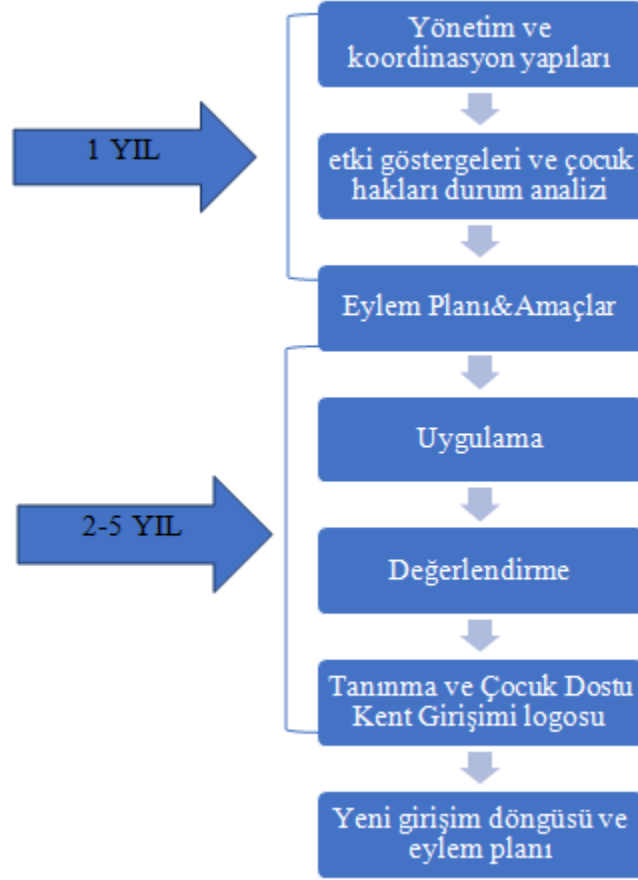
2.3. Çocuk Dostu Kent Olarak Tanınma

Çocuk Dostu Kentlerin tanımlanması ve oluşturulması için UNICEF CFC (Child-Friendly Cities) Sekreterliği büyük-küçük, kentsel-kırsal bütün toplulukların yönetim sistemine entegre edilebilecek bir “Çocuk Dostu Kent Eylem Çerçevesi” oluşturmuştur. Bu Çocuk Dostu Kent Eylem Çerçevesi çocuk haklarının iyi bir biçimde uygulanması için gerekli inşa sürecini veya yöntemi ulusal yönetim seviyesinden yerel yönetim seviyesine indirmeyi sağlamaktadır (Tandoğan, 2011: 46). İnşa süreci, yerel yönetim bağlamında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması anlamına gelmektedir (UNICEF, 2004: 4).

Her ulusal Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Eylem Planı, yerel bazda çocuk hakları durumunu ve yerel yönetimin kurumsal yapısını yansıttığı için farklılık gösterse de UNICEF tanınma için kabul edilmeden önce dikkate alınması gereken üç küresel kriter tanımlamıştır. Bu küresel kriterler “Çocuk Dostu Kent Girişimi”nin temel hedeflerine sadık kalmasını sağlamaya hizmet etmektedir (UNICEF, 2018a: 13):

1. Kapsamlı bir çocuk hakları yaklaşımını sağlayabilmek için birkaç hedef alan kapsamındaki çocuklar için ispatlanmış sonuçlar
2. Anlamlı ve kapsamlı çocuk ve genç katılımı
3. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi de dahil olmak üzere yerel yönetim tarafından gerçekleştirilen politika ve eylemlerde çocuklara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına adanmış olduğunu göstermek

Şekil 1: Tanınma Süreci

Kaynak: UNICEF, 2018a: 56

Bir kent veya topluluğun uygulamış olduğu Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Eylem Planı olumlu olarak değerlendirilirse o kent veya topluluk UNICEF tarafından “Çocuk Dostu Kent” olarak resmen tanınmaktadır. Bu tanınmanın bir göstergesi olarak kent ya da topluluk, CFCI logosunu kullanma hakkına sahip olurken; çocuk haklarını geliştirme konusunda verdiği sözü içeren ve aktif katılımı kabul eden bir sertifika almaktadır (UNICEF, 2018a: 41).

Şekil 2: UNICEF Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Sertifikası

Kaynak: UNICEF, 2018a:64

UNICEF tarafından tanınma bazı görev ve sorumluluklar doğurmaktadır. Bu görev ve sorumlulukların yapısı ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir. UNICEF ve katılımcı bir ülke veya topluluğun tarafların görev ve yetkileri ile UNICEF tarafından resmi olarak tanınmasının sonuçları konusunda anlaşmaları gerekmektedir. Önemli bir nokta ise UNICEF ülke ofisi veya Ulusal Komite ile kent veya topluluk temsilcileri arasında imzalanmış bulunan mutabakat anlaşması, UNICEF ve Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi (CFCI) adlarının ve logolarının kullanımına ilişkin hükümleri içermek mecburiyetinde olmasıdır. Eklenen haklar, yetkiler ve görevlerin UNICEF tarafından resmi olarak tanınması şu maddeleri içermektedir (UNICEF, 2018a: 42):

- Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi logosunun anlaşmaya varılan zaman diliminde kullanımı,
- Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ağına üyelik,
- Rehberlik ve araçlara erişim,
- Eğitimler, teknik danışmanlık ve destek,
- Diğer çocuk dostu kentleri ziyaret etme ve onlardan bir şeyler öğrenme,

- Başka bir çocuk dostu kent ile kardeş üyelik kurma seçeneği,
- Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi Eylem Çerçevesi ile çocuk haklarını geliştirmeye devam etme görevi.

UNICEF'in Çocuk Dostu Bir Kent konsepti, ideal bir son duruma veya standart bir modele dayanmamaktadır. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi sadece herhangi bir kentin yönetim, çevre ve hizmet alanlarının hepsinde daha çocuk dostu bir hale getirilmesine yardımcı olmak için tasarlanmış bir çerçevedir. Bu çerçeve belgesi; Çocuk Dostu Bir Kent için "yapı taşları" olarak belirlenmiş bulunan çocukların aktif katılımını sağlamak, çocuk haklarının tüm ilgili karar alma süreçlerinde korunmasını sağlamak ve temel hizmetlere erişim konusunda eşit hakların korunmasını sağlamak için gerekli olan yapı ve faaliyetlerini açıklamaktadır. UNICEF'in programı herhangi bir kentin "çocuk dostu" statüsü almasına izin vermektedir. Bir kentin başvuru süreci, var olan araçları kullanarak mevcut durumu değerlendirip öz değerlendirme yapmayı; iyileştirmeler için bir plan oluşturmayı ve ilerlemeyi son bir değerlendirme ile kesin olarak onaylamayı içermektedir. Bu süreç, hükümetin tamamıyla uyumlu eylemin yanı sıra, temeldeki siyasi üstlenmeleri de gerektirmektedir (Rakhimova, 2011: 23).

2.4. Çocuk Dostu Bir Kentin Temel Hedefleri/Ölçütleri

Yerel bağlamda Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin cisim bulmuş hali olarak kabul edilen Çocuk Dostu Kent, çocukların haklarının izlenen bütün politikalara, yasalara, programlara ve bütçelere yansımaları hedeflemektedir. Çocuğa dost bir kentte tüm çocuklar kent yönetiminde aktif katılımcı rolünde bulunmalı, onların fikirleri de kent yönetimi tarafından dikkate alınmalı, kent yönetimi uygulayacağı politikaları çocukların bu fikirleri doğrultusunda oluşturmalıdır. Aşağıda belirtilen hedeflerin çocuğun iyi hali gözetilerek önceliklendirilmesi gerekmektedir (UNICEF, 2015: 4):

- Sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri almak,
- İhtiyaç duyduğu yeşil alana sahip olmak,
- Kültürel ve sosyal çeşitli etkinliklere katılmak,
- Çocuklar arasında hiçbir şekilde ayırım gözetmeden, kentin eşit vatandaşı olarak her hizmete erişime sahip olmak,
- Caddede tek başına güvenli bir biçimde yürümek,
- Arkadaşları ile oyun oynamak,

Baktığımızda sayılan tüm hedefler dünyadaki tüm çocukların en temel haklarından. Irkı, dini, dili, etnik kökeni her ne olursa olsun her çocuk bu hakları kullanabilmelidir. Fakat açıktır ki kentsel mekân içerisinde nüfus oranı değişimle birlikte büyük bir çoğunluğa sahip olan çocuklar

kendi haklarını bizzat savunamadıklarından zayıf bir halkayı oluşturmaktadırlar. Bu nedenle belirtilen hedefler doğrultusunda uygulamalar yapmak ve çocuk dostu girişimlere ortak olmak yerel yönetimdeki tüm aktörlerin hem idari hem sosyal hem de insani görevi olmaktadır.

Çocuk Dostu Kent Girişiminin arkasındaki rehber ilke; güvenli ve destekleyici ortamların, her yaşta çocuğa yaratıcı düşünme, öğrenme, sosyal etkileşim, psikolojik gelişim ve kültürel ifade olanaklarını sunması ve kentin genç vatandaşları için maksimum yaşam kalitesini yakalamaya çalışmasıdır (Malone, 2006: 19).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'nin vizyonu, tüm çocuk ve gençlerin çocukluğundan ve gençliğinden zevk alması; yaşadıkları kentlerde ve topluluklarda sahip olduğu hakların eşit şekilde gerçekleştirilmesiyle sahip oldukları tam potansiyele ulaşmasının sağlanması olarak ifade edilebilmektedir. Bu vizyonun gerçekleşmesi için çalışan yerel yönetimler ve ortakları, Çocuk Dostu Kentleşme Eylem Çerçevesinde belirtilen beş hedefi benimsemektedir. Çerçeve, bu amaçlara ulaşmayı amaçlayan çocuk dostu yönetişime sahip bir kenti veya topluluğu tanımlamaktadır. Bu beş genel hedef, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yüceltilen hakları yansıtmaktadır. Girişimin uzun vadeli hedefi, çocuklar için sürdürülebilir sonuçlar sağlamak ve yerel paydaşların kapasitelerini arttırmak yoluyla çocuk haklarını geliştirmektir. Bu nedenle Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi durmaksızın gelişen bir süreçtir. Amaç ise girişimin döngüsünde beş hedefin hepsini uygulamak değil, sağlam ve ileriye dönük sonuçlar ortaya koymak ve sonraki döngülerde hedeflerini genişletmektir (UNICEF, 2018a: 12):

1. Değer görme, saygı duyulma ve adil muamele görme hakkı,
2. Duyulma hakkı,
3. Sosyal hizmetlere erişim hakkı,
4. Güvende olma hakkı,
5. Aile yaşamı, oyun ve dinlenme hakkı.

Çocuk Dostu Kent Girişimi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin tamamıyla uygulanmasını kendine görev bilmiştir. Çocuk dostu bir kent, sınırlarında yaşayan çocuk ve genç tüm vatandaşlarına yaşadıkları kent konusunda karar alma süreçlerine ve toplumsal-sosyal yaşama katılma, yaşadıkları veya yaşamayı diledikleri kent hakkında fikir ve görüşlerini ifade etme; aile kurma; sağlık, eğitim ve barınma gibi en temel hizmetlerden faydalanma; temiz suya ulaşma; şiddetten, sömürüden korunma; yalnız biçimde güvenle kentin sokaklarında dolaşma; arkadaş edinme ve birlikte zaman geçirme; en az ihtiyaç duyulan kadar yeşil alana sahip olma, temiz bir çevrede yaşama; kültürel ve sosyal etkinliklere katılma; herhangi bir ayrımcılık olmadan kentin eşit bir vatandaşı gibi her türlü hizmete ulaşma hakkını sağlamaktadır (Gökmen, 2013: 821).

UNICEF (2004:1)' e göre Çocuk Dostu Kent tüm genç vatandaşlarının bazı haklarını garanti altına almak zorundadır. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi'ne dahil olabilecek bir kentin sınırlarında yaşayan çocuklar için bu gibi belirli standartları sağlamış olma zorunluluğu bulunmaktadır. Genel itibariyle bu ölçütler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (UNICEF, 2018a: 10):

- Güven içinde olmak, sömürü şiddet ve istismardan korunmak.
- Hayata iyi bir başlangıç yapmak ve sağlıklı, özenli bir biçimde büyümek.
- Temel hizmetlere erişime sahip olmak.
- Deneyim eşitliğine, kapsayıcı ve katılımcı eğitime, yeteneklerini geliştirme imkanına sahip olmak.
- Fikirleri ifade etmek ve onları da ilgilendiren her türlü kararı etkilemek.
- Aile yaşamına, kültürel, kentsel ve sosyal yaşama katılabilmek.
- Temiz, kirletilmemiş, güvenli bir çevrede bulunmak; bitki ve hayvanların olduğu yeşil alanlara erişime sahip olmak.
- Arkadaş edinmek, oyun alanlarına sahip olmak ve eğlenmek.
- Etnik kökenine, dinine, gelirine, cinsiyetine veya yeteneğine bakmaksızın adil bir yaşam şansına sahip olmak.

Yeterli çaba sarf etmeden, zorluklarla başa çıkmadan Çocuk Dostu Kent olmak oldukça zordur. Çocuk dostu sıfatını kazanabilmek için ciddiyetle ve durmadan yeni politika ve projeler geliştirmek gerekmektedir. Yerel yönetimlerde o toplulukta veya kentte yaşayan çocuklara değer vermek, onları alınan karar süreçlerine dahil etmek oldukça önem teşkil etmektedir. Çocuklarla birlikte faaliyette bulunmak, onlar için faaliyetler yapmaktan dahi daha değerli olmaktadır. Çocuk Dostu Kent ve Çocuk Hakları Sözleşmesi aynı paralelde bulunan, ilki ikincisinin yerel bazda pratiğe yansımış hali olan iki uyumlu kavramdır. Çocuğa dost bir kent yaratmak için yerel yönetimler 9 önemli stratejiyi uygulamalıdır (Gökmen, 2013: 822):

1. *Çocuk Katılımı:* Çalışmanın farklı birçok noktasında değinilen çocuk katılımı, çocukların kendilerini ilgilendiren her türlü konuya aktif olarak dahil olmaları anlamına gelmektedir. Yönetim karar verme sürecinde çocukların fikir ve düşüncelerini dikkate almalı ve ona göre hareket etmelidir. UNICEF (2004: 4)'in ortaya koyduğu üzere Çocukların kendilerini etkileyen konulara aktif katılımlarını teşvik etmek ve karar alma süreçlerinde onların görüşlerini de dikkate almak çocuk dostu yerel yönetimlerin dokuz temel görevi arasındadır.
2. *Yasal Çerçevede Çocuk Dostu Olmak:* Kentsel mekân içerisindeki tüm çocukların hakları yasal düzenlemeler, prosedürler ile sürekli olarak korunmalı ve yaygın hale getirilmelidir.

3. *Kent Çapında Çocuk Haklarını Uygulamak*: Sözleşme temelinde Çocuk Dostu Kent yaratılması amacıyla açıklayıcı ve rasyonel bir strateji geliştirilmelidir.
4. *Çocuk Hakları Birimi ve/veya Uyum Mekanizması*: Çocukların görüş ve düşüncelerine önem verilmesi ve onların gözünden bakılabilmesi için yerel yönetimlerde sürekliliğe sahip gerekli birimler oluşturulmalıdır.
5. *Çocuklarda Oluşan Etkinin Değerlendirilmesi*: Girişim sürecinde yasalar, politikalar ve uygulamaların; öncesinin ve sonrasının çocuklar üzerinde yarattığı etki düzgün bir biçimde değerlendirilmelidir.
6. *Çocuk için Bütçe*: Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi için ihtiyaç duyulan maddi kaynakların sağlanması ve bütçe analizinin yapılması gerekmektedir. Bu desteği ulusal bağlamda UNICEF ülke ofisleri ve ulusal komiteler verebilirken uluslararası bağlamda küresel UNICEF Çocuk Dostu Kentleşme Girişim takımı vermektedir.
7. *Kent Çocuklarının Durumu Raporu*: Kentteki çocukların ve kullanabildikleri hakların mevcut durumu düzenli aralıklarla bir rapor dahilinde veri olarak yayınlanmalıdır.
8. *Çocuk Hakları Konusunda Farkındalığın Arttırılması*: Hem çocuk hem de yetişkinler, çocuk hakları konusunda gereken bilgi seviyesine ulaştırılmalıdır.
9. *Çocuk Hakları için Bağımsız Savunma Mekanizmaları*: Ulusal hükümet dışında uluslararası ve bağımsız çalışan insan hakları kurumlarının, danışmalıkların ve çocuk komiserliğinin oluşturulması ve bu mekanizmaların çocuk haklarını teşvik etmesi gerekmektedir.

Bahsedilen bu dokuz madde çocuk dostu bir kentin “yapı taşı” olarak değerlendirilmektedir (UNICEF, 2004: 18). Siyasi argümanlar kazanıldığında ve politikacılar Çocuk Dostu bir Kent inşa etmenin Sözleşme uyarınca bir yükümlülük olduğunu ve aynı zamanda sadece çocukların değil tüm vatandaşların yararına olduğunu kabul ettiklerinde, bu yapı taşlarını oluşturan faaliyetler ve yapılar sistematik olarak gelişecektir. Şu anda, çok az sayıda eyalet, bölge, kent ve hatta mahallenin çocuklara net bir siyasi öncelik verdiği söylenebilir (UNICEF, 2004: 4).

Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi sektörler arası bir girişim olduğundan ortaklıklar esastır ve ideal olarak farklı düzeylerde yerel yönetim, sivil toplum, medya, akademi ve iş sektörünü içermektedir. Girişimin dolaylı hedefi, çocuklar için sürdürülebilir sonuçlar sağlamak amacıyla yerel kapasite ve kurumlar oluşturmak olduğundan bu ortaklıklar çok önemli olmaktadır. Bir Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ağının kurulması, kolaylaştırılması ve koordine edilmesi, kapsayıcı bir girişimin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Paydaşların olduğu geniş bir girişim ağı, fikir alışverişi ve verimli uygulamaları öğrenme ve kapasiteyi geliştirme yoluyla mevcut girişimi güçlendirebileceğinden oldukça önemli bir değere sahip olabilmektedir. Çocukların refahını artırmak için çalışan geniş çapta yerel uygulayıcılara sahip olmak sivil toplumun, gönüllülerin, medyanın, akademinin ve iş sektörünün sürdürülebilirliğinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (UNICEF, 2018a: 21).

Durum analizi sonuçları eylem planında ve eylem çerçevesinde belirtilmiş amaçların, hedeflerin ve eylemlerin gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Çocuk hakları durum analizinin bir Eylem Planına dönüştürülmesi, bir değişim teorisi oluşturmak, ilerlemeyi ve oluşan etkiyi izlemek için mantıksal bir çerçeve geliştirmek ve Eylem Planı'ndaki faaliyetlerin yanı sıra rolleri, sorumlulukları ve işlerin bitiş tarihlerini belirlemek de dahil olmak üzere birkaç adım içerir. Girişim planlamasının mevcut yerel yönetim planlama döngüsüne entegre edilmesi ve onunla uyum halinde hareket edilmesi tavsiye edilmektedir. Bu entegrasyon, girişimin sürdürülebilirliğini sağlamaya yardımcı olmaktadır (UNICEF, 2018a: 25).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki çocuklar muhtemelen kentsel alanlarda önceki nesillere göre daha az sorunla karşı karşıyadır. Antibiyotiklerin ortaya çıkışı ve hastalık nedenlerinin daha kolay anlaşılması halk sağlığı koşullarını iyileştirmiş ve eğitim daha evrensel hale gelmiştir. Bununla beraber, kentsel alanlar kendine özgü bazı zorluklar ortaya çıkarmakta ve bu zorluklar çocuklar ve gençler üzerinde haklarını ve refahlarını baltalayan önemli ve orantısız etkiler yaratmaktadır. Bu nedenle hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, çocuklar hala kentsel alanlarda çözülmesi gereken birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelere bahsedildiğinde bu gruplar içinde çocukların sorunları arasında farklılıklara neden olan çeşitli koşullar bulunmaktadır. Gelişmiş ülkeler genellikle gelişmekte olan ülkeler ile farklı problemler yaşamaktadır (Rakhimova, 2011: 7). Fakat günümüzde çocukların çoğu yaşamlarının en büyük kısmını evlerinin içinde veya çevresinde geçirdikleri için konutlar da konutlar arasında kurulacak komşuluk ilişkileri de çocuklar ile ve onlar düşünülerek tasarlanmalıdır. Çocuklara dost konutta çocuklar güven içerisindedir, oyun ve ders çalışmak için uygun koşullar vardır, ısıtma ve aydınlatma iyi düzeydedir. Çocuk dostu komşuluk ilişkilerinde de sağlık, trafik, şiddet ve uyuşturucu konularına özel ilgi gösterilmeli; çocuklar arasında komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişeceği uygun eğitim ve oyun alanı mekanları sağlanmalı ve çocukların doğal mekanlara ulaşması kolaylaştırılmalıdır (Gökmen, 2013: 827).

Bir kentin çocuk dostu bir kent olarak kabul edilmesi için taşınması gereken, dikkat edilen bazı önemli ölçütler de bulunmaktadır. Bu ölçütler her çocuğun kendiliğinden sahip olduğu ve muhakkak kullanmak zorunda olduğu haklarına dayanmaktadır. Elbette ki bu hakları kullanamayan çocuklara ev sahipliği yapan bir kentin çocuğa dost olduğu söylenemeyecektir.

2.4.1. Her Türlü İstismar ve Şiddetten Korunma

Şiddet muhtemelen her zaman insan deneyiminin bir parçası olmuştur. Etkisi dünyanın her yerinde çeşitli şekillerde görülmektedir. Her yıl bir milyondan fazla insan hayatını kaybetmekte ve birçoğu kendi kendine zarar veren, kişilerarası veya toplu şiddetin bir sonucu olarak ölümcül olmayan yaralanmalara maruz kalmaktadır. Genel olarak, şiddet, 15-44 yaş arası insanlar için dünya çapında önde gelen ölüm nedenleri arasındadır. Şiddet hiç şüphesiz engellenebilir şansına

sahip bir olay olarak kabul edilmektedir. Bu yalnızca ve dayanağı olmadan kabul edilmiş bir şey değildir. Şiddetin engellenebilir olduğu aynı zamanda güçlü kanıtlara dayanmaktadır. Küçük ölçekli bireysel çabalardan, topluluk çabalarından ulusal politika ve yasama girişimlerine kadar dünya genelinde birçok başarı örnekleri bulunabilmektedir (World Health Organization, 2002: 3).

Çocuklara karşı uygulanan cinsel şiddet görece yeni aydınlanmaya başlayan bir husustur. Çocuklara uygulanan cinsel şiddet ve istismar uzun süreli travmatik etkilere neden olmakta, çocuğun hayatının ileriki dönemlerinde başka sorunlara yol açtığı bilinmektedir (UNICEF, 2011:111).

UNICEF Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu (2013: 14)'nda çocuğa karşı şiddeti, çocuğa karşı kötü muamele ve istismarı; çocuğun sağlığı, gelişimi, yaşamı veya onuru bakımından somut veya potansiyel zararlar sonuçlanabilecek tüm fiziki ya da psikolojik kötü muamele, cinsel istismar, ihmalkâr tutumlar, ticari ya da her türlü sömürüyü içine almaktadır.

Tablo 2: Çocuğa Karşı Şiddeti Oluşturan Ögeler

Kasıtlı Kullanımı	Güç	Tehdit ya da fiili güç	Bir kişi ya da bir grup tarafından	Fiili veya potansiyel zarar	Çocuğa etkisi
<ul style="list-style-type: none"> •fiziksel •ekonomik •siyasi •sosyal •kültürel •cinsel 		<ul style="list-style-type: none"> •yazılı •sözel •duygusal •sosyal 	<ul style="list-style-type: none"> •ana-baba •geniş aile üyeleri •arkadaşlar •toplum genelinde •bakım sağlayıcılar •eğitim verenler •hizmet sağlayıcılar •diğer 	<ul style="list-style-type: none"> •fiziksel •zihinsel •duygusal •bilişsel •sosyal 	<ul style="list-style-type: none"> •hayatta kalması •gelişimi •onuru •sağlığı

Kaynak: UNICEF, 2013: 12

Ayrıca kılavuzda belirtildiği üzere bazı çocuk gruplarının şiddete uğrama riski diğerlerinden daha fazla olmaktadır. Bu riskli gruplar şöyle bilinmektedir (UNICEF, 2013: 14):

- Kendi ebeveynleriyle yaşamayıp farklı tür alternatif bakımda bulunanlar,
- Doğum sonrası nüfusa kaydedilmeyenler,
- Yaşamını sokaklarda sürdürenler,
- Fiilen kanunlar ile problemlili olanlar veya bu durumda olma ihtimalinde bulunanlar,
- Genetik veya edinilmiş engellilik durumu olanlar ve/veya kronik hastalıkları, ciddi davranışsal problemleri olanlar,
- Etnik azınlıklara dahil olanlar,

- Lezbiyenler, geyler, translar,
- Çeşitli zararlı geleneksel uygulamalarla karşılaşabilecek olanlar;
- Çok erken yaşta kız veya erkek çocuk olarak, zorunlu veya istekli evlenenler,
- Her çeşit işçilik yapanlar;
- Göçmen, sığınmacı ya da herhangi bir biçimde kendi memleketlerinden uzakta kalmış olanlar,
- Şiddete maruz kalanlar,
- Çeşitli silah, alkol ve uyuşturucu maddelerinin kolayca temin edilebileceği düşük kentsel yerleşimlerde yaşayanlar,
- Kazalara, afetlere açık veya zehirli ortamlarda yaşayanlar,
- HIV'den etkilenenler veya direkt HIV'li olanlar,
- Kötü ve yetersiz beslenenler,
- Bir çocuk tarafından bakılanlar,
- Çocuk bakan veya aile reisi olan çocuklar,
- 18 yaşından küçük ebeveynlerin çocukları,
- İstenmeyen, erken veya çoklu doğanlar,
- İhtiyaç duyduğu hastane, bakıcı ve bakıma erişemeyenler,
- Denetimsiz ve korunmasız bir şekilde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullananlar.

2.4.2. Sağlık, Eğitim, Barınma, Altyapı Hizmetlerine Rahatça Erişebilme

Tüm insanlar sunulacak altyapı hizmetlerine erişme hususunda eşit olmalı, bu hizmetlere erişim rahat olmalıdır. Özellikle çocuklar gibi toplumdaki sayıca fazla ama zayıf grupların bu hizmetlere erişimi daha fazla desteklenmelidir. Çocuklardan bu desteği hem ulusal hükümetlerin hem yerel yönetimlerin hem de vatandaşların esirgememesi gerekmektedir.

Toplumun geleceğini çocuklar belirleyeceği için onların düzgün bir biçimde eğitilmesi, yeterli sağlık hizmetlerine erişebilmesi, barınma hususunda problem yaşamadan büyümeleri sahip oldukları en genel, evrensel ve doğal haklardan sayılmaktadır. İlk bölümde de bahsedildiği üzere gerek göçe maruz kalan çocuklar gerek gelişmemiş veya gelişmekte olan ülke çocukları altyapı hizmetlerinden yoksun bir biçimde hayatlarını sürdürmekte ve yoksulluk-yoksunluk çıkmazında kaybolmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 24., 26., 27., 28. gibi birçok maddesi bu erişim hakkını uluslararası bir boyuta taşıyarak tüm taraf devletleri, çocukların bu haklarını kullanabilmelerinden sorumlu tutmaktadır.

2.4.3. Çocukların Kendileriyle İlgili Konulara Aktif Katılımı

Çocuklar sadece Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde açıkça ifade edilen, kendilerini ilgilendiren konularda konuşma hakkına sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda kendi çevrelerindeki tüm sorunların ve çözüm önerilerinin sunulması konusunda da haklara sahip bulunmaktadırlar. Çocukların bu hakka sahip olması, kentleri ve mahalleleri için pratik karar verme ve planlamada yer almalarına kadar çocukların çeşitli birçok katılım düzeyinde yer almalarını ifade etmektedir (Bartlett, 2002: 6). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. Maddesi çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerinin alınmasını zorunluluk haline getirmektedir.

Çocuğa dost bir ortam sağlamak için gereken hayati bir unsur; çocukların planlama ve karar verme süreçlerine bazen okullarıyla, bazen tasarım atölyeleriyle, bazen de yerel yönetim içerisinde resmi olarak kurulmuş kanallar aracılığıyla aktif katılımı olmuştur (Bartlett, 2002: 6). Çocuk Dostu Kent için çocuğun hakkı olan aktif katılıma önem verilmeli kent adına alınacak tüm kararlarda çocuklar sürecin içine dahil edilmeli, onların bu süreçte görüş ve fikirlerini alan kent konseyleri gibi mekanizmalar kurulmalıdır (Gökmen, 2013:829).

Dünya çapında pek çok kent kendilerini, CFC olarak ilan etmiştir. Kentsel politikalarını çocukların katılımı yönünde geliştirmemelerine veya çocukların kent yönetimine katılmamasına rağmen birçok kent "Çocuk Dostu Kent" etiketini talep etmektedir. Alacakları onay belgesinin çocukların katılımı için daha iyi koşullara yol açıp açmadığı sorulduğunda, birçok kent, onay belgesinin çocuk katılımını desteklemenin bir aracı olarak yararlı olduğunu savunmaktadır. Oysa çocuk katılımı otomatik olarak onay belgesini takip etmemektedir (van Vliet ve Karsten: 2015: 8).

2.4.4. Yeni Arkadaşlar Edinme ve Özgürce Oyun Oynayabilme

Günümüzde konut içinde kendisine getirilen kısıtlamalar ve yasaklarla sokağa yönelen çocuk için çocuk oyun alanları, taşıt trafiği nedeniyle sokakların kullanabileceği güvenli ortamlar sunmaktan uzak olması yanında, okul mekânlarının da beklenti ve gereksinimlerine cevap vermemesi nedeni ile büyük önem arz etmektedir (Tandoğan, 2011: 18). Çünkü bir çocuğun kentsel alan içerisinde yaşıt çocuklar ile oyun oynaması; ona, paylaşım başta olmak üzere birçok kazanım sağlayacaktır. Bu nedenle kentsel mekânın tamamı çocuğu düşünerek ve çocuğun ihtiyacı olan oyun için gerekli fiziksel şartları sağlayabilecek şekilde tasarlanmalıdır (Biol, 2009:11). Çocukların oynaması için yapılan alanlara, okullara gidiş güzergahı çoğu zaman trafiğin çok yoğun olduğu cadde ve sokaklardan geçmektedir. Çocukların bu güzergâh içinde geçirdikleri trafik kazalarında, ya da düştükleri açık bırakılan kanalizasyon çukurlarında hayatlarını kaybettikleri haberlere çok sık konu olmaktadır. Gerçekten çocuk dostu kentlere maalesef ki çok az rastlanmaktadır (Kaypak ve Uçar, 2018: 25). Kentler çocuklarını unutmakta; yetişkinler için çok, otomobiller için ise çok fazla şey yapmaktadır. Gündüz bakım merkezleri, bebek okulları, oyun

parkları ve oyun merkezlerinin tümü çocukların gerçek ihtiyaçlarını gidermek yerine, onları nereye bırakacaklarının bilmeyen ebeveynleri memnun etmek için yapılmaktadır. Bu yüzden çocuklar; geleceklerini belirleyen ve onlar için en önemli aktivite olan oynamak fiilini gerçekleştirememektedirler. Oysa hiçbir kent bu ciddi eksiklikten sorumlu olmamalı, vatandaşlarının, yasalar ile korunan haklarını kullanma olanağını inkâr etmemelidir. Oyun oynama hakkı da Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31. maddesi ile güvence altına alınmıştır. Eğer bir kent bunu başarabilmişse tüm kentsel mekanları, merdivenleri, salonları ve avluları halka açmalıdır. Bu alanlarda çocuklar yetişkinlerle ve özellikle yaşlılar ile oynamaya, arkadaşları ile buluşmaya gidebilirler. Çocukların kentlerdeki varlıkları, kamusal alanlarda bulunmaları, şu anki ve gelecek nesiller tarafından yaşanan çevre hakkında farkındalığı arttırmakta; yetişkinlerin ileriye göremeyen davranışlarını değiştirmekte, etrafta olup bitenlerin daha fazla farkında olmalarını sağlamaktadır. (Tonucci, 2005: 193).

Çocukların yıllardır açık alan (bahçe, sokak gibi) içerisinde oynadıkları oyunlar günümüzde maalesef ki neredeyse hiç görülmemektedir. Günümüzün eve hapsedilen çocukları daha çok teknolojik olan oyuncaklarıyla tek başlarına tehlike ve güvensizlik içerisinde oyunlar oynamaktadır. Bu hususta yerel yönetimlerin yapması gereken sınırlarındaki çocukları yeniden eski çocuklar gibi gerçek fiziksel mekanlarda arkadaşları ile oynayan çocuklar haline getirmeye yönelik projeler sunmaktır (Özservet, 2015a: 41).

Çocuk oyun oynama sırasında diğer çocuklarla iletişim haline geçmektedir. Kuracağı bu iletişim çocuğun gelişimi hususunda ona beceri ve tecrübe kazandırırken çocuğu daha geniş sosyal ağlar kurmaya hazırlayacaktır. Bu nedenle arkadaş edinmek, onlarla özgürce oyun oynayabilmek çocuk için çok büyük önem arz etmektedir (Birol, 2009: 13). Bu ihtiyacının giderilmesinden yoksun olarak yaşayan, özgürce oyun oynama hakkı ihlal edilen bir çocuk sağlıklı bir yetişkin olamayacaktır. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi diğer tüm çocuk haklarında olduğu gibi bu hak konusunda da çocukları desteklemekte ve onlara ihtiyaç duyduğu ortamı sağlamayı hedeflemektedir.

2.4.5. Yeşil ve Sürdürülebilir Çevreye Sahip Olma

Geleceğin kendisi olarak nitelendirilen çocuklar temiz ve sürdürülebilir bir çevrede büyümeyi, temiz hava soluyup temiz su kullanmayı, yeşil alanlarda zaman geçirip farklı tür hayvanları tanımayı hak etmektedir. Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin temel hedeflerinden biri de bu hakkı gerçekleştirerek çocukların uygun bir çevrede yaşamasını sağlamaktır.

Çocuğun büyüdüğü çevrenin doğal unsurları barındırması; çevresini ve kendisini tanıması, doğal düzeni algılayabilmesi, doğal koşullarda deneyimler kazanması, hayal gücünün gelişmesi,

enerjisinin dışarı atılması, ruh sağlığının korunması açısından son derece önemlidir (Tandoğan, 2014: 20).

Hem çocukların hem de ebeveynlerinin sürdürülebilir bir gelecek imkânı olmalıdır. Bu sürdürülebilir gelecek tüm çocukları doğal bozulma ve afetlerden, bunların oluşturabileceği tüm olumsuz sonuçlardan korumalıdır (Topsümer vd., 2011: 10).

Her birey gibi her çocuk da temiz bir çevrede yaşamayı, gelecek nesillere sürdürülebilir bir çevre bırakmayı istemekte, doğa ile iç içe yaşama hakkına sahip bulunmaktadır. Bunun için hem bireyler hem ulusal ve uluslararası aktörler ellerinden gelenin fazlasını yapmaya çalışmalıdır

2.4.6. Toplumsal ve Sosyal Yaşama, Kültürel ve Sosyal Etkinliklere Katılabilme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 31. Maddesinde de belirtildiği üzere her çocuk, dinlenme, boş zamanını değerlendirme, sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilme hakkına sahip bulunmaktadır. Her bireyin bu hakka sahip olduğu tartışmasız bir gerçektir. Fakat çocukların bu haklarını kullanabilmeleri zihinsel, sosyal ve kültürel bakımdan gelişimleri için zorunluluk teşkil etmektedir. Çocuk dostu bir kentin çocuklarının bu hakkı kullanamadığı asla düşünülememektedir.

Ayrıca çocuklar kendilerini yetişkinler gibi görmek, onların ortak kullanım alanı olan kamusal alanlarda kendilerine yer bulabilmek, yetişkinlerle birlikte zaman geçirebilecekleri alanlara sahip olmak istemektedirler (Özservet, 2014 :125). Dolayısıyla sadece çocuk çocuğa, kendi içlerinde değil yetişkinler ile de sosyal yaşama katılabilme, ortak kültürel ve sosyal etkinliklerde bulunabilme haklarına sahiptirler. Bu hak, çocukların psikolojik ve karakteristik gelişimleri açısından son derece önemli; çocuk dostu bir kentin çocukları tarafından mutlaka kullanılmalıdır .

2.4.7. Ayrım Yapılmaksızın Kentin Diğer Sakinleriyle Aynı Haklara Sahip Olma

“Eşitlik” kavramı farklı bağlamlarda farklı anlamlara gelebilmektedir; ancak UNICEF bu kavramı kullandığında, tüm potansiyellerini sürdürmek, geliştirmek ve elde etmek için aynı fırsatlara sahip tüm çocuklara atıfta bulunmaktadır. Temel olarak eşitlik, her çocuk için adil bir şans, adalet ve fırsat ile ilgili olarak algılanmaktadır (UNICEF, 2016: 7).

Çocuk en başta bir birey olduğu için diğer tüm kent sakinleriyle eşit haklara sahiptir. Kent bağlamında çocuklar, yetişkinlerden alt seviyede veya yetersiz sayılmadan kendilerini ilgilendirebilecek tüm konulara aktif olarak katılmalı ve gerek kent yönetimi gerek diğer sakinler tarafından da eşit bakış açısıyla ele alınmalıdırlar. Din, dil, ırk, vatandaşlık, etnik köken, siyasi düşünce, yaş, cinsiyet ayrımı yapılmadan tüm kent sakinleri aynı çizgide hak kazanmayı ve

kullanmayı hak etmektedir. Çocuklar yetişkinlere ve onların kendi haklarını korumalarına muhtaç olduğundan yetişkinlere bu konuda büyük görev düşmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin bir pratiği, bir yansıması olarak Çocuk Dostu Kent Girişimi; Sözleşme'nin 2. Maddesi olan ayırım gözetmeme ilkesine sadık kalmayı, ilkenin gerçekleştirilmesi ve pratikte de yaşatılması için gereken ilgi ve çalışmayı göstermeyi hedef bilmektedir.

2.5. Günümüzde Çocuk Dostu Kentleşme

Çocuk Dostu Kentler son yıllarda giderek artan bir ilgiyle karşı karşıyadır. Farklı kıtalardan birçok ülke, hükümet ve yerel yönetim çocuk dostu kentleşme konusunda UNICEF ile iş birliği yapmakta ve çocuk haklarını gerçekleştirmek için proje ve çalışmalar yapmaktadır. UNICEF'in resmi internet sayfasından elde edilen dünyadaki çocuk dostu kentleşme girişiminin güncel durumu şu şekildedir (URL-3):

- **Moğolistan**
(4 il, 1 ilçede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Vietnam**
(1 belediye henüz tasarım sürecinde)
- **Belarus**
(25 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Slovenya**
(15 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Mozambik**
(7 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Kanada**
(49 belediye, 1 bölgesel ilçe belediyesinde Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Almanya**
(10 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut, 7 belediye ise süreç içerisinde)
- **İspanya**
(170 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **İsviçre**
(30 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Avusturya**
(143 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)

- **Fransa**
(231 belediye ve 9 ortaklık kapsamında Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **İtalya**
(Katılacak belediyelerde Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Finlandiya**
(16 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Birleşik Krallık**
(4 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **İzlanda**
(1 pilot belediye tasarım sürecinde)
- **İsveç**
(5 pilot belediye tasarım sürecinde)
- **Ukrayna**
(Katılacak belediyeler henüz tasarım sürecinde)
- **Portekiz**
(29 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Polonya**
(1 pilot belediye tasarım sürecinde)
- **Yeni Zelanda**
(Katılacak belediyelerde Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Çin**
(1 pilot belediye tasarım sürecinde)
- **Japonya**
(Katılacak belediyeler henüz tasarım sürecinde)
- **Güney Kore**
(18 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Belize**
(9 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Brezilya**
(1902 belediye için resmi izin onayı ve 10 belediyede kentsel merkez platformu)
- **Kolombiya**
(2 belediye tasarım sürecinde)
- **Kosta Rika**
(32 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Ürdün**
(1 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)
- **Birleşik Arap Emirlikleri**
(1 pilot belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)

- **Türkiye**

(Yaklaşık 150 belediyede Çocuk Dostu Kentleşme Girişimleri mevcut)

Belirtildiği üzere günümüzde farklı kıtalarda yer alan bu 30 ülkedeki çeşitli belediyelerde “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi” devam etmekte, girişimin giderek daha yaygın hale getirilmesine çalışılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE ÇOCUK DOSTU KENTLEŞME GİRİŞİMİ

Çocuk Dostu Kentleşme hareketleri dünyanın birçok kentinde görüldüğü gibi son yıllarda Türkiye’de de öne çıkan girişimlerden biridir. Bu belediyelerin amacı çocuk dostu bir yaklaşım ile proje ve programlar geliştirmektir. UNICEF’in katkılarıyla rehberler ve eğitimler için gereken şartlar hazırlanmıştır. Belediyelerin çocuk katılımı, çocuk hakları, çocuk yaşta evlilikler, çocuk işçiliği gibi birçok konuda çocuk odaklı stratejiler geliştirmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla gereken bütçe ve kaynak da UNICEF tarafından sağlanarak toplamda 40 il ve 100 civarı belediyeye ulaşılmış, yaklaşık 2 milyon çocuk doğrudan veya dolaylı olarak projeden faydalanmıştır. UNICEF, Türk vatandaşı ve mülteci çocukların toplamının 1,3 milyona yaklaştığı dört yerel yönetimle çeşitli alanlarda projeler uygulamıştır. Ayrıca UNICEF ve Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), ÇDŞG (Çocuk Dostu Şehirleşme Girişimi) rehberlerini ve eğitim materyallerini ulusal bağlamda farklı yerel yönetimlere de sunmak amacıyla sıkı bir iş birliği içinde bulunmaktadır (URL-4).

Türkiye’de Çocuk Dostu Kentler Projesi’ni koordine eden kurumlar; İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölgesel Teşkilatı, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi ve UNICEF’tir (URL 1, sf2).

3.1. Türkiye’de Çocuk Dostu Kentleşme Girişiminin Ortaya Çıkışındaki Temel Nedenler

Türkiye’de kentleşme genel olarak üç ayrı dönemde irdelenmektedir. Şengül (2009: 103)’ün belirttiği gibi birinci dönem 1923-1950 yıllarını kapsayan ulus devletin kentleşmesi dönemi; ikinci dönem 1950-1980 yıllarını kapsayan emek gücünün kentleşmesi, üçüncü dönem ise 1980 sonrası ifade eden sermayenin kentleşmesi dönemidir.

İlk dönemde kent üzerine yapılan çalışmalar daha çok kent planlaması, fiziki düzenlemeler, kent hakkında çeşitli çeviriler yapılarak dünyadaki belediyecilik örneklerinin incelenmesi gibi konular üzerinde durmuştur. İkinci dönemde ise büyük kentlere göç edilmesi, hızla artan kentleşme, kentsel mekanlarda yaşanan büyüme, konut ve gecekondular sorunu, kentlileşme konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çalışmalar ile kentleşmenin ve kentlileşmenin aile olgusunu nasıl

etkileyip dönüştürdüğü gündeme gelmiştir. Üçüncü ve son dönemde, kentleşmenin artık küresel bir boyuta ulaştığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar “dünya kenti”, “küresel kent” gibi kavramları tartışmaya açmıştır. Son dönemdeki çalışmalarda “mekânsal ayrışma”, “soylulaştırma” ve “rant” konuları en çok karşılaşılan konulardan olmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016: 28)

Türkiye nüfusunun yaklaşık üçte biri çocuklardan oluşmaktadır ve nüfusun içinde böyle büyük bir kesimi ifade eden çocukların ülkedeki durumu ne yazık ki pek iç açıcı değildir. Çocukların ve gençlerin son yıllarda bulunduğu duruma kısaca değinecek olursak: Türkiye’deki çocukların durum analizindeki verilere göre 2009 yılında gıda ve gıda dışı yoksulluk içerisinde yaşayan çocukların oranı %25,77’dir ve bu da genel yoksulluk oranından 7,69 puan daha yüksek görünmektedir. Kırsal kesimlerde yaşayan çocuklar arasında ise yoksulluk oranı 2009 yılında %50,15 iken kentlerde %13,71’dir. (UNICEF, 2012: 15). Bakanlığın sunduğu örgün eğitim verilerine göre 2011-2012 ders yılında okul öncesi eğitime katılım 3-5 yaş aralığında %30,87 iken 4-5 yaş aralığında %44,04, 5 yaşındakiler için ise %65,69’dur (UNICEF, 2012: 33). 2008 yılında yapılan bir araştırmaya göre ise 7-18 yaş aralığındaki çocukların %51’i son bir yıl içinde duygusal, %43’ü fiziksel şiddete, %23’ü ise ihmale ve %3’ü de cinsel istismara maruz kaldığını dile getirmiştir (UNICEF, 2012: 92). 2010 yılında 12-15 yaş aralığında 48.997 erkek, 5.583 kız çocuk; 16-18 yaş aralığında ise 72.623 erkek, 5.998 kız çocuk yargıç önüne çıkmıştır (UNICEF, 2012: 95). 1000 canlı doğum başına düşen bebek ölüm sayısını ifade eden bebek ölüm hızı, 2016 yılında binde 9,9 iken 2017 yılında binde 9,2 olmuştur (tuik.gov.tr). UNICEF Türkiye 2018 yıllık raporuna göre ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında mutlak yoksulluk hiç denecek kadar az düzeydedir ve 6-13 yaş aralığındaki arasındaki çocuklar arasında okullaşma oranı %98’in üzerindedir (UNICEF, 2018b: 5).

Çocuklara görece daha yakın olan belediyeler, çocukları doğrudan etkileyen çoğu hizmeti üstlendiğinden çocuk hakları hususunda en önemli görev belediyelere düşmektedir. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi, çocuk hakları hususunda hesap verilebilirliği artırmak için karar alma süreçlerine toplumun tamamının katılımını teşvik etmektedir. Bu nedenlerle Girişim, çocuk dostu kentler oluşturmak amacıyla belediyeleri en önemli aktör olarak kabul etmektedir. Türkiye’de çocuk katılımını gerçekleştirmek amacıyla 5393 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin bünyesinde çocuk meclisleri açılmasına dair hüküm içermektedir. Bu meclislerin toplam sayısı 130 iken meclise üye olan çocukların toplam sayısı 186.283’tür. Çocuk meclislerine üye çocuk sayısının en çok olduğu iller sırasıyla Ankara ve Kayseri’dir. Meclise üye olan çocukların %94,13’ü bu kentlerde bulunmaktadır. 45 kentte ise hiç çocuk meclisi bulunmamaktadır. Fakat bu meclislerin sayısının artırılarak ülke geneline yayılması çocuk katılımını gerçekleştirmek açısından çok önemli bir yere sahip bulunmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012: 28).

Türkiye’de ulusal bir çocuk politikası olmadığından yerel yönetimlere ve topluma çok önemli görevler düşmektedir. Yaşam alanlarını bizzat oluşturduğu, birçok konuda problem ve çözüm ile

doğrudan bağlantılı kurumlar belediyeler olduğu için sınırlarında yaşayan yetişkinlerin de çocukların da ihtiyaçlarını en iyi bilen kurumlar onlardır (Özservet, 2015: 40). Türkiye'nin, çocuğun en yüksek yararına odaklanan genel bir çocuk politikasından yoksun olması; çocuklara yönelik verilen hizmetler konusunda karşılaşılan en temel problemdir. Ne yetişkinler ne de çocuklar çocuk hakları konusunda yeterli farkındalığa sahip bulunmamaktadır. Günümüzde yerel yönetimler ve kamu kurumları şeffaflık ilkesi gereği yapılan uygulamaları kamuoyu ile paylaşmaktadır. Fakat bakıldığında her çocuğa sunulması gereken hizmetlere, genelde suça sürüklenmiş, korunması gereken ya da engeli olan çocuklar açısından yaklaşılmakta; her çocuğu kapsayan bütüncül bir yaklaşımdan söz edilememektedir. Alışveriş merkezleri kentin tüm sakinlerinin ihtiyacına uygunmuş gibi lanse edilmektedir. Oysa bu eğlence ve yeme-içme alanları çocukların ihtiyaç ve taleplerine cevap vermemekte, onlar için gerçek birer oyun alanı olamamaktadır. Çocukların ihtiyaç ve taleplerini dile getirebilmesi için kullanmaları gereken katılım hakkı, kamu yararının temel bir ögesi olarak ele alınmalı ve çocuklar kentsel karar alma süreçlerinde etkin hale getirilmeli, tüm çocuklar kentte görünür kılınmalıdır. Kentsel mekân gerek konut gerek kent ölçeğinde çocuklar ile ve çocuklar düşünülerek tasarlanmalıdır. Fakat Türkiye'de kamu kurumları da yerel yönetimler de çocuk dostu politikalar konusunda yetersiz bir tablo sergilemektedir. Kamu kurumları bu konuda topu yerel yönetimlere atmaktadır. Çocuk dostu uygulamalara gösterilen düşük ilgi, toplumun bu konuya dikkatsiz ve özensiz tutumu ve bazı olumsuz politikalar dolayısıyla Türkiye'nin yakın gelecekte gerçek anlamda çocuk dostu kentlere sahip olamayacağı görülmektedir. Bir ülkenin gelişmesi ve o ülkenin çocuklarına verdiği değerin doğru orantılı olduğu aksi iddia edilemeyen bir gerçektir (Kaypak ve Uçar ,2018:26). Toplum, içinde bulunan çocukların nasıl birer yetişkin haline getirildiğinden doğrudan etkilenecek ve hatta toplum bu değişkene göre şekillenecektir. Zira Mustafa Kemal Atatürk "*Bugünün küçükleri, yarının büyükleridir*" derken bunu vurgulamıştır.

3.2. Türkiye'de Çocuk Hakları Konusunda Yasal Çerçeve

3.2.1. Ulusal Mevzuat

Çeşitli konularda genel çerçeveyi oluşturan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası başta olmak üzere çeşitli yasalarda çocuk ve çocuk hakları konusuna değinilmektedir. Anayasa'da bahsi geçen ve sıralanan kişi hakları sınırları dahiline elbette çocukları da almaktadır. Anayasanın 2012 yılında değiştirilmesi ile 41. madde "*Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları*" başlığı altında düzenlenerek "*çocuk hakları*" direkt kavram olarak anayasada yer edinmiştir. Bu madde, devlete her türlü istismar ve şiddete karşı çocukları korumayı zorunlu kılmıştır. Yine bu madde "*çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkı*" üzerinde de durmuştur. Anayasa'nın 61. Maddesi "*..devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu*

amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.” demektedir. 50, 62 ve 141. Maddelerinde ise çocuklara yönelik benzer özel hükümler getirilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

4721 sayılı Medeni Kanunu'nun 28. Maddesi “*çocuk; hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder*” demektedir. Medeni Kanun’ da çocuğun fiil hak ve ehliyetine sahip olması, miras hakkı, evlat edinilmesi, boşanma sırasındaki durumu, velayeti gibi durumlar da düzenlenmektedir. *Türk Ceza Kanunu* ve *Ceza Muhakemesi Kanunu* da çocuklara özel çeşitli düzenlemeleri içermektedir. 5395 sayılı *Çocuk Koruma Kanunu*’nda “*çocuk*”, “*daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi*” olarak tanımlanırken; özel korunmaya ihtiyaç duyan ya da suça sürüklenen çocuklarla ilgili düzenlemeleri içermektedir. 2828 sayılı *Sosyal Hizmetler Kanunu* çocuklar arasında korunmaya muhtaç olanların bakım ve korunmasına dair esasları düzenlerken 222 sayılı *İlköğretim ve Eğitim Kanunu* ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çocukların sahip olduğu eğitim hakkından ve zorunlu eğitimden bahsetmektedir 6284 Sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, şiddete uğramış ya da uğrayabilecek çocuklar için de önemli tedbirler getirmiştir. 6284 Sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği*'nin 39. maddesi de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na, şiddet söz konusu olan durumlarda danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme yapacak Şiddet Önleme Merkezlerini (ŞÖNİM) kurma sorumluluğunu yüklemiştir. 1117 sayılı *Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu* ise çocuklar üzerinde kötü etki yaratacak eserlerin sınırlamalara tabi tutulmasını ve çocukların maneviyatına olumsuzluk yansıtacak yayınlara dair sınırlamalar koyulmasını düzenlemektedir. 5651 sayılı *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun* ile de benzer sınırlamalar getirilmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012: 37).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2009 yılında “*Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Genelgesi*”; Adalet Bakanlığı'nın 01.06.2005 tarihli ve 25832 sayılı, “*Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği*”; Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 13.04.2001 tarihli ve 24372 sayılı “*Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği*”; “*Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*”; “*Çocuk Koruma Kanununda Görev Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik*” çocukları içeren genelge ve yönetmeliklerden bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012: 38).

3.2.2. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Mevzuat

Son yüzyıl içinde daha birçok alanda görüldüğü gibi çocuk hakları konusunda da çok önemli çalışmalar ortaya çıkmıştır, çocuğa dost kentsel mekanlar yaratabilmek için birçok sözleşme, protokol, kongre ve politikalar gerçekleştirilmiştir. Günümüzde var olan çocuk dostu kentler varlıklarını kurulan bu hukuki ve politik alt yapıya borçludur (Ayataç ve Genç, 2015: 21):

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 90. Madde ile uluslararası antlaşmaları iç hukukta üstün ve bağlayıcı bir konuma getirmektedir. Türkiye çocuklar ve hakları ile ilgili çoğu uluslararası antlaşma, protokol ve şartları kabul etmiş bulunmaktadır. Küresel boyutta çocuk haklarının korunmasına yönelik yapılan büyük girişimlerden birincisi Milletler Cemiyeti tarafından 1924 yılında kabul edilmiş olan *Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi*'dir. Bu bildiri çocukların yetişkinlerden farklılıkları, bakımlarının gerekliliği ve bunun toplumsal sorumluluk olduğu başta olmak üzere temel oluşturacak bu gibi konulara değinmiştir. Bu bildiriye 1931 yılında Mustafa Kemal Atatürk imzalamıştır. 1989 tarihinde imzalanan *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme* ise uluslararası hukukta çocuk haklarına dair en fazla düzenlemeyi içermektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocuğun yaşama ve sağlığını koruma hakkı, gelişme ve yeteneklerini geliştirme, korunma ve bakılma hakkı, katılım, çocuğa karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi haklarını esas ilkeler olarak kabul etmiştir. Türkiye sözleşmeyi 1990 yılında imzalamıştır ve 1995 yılında uygulamaya başlamıştır. Türkiye'nin taraf olduğu çocuk haklarına dair diğer uluslararası sözleşme, protokol ve şartlar ise şunlardır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012: 33):

1. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*
2. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. Ek Protokolü*
3. *Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimalden Korunmasına Dair Sözleşme*
4. *Avrupa Konseyi Çocukların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Bütüncül Ulusal Stratejilere Dair Politika Rehberi*
5. *Avrupa Konseyi'nin İşkencenin ve Gayriinsanî ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi*
6. *Avrupa Sosyal Şartı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı*
7. *Avrupa Temel Haklar Şartı*
8. *BM Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları)*
9. *BM Engelli Hakları Sözleşmesi*
10. *BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi*
11. *BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme*
12. *BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi*

13. *BM Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Kurallar (Havana Kuralları)*
14. *BM Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol*
15. *BM Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek, Kara , Deniz, Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol*
16. *BM Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Uluslararası Sözleşmesi*
17. *BM Suçun Çocuk Mağdurları ve Tanıkları İçin Adalet Kılavuzu*
18. *Cenevre Sözleşmesi ve Ek-1 ve Ek-2 Protokolleri*
19. *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol*
20. *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol*
21. *Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*
22. *Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)*
23. *Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi*
24. *Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi*
25. *Çocukların Velayetine İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin Yeniden Tesisine İlişkin Avrupa Sözleşmesi*
26. *Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi*
27. *En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi ve 15, 58, 77, 115, 123, 127, 138, 457 No.lu Sözleşmeleri*
28. *Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi*
29. *Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol*
30. *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*
31. *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi*
32. *Psikotropik Maddeler ile İlgili 1971 Tarihli Sözleşme*
33. *Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme*
34. *Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi*
35. *Uyuşturucu Maddeler Sözleşmesi*
36. *Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*
37. *Vatansız Kişilerin Statüsüne Dair Sözleşme*
38. *Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme*
39. *Viyana Kuralları*

3.3. Türkiye’de Çocuk Dostu Kentleşme Süreci

Türkiye’de 2006-2010 yıllarını kapsayan dönemde UNICEF aracılığıyla ülke programı eylem planı çerçevesinde 12 kentte “*kentsel mekânın çocuk için daha yaşanılır hale getirilmesi*” amacını taşıyan çocuk dostu kentleşme girişimi pilot uygulaması başlatılmıştır (Tandoğan, 2014: 32). Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi için Sivas, Antalya, Bursa, Konya, Tekirdağ, Kırşehir, Trabzon, Kayseri, Uşak, Gaziantep, Karaman, Erzincan olmak üzere 12 pilot ilde çalışmalar yapılmıştır (Gökmen, 2013: 822) Bu illerin seçilmesinden sonra UNICEF temsilciliği ve milli komitedeki yüksek danışma kurulu bir araya gelerek yapılacak çalışmaların arkasında durma kararı almıştır. İlk olarak Uşak’ta yerel yöneticiler ve sivil toplum kuruluşlarından gelen temsilciler ile toplanılmış ve 2 gün boyunca toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılarda çocuk dostu kentleşme kavramı tartışılmış ve beklentilerden bahsedilmiş, ailelerin ve okulların çocuk dostu olma durumları sorgulanmıştır (Topsümer vd., 2011: 14). 2010 yılının Mayıs ayı ve 2011 yılının Haziran ayı arasında İstanbul’da bir yıl sürecek bir çocuk dostu kent projesi hayata geçirilmiştir (Severcan, 2015: 151).

Birinci safha öncesindeki pilot illerden biri olan Trabzon’ da elde edilen bazı bilgilere göre; Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nin, Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi’nde bulunan kent konseyi toplantı odası aylardır kapalı bulunmaktadır. Trabzon’ un çocuk meclisinin bağlı bulunduğu Ortahisar Belediyesi Kent Konseyi de seçim arifesinde olduğundan güncel olarak aktif değildir. Çocuk meclisi de buna bağlı olarak bir süredir çalışmalara ara vermiş bulunmaktadır. Elde edilen bilgiye göre çocuk meclisinde yapılan çalışmaların planları, tutanakları veya meclisin yıllık programları bulunmamaktadır. Yalnızca “Sağlık Dış Sağlıklı Gelecek Projesi” tutanağına ulaşılabilmektedir. Bu proje kapsamında ise dış hekimi tarafından çocuklara dış sağlığı ve bakımı hakkında bilgiler sunan seminerler verilmiş; dış macunu ve fırçası dağıtılmıştır. Ayrıca daha önce çocukların şikayetlerinin alındığı bu mecliste henüz şikayetlerin giderilmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu durum, Türkiye’ de kent yönetimlerinin çocuk meclislerini gerektiği gibi çalıştırmadığının, çocuk meclisinin kurumsallaşmadığının, kâğıt üstünde kaldığının küçük bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Fakat Türkiye’ de çocuk dostu kentleşme girişiminde asıl uygulamanın ön hazırlık dönemi 2014 yılında başlayıp 2016 yılının Mart ayında sona ermiştir. 2016- 2020 Ülke Programı’nda ise bu ön hazırlık döneminde alınan dersler kullanılmıştır.

3.3.1. Birinci Safha: Ön Hazırlık Dönemi (2014-2015)

UNICEF Türkiye ile Türkiye Hükümeti arasında Ülke Eylem Planı imzalanmıştır. Bu planın temel amacı; çocuk yoksulluğunun ve cinsiyet farklılıklarının çocuklar açısından minimum seviyeye getirilmesi, hizmetlere eşit bir şekilde erişimin sağlanması, çocukların hem yerel hem

ulusal bağlamda yararlarını en yüksek seviyeye çıkarmak için çocuk katılımının teşvik edilmesidir. IKEA Türkiye ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi'nin sağladığı finansal destek ile UNICEF Türkiye Ofisi tarafından uygulamaya konulan “Çocuk Dostu Şehirler Projesi”, Türkiye'nin daha iyiye gitmesi açısından yerel yönetimlere imkân sağlamaktadır. Proje dâhilinde kentlerde yaşayan ve öncelikli olarak dezavantajlı bölgelerde ikamet eden çocuklara ulaşılması hedeflenmiştir. Proje ayrıca, ailelere, hizmet sağlayıcılara ve politika yapıcılara katkı sağlamıştır (UNICEF, 2015: 3).

2014-2015 yılları arasında sürecin birinci safhasının yaşandığı Türkiye'de; *İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi* projeyi koordine etmiştir. (URL-6).

“Çocuk Dostu Şehirler Projesi” adı ile 2014-2015 yıllarında uygulamaya konulmuştur. Adana-Yüreğir, Ankara-Mamak, Bitlis, Erzurum-İspir, Giresun, İzmir-Bornova, Kırklareli-Lüleburgaz, Manisa, Mersin, Şanlıurfa-Eyyübiye belediyeleri Türkiye'de faaliyet gösteren ve projeye ortak olan on belediyedir (Özservet, 2016a: 72).

3.3.1.1. Adana-Yüreğir

Akdeniz Bölgesi'nde konumlanan Adana ilinin Yüreğir ilçesi yaklaşık 170.000 çocuğa ev sahipliği yaparken çocuk nüfus oranı en yüksek olan ilçe olmaktadır. 23-24 Haziran 2014'te bu ilçede 23 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi gerçekleştirilmiştir. Bu gençlerin yaş ortalamaları ise 26,9'dur. Eğitim sonunda çeşitli başlıklar altında 132 çocuk, 194 ergen, 418 ebeveyn, 141 hizmet sağlayıcı olmak üzere 885 farklı kişi ile yüz yüze anket çalışmaları yapılmıştır. Eğitim ve ev ortamı konularında anket cevapları ortalamanın üzerinde değerlendirilirken; oyun ve boş zaman , katılım ve yurttaşlık konularında değerlendirmelerin pek olumlu olmadığı ortaya çıkmıştır. Oyun mekanları ve doğal alanların kısıtlılığına tüm gruplar değinirken belediye bütçesi ve genel konularla ilgili alınan kararlara katılamadıklarını dile getirmişlerdir. Çocuklar, genelde toplu taşıma araçlarında güvensiz hissettiklerini, çoğu çalışan ergenlerin de güvensiz alanlarda çalıştığı ve çalışmalarının okul hayatlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak grupların tamamı farklı kültürel ve sosyal etkinliklere katılamadıklarını dile getirmişlerdir. Hazırlanan bu raporun sonuçlarını ve çözüm önerilerini tartışmak amacıyla 23 Ocak 2015'te ilçede Çocuk Eylem Planı Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Raporun sonuçlarından ders çıkararak eksikleri gidermek için belediye, kamu kurumları, vakıflar, eğitim birimleri ve sivil toplum kuruluşlarından toplamda 55 temsilci bu çalıştayda bir araya gelmiştir. Sunulan önerilere uygun olarak Çocuk Eylem Planı oluşturulmuştur (UNICEF, 2015: 7).

Eylem Planına göre Yüreğir Belediyesinin yapması gereken bazı görevler bulunmaktadır. Bu görevlerden kısaca bahsetmek gerekirse (UNICEF, 2015:9);

- Engelli çocuklara yönelik oyun alanı yaratıp onlara her konuda destek olacaktır.
- Personelin ve uygulamaların kapasitesini maksimum seviyeye çıkarmak amacıyla Çocuk Koordinasyon Mekanizmasını uygulamaya sokacaktır.
- Ebeveynlere çocukların ihtiyaçlarına yönelik destek vermeye ve eğitim programları düzenlemeye devam edecektir.
- Çeşitli görsel iletişim araçları vasıtasıyla çocuk hakları konusunda farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yapacaktır.
- Kültür merkezinin çocuklar üstünde yarattığı etkiyi gözlemlemek amacıyla çocuk etki analizi yapacaktır.
- Suriyeli çocuklara yönelik de çeşitli etkinlikler yapacaktır.

Yüreğir’de büyük park projeleri gerçekleştirilmiş; çocuk parkı ve dinlenme alanları 253.000 metre kareye kadar genişlemiştir. Yapılan parklardan biri de UNICEF ve IKEA iş birliği ile oluşturulan ve 2014 yılında hizmet vermeye başlayan Şehit Jan.Er Abdullah Aydın Emer Parkı’dır. Bu park; yazlık sinema salonlarından tenis kortlarına birçok imkânı içinde barındırmaktadır. Halen Atakent Mahallesi’nde 50 dönümlük, Seyhan Irmağı kıyısında ise 150 dönümlük tema park projeleri yürütülmüştür. Çocuk ve gençleri her türlü zararlı alışkanlıklardan korumak için her mahalleye bir spor tesisi, 7 büyük spor kompleksi açılmıştır. Spor komplekslerinde farklı branşlara özel profesyonel eğitimler sunulmuştur. 25 öğrenci kapasitesi bulunan Yüreğir Otizm Terapi Merkezi kurulmuştur ve burada yatılı kalan çocuklara uzman gözetiminde eğitimler verilmiştir. Engelli çocuklara özgü farklı aktivite seçenekleri de sunulmuştur. Aktivitelere göre farklı oda ve salonlara sahip kültürevlerine belediyenin özel servis araçları ile taşınan engelli çocuklar burada eğitim ve aktivitelerle sosyal hayata katılma şansına sahip olmuşlardır. Bu kültürevlerinde tüm çocukların profesyoneller yardımıyla yetenekleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Yüreğir Belediye Başkanı Mahmut Çelikcan ise yaptığı çalışmalardan ve Çocuk Evi Projesi’nden dolayı Millî Eğitim Bakanlığı ‘Aile Eğitim Programı’ ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından plaketle ödüllendirilmiştir (URL-5).

Halen Yüreğir Belediyesi kültürevlerinde tüm yıl boyunca çeşitli ücretsiz kurslar verilmekte, yaz kurslarından birçok öğrenci faydalanmakta, ders takviye kursları sayesinde de lise ve üniversite sınavlarına hazırlanma olanağını yakalamaktadır. Meslek kursları yardımıyla birçok vatandaş meslek edinme ve iş bulma imkânına sahip olmaktadır. Bu kültürevlerinin hepsinde tüm yıl boyunca ücretsiz kreş hizmetleri da verilmektedir. Yüreğir Belediye Başkanı Fatih Mehmet Kocaispir geleceğin teminatı olarak tanımladığı çocukları suç ve kötü alışkanlıklardan uzak tutmak ve vatandaşlara çeşitli hizmetleri sunmak için çalışmaların devam ettiğini belirtmiştir (Yüreğir Belediyesi, 2019).

İl bazında bakacak olursak, çocuk dostu bir Adana için çocuk katılımı sağlanmalı ve çocuk politikaları sürekli gündemde tutulmalıdır. Çocukların oyun parklarında uyuşturucu gibi tehlikelerden uzak tutulması, güvenli bir kent ortamında yaşayabilmesi için çocukların problemleri iyice tespit edilmeli ve yerel, ulusal, sivil boyutta iş birliği içerisinde hareket edilmelidir (Çakırer Özservet, 2016a: 79).

3.3.1.2. Ankara- Mamak

Başkent Ankara'nın Mamak ilçesinde yaklaşık 180.000 çocuk yaşamaktadır. Mamak'ta 17-18 Eylül 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen genç gönüllüler eğitimine yaş ortalamaları 21,7 olan 20 genç gönüllü katılmıştır. Bu eğitimin sonunda 158'i çocuk, 150'si ergen, 431'i ebeveyn ve 153'ü hizmet sağlayıcı olmak üzere toplam 892 kişiyle yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Ev ortamı çoğu grup tarafından ortalamanın üzerinde değerlendirilirken; sağlık konusunda kimi grup daha olumlu ergen ve çocuklar gibi kimi grup daha olumsuz değerlendirmelerde bulunmuştur. Oyun ve boş zaman ve katılım ve yurttaşlık ise tüm gruplar tarafından olumsuz değerlendirmeye konu olmuştur. Halka açık temiz tuvaletlerin eksikliği, güvenli bisiklet ve yürüyüş yollarının olmaması gibi sorunlar da dile getirilmiştir. Elde edilen bu raporun sonucunda 3 Şubat 2015'te ilçede Çocuk Eylem Planı Çalıştayı yapılmıştır. Farklı gruplardan gelen 63 katılımcı rapordaki problemlere yönelik çözüm önerilerini sunmuşlardır (UNICEF, 2015: 11).

Mamak Eylem Planına göre yapılması gerekenler ise özetle (UNICEF, 2015: 13);

- Belediye çocukların çocuklar için düşünülen proje ve programlar konusunda söz sahibi olmalarını sağlamak, bu süreçlere aktif katılımlarını gerçekleştirmek amacıyla mevcut Çocuk Meclisinin güçlendirilmesi için çalışacaktır.
- Ebeveynleri çocuklarının ihtiyaçları konusunda yönlendirmek ve eğitmek için çalışmalarını sürdürecektir.
- Çeşitli görsel iletişim araçları ile çocuk hakları konusunda farkındalık yaratacaktır.
- Engelli çocuklara uygun oyun alanı kurarak onların da oyun hakkının gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Çocukların Ankara'yı nasıl gördüğü konusunda yapılan bir çalışmada çocukların çok büyük bir çoğunluğunun, oyun parkları ve yeşil alanlar hakkında sahip olduğu tek olumlu görüş Ankara'nın mevcut parklarının (Kuğulu Park, Kurtuluş Parkı, Gençlik Parkı, Göksu Park, Eymir Gölü, Mogan Gölü gibi) Ankara'yı güzel kıldığıdır. Bu veri çocukların Ankara'da bu tür alanlara ne kadar fazla ihtiyaç duyduğunun kanıtı niteliğindedir. Yeşil alanların, yürüyüş ve bisiklet yollarının, spor alanlarının azlığı, çocuklara ait parkları yetişkinlerin kullanması ve bu alanlarda sigara

içmeleri, çocuk parklarının bakımsız ve kirli olması çocukların en çok rahatsızlık duyduğu durumlardır (Koç vd., 2015: 122).

Mamak Belediye Başkanı Murat Köse, çevresel hizmetlerin yanında sosyal ve kültürel aktivitelere de önem vermektedir. Saimekadın Amfi Tiyatro’da düzenlenen ve 2 ay boyunca devam eden şenlikler çocukların kişisel gelişimi üzerinde olumlu etki yaratmış, yediden yetmişe birçok Mamak sakini bir araya gelmiştir. Kültürel ve sosyal çalışmaların katlanarak artacağını vaat eden Köse, çocukların gülmesi için her zaman daha iyilerini yapacaklarını belirtmiştir (Anadolu Gazete, 2019).

3.3.1.3. Bitlis

Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Bitlis’te yaklaşık 170.000 çocuk yaşamaktadır. 29-30 Kasım 2014 tarihleri arasında Bitlis’te yaş ortalaması 24,2 olan 17 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitim sonunda 100 çocuk, 92 ergen, 283 ebeveyn ve 96 hizmet sağlayıcısı olarak toplam 571 kişiyle yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Ev ortamı ve eğitim konularında açılan başlıkları gruplar ortalamasının üzerinde değerlendirirken; oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık, sağlık konularını ise tüm gruplar ortalamasının altında olarak değerlendirmiştir. Güvenlik ve Koruma konusunu ise çocuklar ve ergenler daha olumlu görürken ebeveynler ve hizmet sağlayıcılar görece olumsuz olarak belirtmişlerdir. Ankete katılan tüm gruplar katılımın, oyun, spor, yürüyüş ve bisiklet alanlarının yetersizliğinden, toplu taşıma kullanırken hissedilen güvensizlikten, kaçırılma ve çeteye kaçırılma gibi konularda duyulan korkudan, çevrenin kirliliğinden, umumi tuvaletin olmadığından şikâyet etmişlerdir. Çıkarılan bu raporun sonuçlarını tartışmak ve çözüm önerilerini dile getirmek için 9 Nisan 2015 tarihinde gerçekleştirilen Çocuk Eylem Planı Çalıştayı’nda farklı gruplardan 31 temsilci bir araya gelmiştir (UNICEF, 2015: 15).

Sunulan öneriler doğrultusunda Bitlis Çocuk Eylem Planı oluşturulmuştur. Bu Plan’a göre Bitlis Belediyesi (UNICEF, 2015: 17);

- Çocukların kendileri için yapılan planlar hakkında söz sahibi olmalarını ve bu planlama sürecine aktif katılımlarını kolaylaştırmak, düzenli olarak görüş ve geribildirimlerinin almak için Çocuk Meclisi kurulacaktır.
- Çocuk dostu stratejik plan geliştirecek; bu sürece de çocukların aktif olarak katılabilmesini sağlayacaktır.
- Personelin kapasitesini ve mevcut politikaları güçlendirmek amacıyla Çocuk Koordinasyon Mekanizması kuracaktır.
- Çeşitli görsel iletişim araçları ile toplumun çocuk hakları konusunda farkındalığını artırmaya yönelik çalışmalar sunacaktır.

3.3.1.4. Erzurum-İspir

Doğu Anadolu Bölgesi'nde Erzurum iline bağlı bulunan İspir ilçesi 5.000 civarı çocuğa ev sahipliği yapmaktadır. 14-15 Mart 2015 tarihlerinde 15 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi düzenlenmiştir. Eğitimin devamında 112 çocuk, 138 ergen, 238 ebeveyn ve 105 hizmet sağlayıcısı olarak toplam 593 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Anket değerlendirmelerinin sonucuna bakınca; oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık konuları tüm gruplar; güvenlik ve koruma konuları ise çocuk ve ergenler dışındaki tüm gruplar tarafından ortalamanın altında olarak değerlendirilmiştir. Sağlık ve eğitim konuları ise ortalama olarak görülürken; Ev ortamı tüm gruplarca ortalamanın üzerinde olarak yansıtılmıştır. Diğer belediyelerdekine benzer şekilde bu anketin göstergeleri de katılımdaki sınırlar, oyun alanlarında, yürüyüş ve bisiklet yollarındaki azlık, internete erişimdeki sınırlılık, temiz umumi tuvaletin yokluğu ve okulda çocuk hakları ve cinsellik konusunda yeterli bilgi ve farkındalığın sağlanmadığı yönünde olmuştur. Raporun sonuçlarını masaya yatırmak amacıyla 12 Haziran 2015'te Çocuk Eylem Planı Çalıştayı yapılmıştır ve bu çalıştayda 25 temsilci düşüncelerini dile getirmiştir. Çalıştayı takriben ise Çocuk Eylem Planı oluşturulmuştur (UNICEF, 2015: 19).

Bu Eylem Planına göre İspir Belediyesi (UNICEF, 2015: 21);

- Çocukların kendilerini ilgilendiren her konuda söz sahibi olmalarını kolaylaştırmak ve süreçlere aktif katılımlarını sağlamak için bir Çocuk Meclisi kuracaktır.
- Yapılacak Kültür Merkezi'nde çocuk ve gençlerin katılımlarını sağlayacak ve Çocuk Dostu Alan oluşturarak çocuk ve gençlerin gelişmesine yardımcı olacaktır.
- Çocukların ihtiyaçları konusunda ebeveynleri eğitecektir.

3.3.1.5. Giresun

Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Giresun ilinde yaklaşık 120.000 çocuk yaşamaktadır. 5-6 Haziran 2014 tarihinde ilde yaş ortalamaları 21,4 olan 17 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitim sonunda genç gönüllüler 152 çocuk, 175 ergen, 355 ebeveyn, 139 hizmet sağlayıcı ile yüz yüze anket çalışması yapmıştır. Ev Ortamı ve Eğitim konuları tüm gruplar tarafından ortalama üstü olarak değerlendirilirken, katılım ve yurttaşlık konuları ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Sağlık konusunda çocuklar güvenlik ve koruma konusunda ebeveynler ve hizmet sağlayıcılar Giresun'u ortalamanın altında olarak değerlendirmiştir. Raporun sonuçlarını tartışmak ve çözüm önerileri sunmak amacıyla 55 temsilcinin katıldığı Giresun Çocuk Eylem Planı Çalıştayı 25 Aralık 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Öne sunulan fikir ve tavsiyelere uygun olarak Çocuk Eylem Planı ortaya koyulmuştur (UNICEF, 2015: 23).

Eylem Planına göre Giresun Belediyesi (UNICEF, 2015: 25);

- Çocukların aktif katılımını kolaylaştırmak, düzenli olarak görüşlerini almak amacıyla Çocuk Meclisi kuracaktır.
- Giresun Belediyesi çocuk haklarına önem gösteren bir yaklaşımla bütçesini gözden geçirecek ve sonraki bütçe dönemi için gerekli değişiklikleri yapacaktır.
- Engelli çocuklara uygun bir oyun alanı kurarak onlara ve haklarını gerçekleştirmelerine destek olacaktır.
- Gerekli tüm görsel iletişim araçlarıyla çocuk hakları konusunda toplumu bilinçlendirip bu konuda farkındalığı artıracaktır.

3.3.1.6. İzmir-Bornova

Ege Bölgesi'nde bulunan İzmir ilini Bornova ilçesi yaklaşık olarak 120.000 çocuğu barındırmaktadır. 7-8 Temmuz 2014 tarihleri arasında yaş ortalamaları 20,8 olan 16 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi düzenlenmiştir. Eğitimden sonra 117 çocuk, 172 ergen, 204 ebeveyn ve 83 hizmet sağlayıcısı ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık konularında tüm gruplar; güvenlik ve koruma konusunda ise çocuklar ve ergenler dışında tüm gruplar ortalamasının altında değerlendirmeler yapmıştır. Eğitim ve ev ortamı konuları ise tüm gruplar tarafından ortalama üstü olarak değerlendirilmiştir. Engelli çocukların oyun alanlarının yetersizliği, farklı kültürel ve dini etkinliklere katılımın kısıtlı olduğu, çocukların aktif katılımının olmadığı, yürüyüş ve bisiklet yollarının azlığı, temiz umuma açık tuvaletlerin ve mahalle kütüphanelerinin olmadığı, ebeveynlik konusunda eğitim alınabilecek noktaların yetersizliği, çocuk haklarının yeterince bilinmediği gibi hususlar da dile getirilmiştir . Rapordan sonra çözüm önerileri sunmak için 45 temsilcinin katıldığı Çocuk Eylem Planı Çalıştayı düzenlenmiştir ve çalıştayda sunulan çözüm önerilerini gerçekleştirebilmek için Çocuk Eylem Planı oluşturulmuştur (UNICEF, 2015: 27).

Eylem Planına göre Bornova Belediyesi (UNICEF, 2015: 29);

- Çocukların kentte söz sahibi olmalarını, süreçlere aktif katılımlarını sağlamak ve düzenli olarak görüşlerini almak için mevcut Çocuk Meclisinin geliştirilmesi için çalışacaktır.
- Çocukların ihtiyaçları konusunda ebeveynleri geliştirmek ve onlara rehberlik sağlamak için eğitimleri sürdürecektir.
- Çocukların robot bilimi, otonomi, doğrusal ve doğrusal olmayan kontrol ve otomasyon teknolojilerine hâkim olmaları amacıyla, belli teknik ve teknolojik şartları sağlamak için Yenilenebilir Enerji ve Mekatronik Laboratuvarı kuracaktır.

Bu yıl 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda Kültürpark'ta çocuklarla bir araya gelen Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, İzmir kentinin tamamının 'Çocuk Dostu Kent' kriterlerine sahip hale gelmek için çalışılacağını belirtmiştir (Hürriyet, 23.04.2019).

3.3.1.7. Kırklareli-Lüleburgaz

Marmara Bölgesi sınırlarında bulunan Kırklareli ilinin Lüleburgaz ilçesinde yaklaşık 35.000 çocuk yaşamaktadır. 15-16 Ekim tarihlerinde genç gönüllüler eğitimi düzenlenen bu ilçede eğitime yaş ortalamaları 20,1 olan 17 genç katılmıştır. Eğitimden sonra 69 çocuk, 90 ergen, 207 ebeveyn ve 92 hizmet sağlayıcısı olmak üzere toplam 458 kişi ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Anket sonuçlarına bakıldığında oyun ve boş zaman, güvenlik ve koruma, sağlık, eğitim, ev ortamı konularının ortalamanın üzerinde olarak değerlendirildiği görülürken; katılım ve yurttaşlık konusundaki değerlendirmeler olumlu olmamıştır. Kentsel mekanla ilgili çoğu konuda memnuiyet derecesi görece yüksek olmuştur. Hizmet sağlayıcılar ise genel olarak konuları en olumsuz değerlendiren gruba oluşturmuşlardır. Raporun sonuçlarını değerlendirmek üzere 10 Şubat 2015 tarihine yapılan Çocuk Eylem Planı Çalıştayı'nda toplam 46 temsilci önerilerini dile getirmiştir. Çalıştay'ın sonrasında ise Çocuk Eylem Planı oluşturulmuştur (UNICEF, 2015: 31).

Plana göre Lüleburgaz Belediyesi (UNICEF, 2015: 33);

- Çocukların söz sahibi olmalarını ve aktif katılımlarını sağlamak için mevcut Çocuk Meclisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütecektir.
- Çocuklar için özgür ve güvenli bir alan oluşturmak amacıyla çocuk sokakları tasarlayacak ve tasarım sürecine çocukların da katılmasını sağlayacaktır.
- Belediye, bütçesini çocuk haklarına uygun olarak yeniden gözden geçirecek ve gereken değişimleri yapacaktır.
- Ebeveynleri çocukların ihtiyaçları yönünde eğitecek ve onlara destek olacaktır.
- Çocuk dostu stratejik plan geliştirecek; yine bu sürece de çocukların katılımını destekleyecektir.
- Çeşitli görsel iletişim araçları vasıtasıyla çocuk haklarına ilişkin toplumsal farkındalık yaratmak için çabalayacaktır.

Lüleburgaz'da trafiğe kapalı olarak hazırlanan çocuk sokağı, çocuklara 2015'te hizmet vermeye açılmıştır. Sokakta çeşitli etkinlik ve oyunların bir süre devamından sonra elektronik dubalar açılmış ve otoparka dönüşmüştür. Hatta akşam saatlerinde güvensiz ve uyuşturucu içilen bir alana dönüştüğü haberler arasında bulunmaktadır (Görünüm Gazetesi, 2019). Son günlerdeki habere göre ise Çocuk Sokağı yeniden çocuklara açılacaktır. Kültür Sanat Etkinlikleri kapsamında Çocuk Sokağı'nda gerçekleşecek kukla etkinliklerinin bir ay boyunca devam etmesi

düşünülmektedir. Bu etkinliklerden sonra ise sokağın durumunun ne olacağı maalesef belirsiz görünmektedir (Hürfikir Gazetesi, 2019).

3.3.1.8. Manisa

Ege Bölgesi'nde bulunan Manisa ilinde yaklaşık 400.000 çocuk yaşamaktadır. 28 Şubat-1 Mart 2015 tarihleri arasında Manisa'da genç gönüllüler eğitimi gerçekleştirilmiştir. Bu eğitime yaş ortalamaları 20,2 olan 19 genç katılım göstermiştir. Eğitim sonunda 83 çocuk, 86 ergen, 177 ebeveyn, 67 hizmet sağlayıcı olmak üzere 413 kişi ile yüz yüze anket yapılmıştır. Oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık konuları tüm gruplar; güvenlik ve koruma alanları çocuk ve ergenler hariç tüm gruplar tarafından ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Sağlık ve eğitim ortalama olarak değerlendirilirken; ev ortamı ise tüm gruplar tarafından ortalamanın üstünde değerlendirilmiştir. Elde edilen değerlendirmeleri tartışmak ve çözüm önerileri sunmak amacıyla 17 Haziran 2015'te Çocuk Eylem Planı Çalıştayı yapılmıştır ve çalıştayın sonunda sunulan öneriler doğrultusunda Çocuk Eylem Planı çıkarılmıştır (UNICEF, 2015: 35).

Eylem Planı'na göre Manisa Büyükşehir Belediyesi (UNICEF, 2015: 37);

- Çocukların kendileri hakkında tasarlanan her alanda söz sahibi olmalarını ve aktif katılımlarını destekleyecektir. Bu amaçla Çocuk Meclisi kuracaktır.
- Çocukların ihtiyaçları konusunda ebeveynlere ebeveynlik eğitimleri verecektir.
- Çocuklar için Çocuk Dostu Alan yaratılmasını destek sağlayacaktır.

3.3.1.9. Mersin

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Mersin ilinde yaklaşık 180.000 çocuk ikamet etmektedir. 5-6 Kasım 2014 tarihleri arasında Mersin'de yaş ortalamaları 24,1 olan 18 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi düzenlenmiştir. Eğitim sonunda 173 çocuk, 166 ergen, 487 ebeveyn ve 157 hizmet sağlayıcı olmak üzere toplam 983 kişiyle yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık konuları tüm gruplar; güvenlik ve koruma çocuklar ve ergenler hariç tüm gruplar tarafından ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Sağlık konusu ortalama olarak değerlendirilirken eğitim ve ev ortamı konularını tüm gruplar ortalama üstü olarak değerlendirmiştir. Elde edilen değerlendirmeleri tartışmak ve çözüm önerileri sunmak amacıyla 26 Mart 2015'te Çocuk Eylem Planı Çalıştayı yapılmıştır ve çalıştayın sonunda sunulan öneriler doğrultusunda Çocuk Eylem Planı çıkarılmıştır (UNICEF, 2015: 39).

Eylem Planına göre Mersin Büyükşehir Belediyesi (UNICEF, 2015: 41);

- Çocukların söz sahibi olmalarını ve aktif katılımlarını sağlamak için mevcut Çocuk Meclisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütecektir.
- Çeşitli görsel iletişim araçları vasıtasıyla çocuk haklarına ilişkin toplumsal farkındalık yaratmak için çabalayacaktır.
- Belediye, bütçesini çocuk haklarına uygun olarak yeniden gözden geçirecek ve gereken değişimleri yapacaktır.
- Personelin kapasitesini ve mevcut politikaları güçlendirmek amacıyla Çocuk Koordinasyon Mekanizması kuracaktır.

3.3.1.10. Şanlıurfa-Eyyübiye

Güneydoğu Anadolu Bölgesini' nin Şanlıurfa ilinde bulunan Eyyübiye ilçesi sınırları içerisinde yaklaşık 200.000 çocuğa yer vermektedir. 21-22 Şubat tarihlerinde yaş ortalamaları 31,1 olan 27 gencin katıldığı genç gönüllüler eğitimi verilmiştir. Eğitim sonunda 174 çocuk, 172 ergen, 431 ebeveyn ve 162 hizmet sağlayıcısı olmak üzere toplam 939 kişi ile yüz yüze anket yapılmıştır. Anket sonucunda elde edilen verilere kısaca değinmek gerekirse; oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık ve sağlık konuları tüm gruplar tarafından, güvenlik ve koruma ise çocuklar ve ergenler hariç tüm gruplar tarafından ortalamanın altında değerlendirilmiştir. Eğitim ve ev ortamı ise tüm gruplar tarafından ortalamanın üstünde olarak görülmüştür. Elde edilen değerlendirmeleri tartışmak ve çözüm önerileri sunmak amacıyla 28 Nisan 2015'te Çocuk Eylem Planı Çalıştayı yapılmıştır ve çalıştayın sonunda sunulan öneriler doğrultusunda Çocuk Eylem Planı çıkarılmıştır (UNICEF, 2015: 43).

Eylem Planına göre Eyyübiye Belediyesi (UNICEF, 2015: 45);

- Çocukların aktif katılımını kolaylaştırmak, düzenli olarak görüşlerini almak amacıyla Çocuk Meclisi kuracaktır.
- Çeşitli görsel iletişim araçları vasıtasıyla çocuk haklarına ilişkin toplumsal farkındalık yaratmak için çabalayacaktır.
- Engelli çocuklar için bir oyun alanı kuracak ve onları destekleyecektir.
- Çocukların ihtiyaçları konusunda Suriyeli ebeveynlere ebeveynlik eğitimleri verecektir.

Bu 10 belediyede Çocuk Meclisi yapılarının kurulmasına veya mevcutların güçlendirilmesine destek olma kararından sonra İstanbul'da; "Çocuk Hakları ve Katılımı" hakkında bir eğitim düzenlenmiştir. Mevcut çocuk meclislerini güçlendirmek ve çocuk meclisi olmayan kentlerde çocuk kurulmasını sağlamak amacıyla düzenlenen bu eğitime projenin uygulandığı yerlerden gelen çocuklar katılmıştır. Eğitime katılan çocuklar, kent planlarını yaparak çalışmalarını eylem planına dönüştürmüşlerdir. "Her Hak Her Çocuk İçin Her Yerde" anlayışı ile yapılan "Çocuk Dostu

Şehirler Projesi” 2 Mart 2016 tarihinde İstanbul’daki kapanış töreni ve Çocuk Dostu Şehirler Çerçevesi Eğitim Programı ile sonlanmıştır (URL-1).

3.3.2. İkinci Safha: Uygulama Dönemi (2016-2020)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve UNICEF Türkiye arasında imzalanan 2016-2020 Ülke Eylem Planı’nın temel öncelikleri; eşitlik, toplumsal kapsama ve dayanıklılık artırma, çocuk hakları konusunda tanıtım ve savunma, çocuklar ve ergenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuklar için daha geniş ortaklıktır. Çocuk Dostu Şehirler Programı, bahsedilen bu önceliklerin yerel yönetimler ile iş birliği içinde ve yerel bağlamda hayata geçirilmesini ifade etmektedir. Girişimin doğrudan 10.000, dolaylı olarak ise 2 milyon çocuğu etkilemesi ve 150 belediyeye kadar kapsamını arttırması istenmiştir. 2016-2020 Ülke Programı kapsamında gerçekleştirilecek ikinci safhada ise;

1. Yerel yönetimlerin çocuk katılımı kapasitelerinin genişletilmesi,
2. Çocukların faydalandığı her tür programın gereken kaynaklara fazlasıyla sahip olması,
3. Gençlerin çocuk hakları savunucusu olma konusunda teşvik edilmesi,
4. Başarılı çocuk dostu belediyelerin örnek alınması ve bunların yaygın hale getirilmesi,
5. Çocukların oyun haklarını elde edebildiği belirli bölgelere erişimlerinin sağlanması hedeflenmektedir. (URL- 6)

Kasım 2017 itibariyle Türkiye dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmıştır. 3,6 milyon mültecinin 3 milyondan fazlası Suriyeli ve 1,5 milyonu ise ihtiyaçlarının karşılama konusunda özel öneme ihtiyaç duyan çocuklardan oluşmuştur. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi, uzun süren kriz ortamında belediyelere sürdürülebilir hizmet sunumu konusunda destek sağlamak için stratejik bir platform olarak hizmet vermiştir (URL-2).

UNICEF (2018b: 32)’in sunduğu rapora göre göçmen çocukların da gereksinimlerine yönelik çalışmalar yapılmış, geri gönderme merkezlerinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak 5.049 çocuğa yönelik yeni çocuk dostu alanlar oluşturulmuştur. 6.293 çocuk koruma, 56.823 çocuk ise hijyen yardımları almıştır. UNICEF, belediyelerin sahip olması gereken çocuk dostu yönetim uygulamasını devam ettirmek için çalışmalarını sürdürmüştür. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi vurgusuyla 2018 yılında çocuk katılımı, çocuk hakları, çocuk yaşta evlilik ve çocuk işçiliği gibi konulara odaklanılmıştır. UNICEF, düzenlediği kursları ülkedeki tüm belediyelere yönelik çevrimiçi rehberlik ve eğitim materyalleri sunmuş, bunun için Türkiye Belediyeler Birliği ile çalışmıştır. Adalet sisteminde de çocuk dostu uygulamalara gidilmiş; Adalet Bakanlığı, UNICEF ve çeşitli sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği devam etmiştir.

İkinci safhada UNICEF ve IKADA Danışmanlık Ltd. uzmanları tarafından çeşitli birçok konuda “Çocuk Dostu Şehirler Yöntem Eğitimi” adında bir program ilgili tüm belediyelerin katılımına açık olacak biçimde düzenlenmiştir. Her farklı eğitim iki gün sürmüş, gündemleri ise katılımcı belediyelere gönderilmiştir. (URL-6). 2016’da Ankara’da düzenlenen eğitimde Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ise stratejik planı, eylem planı ve faaliyet raporu ile örnek kent olarak takdir edilmiştir (Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, 2016). UNICEF Türkiye’nin resmî sitesinde yalnızca 2017-2018 yıllarına ait eğitim takvimi bulunmaktadır. Mevcut takvime göre son eğitim 2018 Haziran ayında İzmir’de gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Çocuk Sokağı projesini uygulayan ilk belediye olan İstanbul Esenler Belediyesi, çocuk atölyelerine verdiği önemle de diğer belediyelerin örnek alması gereken çalışmalar yürütmüştür. Atölye sürecine dahil olan çocukların birçoğu çocuk hakları ve Çocuk Hakları Sözleşmesi konusunda bilgi sahibidir. Bu farkındalığa sahip olunması hem Esenler hem de İstanbul için çok önemli görülse de yeterli değildir (Ayataç ve Genç, 2015: 55).

İstanbul’un 4 farklı ilçesinde, 6 mahallede yaşayan çocuklar ile yapılan bir çalışmada, çocukların “çocuk dostu kent” kavramını nasıl tanımladıkları ve kendi çevrelerini çocuk dostu görüp görmedikleri sorularına odaklanılmıştır. Çalışmanın sonunda aslında tüm ülke çocukları için ortalama veriler elde edilmiştir ve çocuk gözünden bu kavram daha iyi anlaşılmıştır. Sonuçlara baktığımızda çocuklar, ‘çocuk dostu kent’ kavramını temelde katılımcılık boyutu ile açıklamaktadır. Onlara göre çocuk dostu bir kent; onları dinleyen, düşüncelerine değer veren bir kenti ifade etmektedir. Kentin tüm insanları ve sosyal bağlar o kentin çocuk dostu olması için kritik görülmüştür. Kentsel ve çevresel nitelikler, doğal alanlar, güzel binalar, sokakta eğlenmek, arkadaşlar, iyi komşular sevmek ve sevilme çocukların üzerinde durduğu kriterlerden olmuştur. Çocukların çoğu mahallelerini çocuk dostu olarak kabul etmemiştir. Olumsuz yaklaşımlarının nedenleri ise genelde kötü kentsel ve çevresel nitelikler, kirlilik, yeterli oyun ve dinlenme alanlarının yokluğu, zayıf sosyal bağlar, kötü insan nitelikleri, hırsızlar, kapkaççılar ve madde bağımlıları ile oluşan güvensiz çevre oluşturmaktadır. Bu çalışmanın yapıldığı ve daha birçok yerel yönetim hem Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne hem Gündem 21’e uyma konusunda yetersiz kalmaktadır (Severcan, 2015: 176-177).

Türkiye’de gerçekleştirilen çocuk dostu girişimlere bakıldığında daha çok mekânsal boyuta odaklanılmış, çocuk dostu olma durumu pedagojik açıdan değerlendirilmemiştir. Gerçek bir çocuk dostu kent için kentteki tüm insanların, ilgili kurum ve kuruluşların iş birliği kaçınılmazdır. Türkiye’de çocuk katılımının sağlanması, çocuğun kentsel mekânda görünür kılınması hususlarında zayıf bir performans sergilemektedir. Mama sandalyesi ve çocuk menüleri koyarak çocuk dostu restoran, çocuklara özel ürün satarak çocuk dostu bir mağaza, tek tip parklar yapıp çocuk dostu bir belediye olmak mümkün olmamaktadır (URL-7).

Çocukların yetişkinlerden farklı olduğunu, yetişkinlerden çok farklı ihtiyaçlara sahip olduğunu kabul etmek ve buna uygun davranmak çocuğa dost olmak için takınılması gereken tutumlardır. Çocuğa olan bakış açısı değışmedikçe, çocuk ötelendikçe ve susturuldukça mekân bağlamında yapılabilecek hiçbir değışiklik tam verim sağlayamayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kent, sınırlarında birçok farklı gurubu barındıran toplumsal alanlardır. Bu kentsel alanlar çocuk, genç, yaşlı, engelli, göçmen gibi özel ilgiye muhtaç ve dezavantajlı konumda bulunan çeşitli gruplara ev sahipliği yapmaktadır. Yıllardır devam eden hızlı ve düzensiz kentleşme özellikle bu grupları daha derinden etkilemektedir. Bu çalışmanın temel aktörü olan çocuklar kentsel mekân içerisinde yetişkinlere ve onların yaptırımlarına en bağımlı kişileri oluşturmaktadır. Zira çocuk yaratılış gereği bu konuda tecrübe, olgunluk gibi yetkinliklere sahip değildir. Onlar adına yetişkinler karar almaktadır. Bu durum günümüz çocuklarının çoğunun yaşadığı kent sınırları içinde de aynı şekilde seyir etmektedir.

Çocuk, hükümetlerin ve sivil toplulukların görece yeni ilgi alanına girmiş, hak ettiği önemi yeni görmeye başlamış bir grubun öznesidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme başta olmak üzere uluslararası düzeyde yapılan çocuklar ve haklarıyla ilgili tüm düzenlemeler bu konuda farkındalığı ve ciddiyeti arttırsa da çocuklar kentsel mekân içerisinde hala ezilmekte, temel hakları da dahil olmak üzere birçok haktan mahrum kalmakta, istismar edilmekte, çalıştırılmakta, evlendirilmektedir. Çocuklar doğal oyun alanları olan sokaklarını ve hayal güçlerinin ön planda olduğu geleneksel oyunlarını kaybetmiş, artan trafiğin de etkisiyle apartman dairelerine kapatılmış, ihtiyaç duydukları gerçek sosyal ilişkilerden uzaklaştırılmış, tamamen teknoloji ve sanallığın içinde kaybolmuş ve çocuklukları ellerinden alınmıştır. Çocukların yaşadığı problemlerin hiçbirine çocuklar sebep olmamaktadır.

Yaşanan yoğun kentleşme, var olan mevcut sömürü sistemi içerisinde “çevre dostu”, “engelli dostu”, “yaşlı dostu”, “kadın dostu”, “çocuk dostu” gibi kavramlara vurgu artmıştır. Fakat bu kavramların içini gerçek anlamda doldurabilen örneklerle nadiren rastlanmaktadır.

1970li yıllarda ortaya çıkan “çocuk dostu” kavramı da son yıllarda popülaritesi artan ve özellikle UNICEF’in Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi temel alarak başlattığı girişim ile birçok ülkede ilgi odağı olan bir kavramdır.1996 yılında Habitat-II konferansı sonucunda alınan kararlar doğrultusunda ‘kentlerin herkes için daha iyi hale getirilmesi’ ve bunun uzantısı olarak da çevrenin çocuklar için daha yaşanılabilir kılınması amacıyla başlatılan “Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi” çocuk haklarının gerçekleştirildiği kentsel mekanlar yaratmayı, mekânı çocuklar için dolayısıyla herkes için daha yaşanılabilir kılmayı amaçlayan, çok aktörlü ve çok aşamalı bir süreçtir. Bu süreçte girişimin asıl aracı yerel yönetimlerdir. Çünkü belediyeler gerek hizmet sunumu gerek problem çözümü konusunda vatandaşa en yakın olan birimleri oluşturmaktadır. Çocuk dostu bir

kentin çocuğa ve çocuk haklarına yönelik hedefleri, stratejileri, uzun vadeli amaçları, genel bir çocuk politikasına sahip olması gerekmektedir.

Günümüzde kentlerin birçok yerinde çocuk dostu, bebek dostu, genç dostu olarak lanse edilen mekanlar karşımıza çıkmaktadır. Birbirinden farkı olmayan çocuk parkları tabiri caizse “çocuk oylar” gibi sokak ve mahalleleri doldurmaktadır. Oysa sadece park ve çocuk oyun alanı, çocuk oyun sokağı gibi mekanlar oluşturmak ile çocuk dostu kent olmak mümkün değildir. Çocuk kentin tamamını yetişkinler kadar kullanabilme hakkına sahiptir ve onun doğru gelişimi için bu hakkı kullanmak zorunluluk teşkil etmektedir. Çocuk ebeveynleri ve diğer yetişkinler ile ortak sosyal, çocuk için ulaşımı kolay, güvenli ve sağlıklı mekanlarda bulunmalı, bu mekanlarda kendisini ifade edebilmeli, ihtiyaç duyduğu doğal yeşil alana sahip olmalı, hayvanlar ve bitkilerle iç içe olabilmeli, kendisini etkileyebilecek tüm kentsel kararların alım sürecine dahil olmalıdır. Tüm çocuklar temiz içme suyu ve azami hijyen sınırlarına sahip kılınmalı, temel hizmetlere ulaşım kolay olmalıdır. Belediyecilik anlayışı tam anlamıyla bu kriterle örtüşmedikçe çocuğa dost olmak mümkün değildir. Toplumdaki çocukları düşünerek hareket etmek, bir zamanlar kendileri de birer çocuk olan yetişkinlerin görevidir. Gereken yeterli empati kurulabildiğinde ise çocuk dostu olma hali kendiliğinden gerçekleşecektir.

Çocuk ve çocuk hakları konusunda ulusal ve uluslararası çeşitli hukuki alt yapıya sahip olan Türkiye, 2014 yılından beri Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi’ne resmen dahildir. Fakat ne yazık ki “Çocuk dostu” kavramını internette arattığımızda karşımıza çıkan sonuçların büyük bir çoğunluğunu “çocuk dostu oteller” reklamını yapan tur ve otel siteleri oluşturmaktadır. Aslında çocuk dostu olmanın nasıl basite indirildiği, nasıl algılandığı bu sonuçlardan belli olmaktadır. Yine benzer aramalar sonucunda kendilerini çocuk dostu olarak kabul eden, hatta UNICEF tarafından bu girişimin ülkedeki öncüsü olarak kabul edilen kent belediyelerinde de dahil olmak üzere çocuklar hakkında güncel birçok olumsuz haber karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi maalesef birçok politika gibi popüler kültüre uyum sağlamak için sadece söylemde kalan bir girişim şeklinde görülmektedir.

Çocuk dostu, pilot çalışma, çocuk meclisi gibi söylemlerle aynı cümlede adı geçen; kentteki çocuk meclislerinin aslında üzerine düşen görevleri yapmadığı Trabzon gibi birçok kent bulunmaktadır. Yapılan çocuk dostu sokakların bir süre sonra otoparka dönüşmesi; kent konseylerinin değil çocukların, yetişkinlerin dahi fikirlerini önemsemediği, zaten kent konseylerinin çok sınırlı sayıda örneklerinin bulunması karşımızdaki olumsuz tablonun ta kendisidir. Bu tabloyu ortadan kaldırmak için çocuk dostu politikalar genel ve çok boyutlu olarak ele alınmalı; önce yerel yönetimler gereken eğitime zorunlu tabi tutulmalı, sonra bu yerel yönetimler tarafından ebeveynler başta olmak üzere toplumun tamamına çocuk dostu bilinç oluşturacak eğitimler verilmeli ve çocuklar da kendi hakları konusunda yeterli bilgi ve bilinç seviyesine ulaşmış kılınmalıdır. Kentsel mekân çocuğun hayal gücüne ket vurmamalı, onu

güçlendirmelidir. Çocuğa özgüven, benlik bilinci, aidiyet ve toplumsallık duygusu aşlamayı başarabilen bir mekânsal düzen tüm kentliler için daha iyi olacaktır. Çocuğa gerçekten dost bir dünyada toplumlar daha iyi, kentler daha yaşanabilir hale gelecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Abbasođlu Ermiyagil, M. Selen ve Gürçınar, Cemaliye Sunalp (2015), “Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: KKTC’de Yeni Kent Gönyeli Örneği”, **İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi**, 17, 12-45.
- Açıkgöz, Reşat ve Yusufoglu, Ö. Şükrü (2012), “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 1 (1), 76-117.
- Adaman, Fikret ve Keyder, Çağlar (2006), **Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma**, http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf (28.02.2019).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016), **Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2012), **Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2013-2017**, <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yayinlar/ulusal-cocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı.pdf>, (13.04.2019).
- Akıllı, Hüsniye (2019), “Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Çocuk Temalı Hedefler Ve Örgütlenme Durumları”, Yasemin Mamur Işıkcı (Ed.), **Kamu Yönetimi ve Çocuk**, 1. Baskı Sayısı içinde (83-111), Astana Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (1995), “Kentleşme ve Dile Yansıması”, **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 6 (1995), 11-14.
- Akyüz, Emine (2013), **Çocuk Hukuku**, 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Altunbaş, Ufuk (2015), **Çocukların Suça Sürüklenmesinde Fiziksel ve Sosyo-mekansal Faktörlerin Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi - Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Anadolu Gazete (2019), “Mamaklı çocuklar unutulmaz bir yaz yaşadı”, <https://www.anadolugazete.com.tr/ankara/mamakli-cocuklar-unutulmaz-bir-yaz-yasadi-81730h.htm> (07.08.2019).
- Arın, Sebla ve Özsoy, Ahsen (2015), “Kentsel Mekân Tasarımında Çocuk Katılımı”, **İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi**, 17, 182-201.
- Ayataç, Hatice ve Genç, Zeynep Pınar (2015), “Esenler ’de Çocuk Dostu Olmak”, Hatice Ayataç (Ed.), **Herkes için Dost Kentler: İstanbul Esenler İlçesi Üzerine Değerlendirmeler**, 1. Baskı içinde (14-111), Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, İstanbul.

- Aydın, Diler vd. (2017), “Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri”, **İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi**, 7 (1), 8-14.
- Başak, Cengiz (2011), **Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenler**, İçişleri Bakanlığı Yayını, 686, Ankara.
- Bartlett, Sheridan (2002), “Building Better Cities with Children and Youth”, **Environment&Urbanization**, 14 (2), 3-10.
- Başaran Uysal, Arzu (2015), “Çocuk Oyun Alanlarının Geliştirilmesinde Bir Yerel Katılım Deneyimi”, **Megaron**, 10 (3), 423-439.
- Bırol, Gaye (2009), “Çocuk Dostu Kent Neresidir?”, **Megaron Balıkesir, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi**, s. 10-13.
- Birleşmiş Milletler (1989), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Metni, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html, (22.02.19).
- Compendium of Best Practices of Child Friendly Cities** (2017), 1. Basım, National Institute of Urban Affairs, New Delhi.
- Corsi, Marco (2002), “The Child Friendly Cities Initiative in Italy”, **Environment&Urbanization**, 14 (2), 169-179.
- Coşar, Yakup (2005), “Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu”, **TBB Dergisi**, 0 (56), 281-327.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2014), “1990'lardan bu yana Çocuk Dostu bir Şehir: Fano”, **Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi**, Ağustos 2014, 122-127.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2015a), “Çocuk Dostu Belediyecilik”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, 1 (802), 38-43.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2015b), “Göçmen Çocukların Şehre Uyumu ve Eğitim Politikası”, Yakup Bulut (Ed.), **Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü**, 1. Baskı içinde (93-113), Umuttepe Yayınları, 156, Kocaeli.
- Çakırer Özservet, Yasemin ve Sirkeci, İbrahim (2016), “Editörden: Çocuklar ve Göç”, **Göç Dergisi**, 3 (1), 1-4.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2016a), “Çocuğa Dost Bir Adana Kenti İçin”, **Kentlerimizin Yaşam Kalitesi ve Adana / Panel**, 1. Baskı içinde (65-82), TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi, Adana.
- Çakırer Özservet, Yasemin (2016b), “Çocuklar İçin Katılımcı Yerel Yönetimler”, Ercüment Erbay (Ed.), **Çocuk Katılımı**, 1. Baskı içinde (91-128), Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., 1677, Ankara.
- Çelebi Zengin, Esra (2018), “Kent ve Kentleşme Sarmalında Türkiye”, **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 20(1), 84-103.
- Çoban, Sevgi (2015), “Türkiye’de Risk Altındaki Çocuklar ve Çocuk Suçluluğu Üzerine Bir Değerlendirme”, **Sosyoloji Konferansları**, 52, 791-810.

- Çukur, Duygu (2009), “Çocuk Dinlenimi Açısından Oyunun Önemi ve Konut Yakın Çevresinde Oyun Değerini Artırıcı Mekânsal Düzenlemeler”, **Ege Mimarlık**, 0 (69), 14-17.
- Dayıoğlu, Meltem (2007), “Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu: Ölçüm Yöntemleri ve Yoksulluğun Belirleyicileri”, **Tisk Akademi**, 0 (2), 82-105.
- Dinç, Aybike (2013), **Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi– Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durgun, Özlem (2011), “Türkiye’de Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme”, **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**, 6 (1), 143-154.
- Elkind, David (1999), **Çocuk ve Toplum-Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler**, (Çev. Demet Öngen), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Erbay, Ercüment (2013), “Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 2 (1), 38-54.
- Ereş, Figen (2009), “Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi”, **Aile Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, 5 (17), 88-96.
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi (2016), “Eskişehir UNICEF’in Örnek Çocuk Dostu Şehri”, http://www.eskisehir.bel.tr/icerik_dvm.php?icerik_id=2450cat_icerik=1menu_id=24 (14.05.2019).
- Evcil, A. Nilay (2015), “Esenler, Evrensel Tasarım (Herkes İçin Tasarım) ve Çocuk Sokağı”, Hatice Ayataç (Ed.), **Herkes İçin Dost Kentler**, 1. Baskı içinde (60-84), Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, 10, İstanbul.
- Francis, Mark ve Lorenzo, Ray (2002), “Seven Realms of Children Participation”, **Journal of Environmental Psychology**, 22 (1-2), 157-169.
- Gardner, Gary (2016), “Materyaller Perspektifinden İnsanlık Tarihine Kentler”, **Dünyanın Durumu 2016**, 1. Baskı içinde (13-30), Kültür Yayınları, İstanbul.
- Gökmen, Hikmet ve Taşçı, Burcu Gülay (2010), “Çocuklar Adına Woonerf ve Home Zone’den Alınacak Dersler”, **Mimar.ist Dergisi**, 0(36), 72-78.
- Gökmen, Hikmet (2013), “Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler”, **TMMOB İzmir Kent Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 1. Baskı içinde (819-829), TMMOB, İzmir.
- Görünüm Gazetesi (2019), “Çocuk Sokağı Korunmaya Muhtaç”, <http://gorunumgazetesi.com.tr/haber/58958/cocuk-sokagi-korunmaya-muhtac.html> (17.04.2019).
- Güngör, Mehmet (2008), “Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1 (1), 25-43.
- Güven, Ahmet (2017), “Kentsel Sorunların Çözümünde Kent Yönetimi ve Paydaşlarının Rolü”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 10 (52), 1049-1062.

- Güzel, Serkan (2013), “Göçmen Çocuklar ve Denizli’de Yaşam Koşulları”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**, 1-33, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/tezler/Serkan-guzel12_20ocak2013.pdf (27.02.2019)
- Hart, Roger A. (2016), **Çocukların Katılımı**, (Çev. Tülin Şener Kılınç), 1. Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Hayta, Yasemin (2016), “Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı”, **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 5 (2), 165-184.
- Horelli, Liisa (1998), “Creating Child-Friendly Environments: Case Studies on Children’s Participation in Three European Countries”, **Childhood**, 5 (2), 225-239.
- Hürfikir Gazetesi (2019), “Çocuk Sokağı etkinlikleri yeniden başlıyor”, <http://www.hurfikir.com.tr/haber/23663/cocuk-sokagi-etkinlikleri-yeniden-basliyor.html> (26.08.2019).
- Hürriyet (2019), “UNICEF’in 'Çocuk Dostu Şehir' olma sözü verdi”, <http://www.hurriyet.com.tr/yerele-haberler/izmir/unicefin-cocuk-dostu-sehir-olma-sozu-verdi-41191944> (26.04.2019).
- Kaya, Erol (2017), **Kentleşme ve Kentlileşme**, 1.Baskı, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Kaypak, Şafak ve Uçar, Armağan (2018), “Çocuk Haklarının Gerçekleşmesi Açısından Çocuk Dostu Kentler”, **International Journal of Academic Value Studies**, 4 (18), 17-29.
- Keleş, Ruşen (1995), “Kentleşme ve Türkçe”, **Dilbilim Araştırmaları Dergisi**, 6 (1995), 1-5.
- Keleş, Ruşen (2004), **Kentleşme Politikası**, 8. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen (2005), “Kent ve Kültür Üzerine”, **Mülkiye**, 29 (246), 9-18.
- Kingston, Beverly vd. (2007), “Creating Child-Friendly Cities: The Case of Denver”, **Municipal Engineer**, 160 (2), 1-13.
- Koç, Nizamettin vd. (2015), “Çocuk Dostu Şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara”, **İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi**, 0 (17), 106-139).
- Köy Kanunu (1924), **T. C. Resmî Gazete**, 68, (07.04.1924).
- World Health Organization (2002), **World Report on Violence and Health**, Geneva, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=F1275F9A4C22117A93391EA9A145BE56?sequence=1 , (10.05.2019)
- Kudubeş, İsmet Emir vd. (2017), “Küreselleşmenin Yarattığı Yoksulluk: Çocuk Yoksulluğu”, **Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi**, 14 (1), 79-85.
- Kunt, Veysel (2003), **Suç ve Çocuk**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, Sevil Lale (2016), “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, 0 (36), 99-127.

- Küçükıılmaz, Yaşar Orçun (2018), **Kentsel Mekân ve Suç İlişkisi Bağlamında Trabzon'da Çocuk Suçluluğu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Malone, Karen (2006), “United Nations: A Key Player in a Global Movement for Child Friendly Cities”, **Creating Child Friendly Cities**, 1. Baskı içinde (13-32), Routledge, London.
- McGranahan, Gordon ve Satterthwaite, David (2014), **Urbanisation Concepts and Trends**, <https://www.iied.org/>, 1-28, (25.01.2019).
- Oktaç, Ercan ve Pekçüçükşen, Şerife (2017), “Çocuk Odaklı Yerel Politikalar ve Parka Hapsedilen Çocukluk”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 14 (40), 309-318.
- Özer, Ahmet (1997), “Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Kentleşme(me) Sorunu ve Yarattığı Sonuçlara Sosyolojik Bir Bakış”, 1-20, <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/11732.pdf> (20.02.2019).
- Öztürk Çopur, Ebru vd. (2015), “Çocuk ve Suç”, **Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 1 (Suppl2), 120-124.
- Rakhimova, Nelya (2011), **Child-Friendly Cities and Neighborhoods: An Evaluation Framework for Planners**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Arizona State University.
- Riggio, Eliana (2002), “Child friendly cities: good governance in the best interests of the child”, **Environment&Urbanization**, 14 (2), 45-58.
- Sakız, Halis (2016), “Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi”, **Göç Dergisi**, 3 (1), 65-81.
- Selçuk Kirazoğlu, Füsün (2012), **Fiziksel Çevre-Çocuk İlişkileri, Açık Oyun Mekanları ve Çocuk Dostu Çevre Kriterleri Üzerine Bir Değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü Örnekleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi- Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Severcan, Yücel Can (2015), “Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Çevrelerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği”, **İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi**, 0 (17), 140-181.
- Şahin, Sultan ve Polat, Oğuz (2012), “Türkiye’de ve Dünyadaki Gelişmiş Ülkelerde Çocuk Katılım Hakkı Algısının ve Uygulamalarının Karşılaştırılması”, **Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, 4 (1), 275-282.
- Şen, Bülent ve Kahraman, Fatih (2012), “Oyun Hakkının Uzağında Yaşamak: Türkiye’de İçgöç ve Çocuk Emeği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 0 (27), 167-189.
- Şengül, H. Tarık (2009), **Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Süreçlerinin Eleştirisi**, 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

- Tandoğan, Okşan ve Ergun, Nilgün (2013), “Küçük Ayasofya Mahallesi'nin “Çocuk Dostu Çevre” Açısından İrdelenmesi”, **Planlama**, 23 (3), 134-146.
- Tandoğan, Okşan (2014), “Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar”, **Megaron**, 9(1), 19-33.
- Tandoğan, Okşan (2011), **İstanbul'da “Çocuk Dostu Kent” İçin Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi – Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tekeli, İlhan (2011), **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları**, 1. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tonucci, Francesco (2005), “Citizen Child: Play as Welfare Parameter for Urban Life”, **Topoi**, 24 (2), 183-195.
- Topal, A.kadir (2004), “Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir?”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 6 (1), 276-294.
- Tunçer, Polat (2015), “Türkiye’de Kentleşme Politikaları”, **International Journal of Social Science**, 0 (37), 275-290.
- Türk Medeni Kanunu (2001), **T. C. Resmî Gazete**, 24607, (08.12.2001).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), **T.C. Resmi Gazete**, 17863, (09.11.1982).
- Topsümer, Füsün vd. (2011), “Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 0 (35), 5-20.
- Uğurlu, Zeynep ve Gülsen, İpek Aksoy (2014), “Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması”, **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1 (1), 1-24.
- UNICEF (2004) *Building Child Friendly Cities: A Framework for Action*, Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
- UNICEF (2005), “Dünya Çocuklarının Durumu Raporu”, https://www.unicef.org/turkey/pdf/_dcd05.pdf (28.02.2019).
- UNICEF (2006), “Çocuk Yoksulluğunun Önlenmesi”, https://www.unicef.org/turkey/pdf/_cp28c.pdf (28.02.2019).
- UNICEF (2011), Türkiye’de Çocukların Durumu Raporu 2011, <http://abdigm.meb.gov.tr/projeler/ois/egitim/032.pdf>, (04.04.2019).
- UNICEF (2012), “Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi 2012”, <https://www.unicef.org/turkey/media/5256/file/T%C3%BCrkiye'de%20%C3%87ocuk%20ve%20Gen%C3%A7%20N%C3%BCfusun%20Durumunun%20Analizi%202012.pdf> (04.04.2019).
- UNICEF (2013), **Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu**, UNICEF, Ankara, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/izleme-gostergeleri-kilavuzu.pdf>, (11.05.2019).
- UNICEF (2015) “Çocuk Dostu Şehirler”, <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/CFC%20Catalogue-TR.pdf> (20.03.2019).

- UNICEF (2016), “UNICEF The State of the World’s Children 2016”, <http://www.unicefturk.org/public/uploads/files/ddea0e8506fd3036276dd622128bca35f7bf7c5f.pdf> (04.04.2019).
- UNICEF (2018a), “Child Friendly Cities and Communities Handbook”, <https://www.unicef.org/eap/reports/child-friendly-cities-and-communities-handbook> (10.11.2018).
- UNICEF (2018b), “2018 Yıllık Raporu”, <https://www.unicef.org/turkey/media/7351/file/UNICEF%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20YILLIK%20RAPORU%20%202018.pdf> (10.04.2019).
- URL-1, “Çocuk Dostu Şehirler Projesi”, (t.y.) <http://www.wald.org.tr/tr/projeler/cocukdostusehirler> (25.03.2019).
- URL-2, “Why Build a Child-friendly City?” (t.y.), <https://childfriendlycities.org/why-build-a-child-friendly-city/> (05.05.2019).
- URL-3 (2019), “UNICEF Child Friendly Cities Initiatives” (t.y.), <https://childfriendlycities.org/initiatives/?location=vn> (11.07.2019).
- URL-4, “Çocuk Dostu Şehirler” (t.y.), <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-dostu-%C5%9Fehirler> (18.05.2019).
- URL-5, “UNICEF Yüreğir’i Plaketle Ödüllendirdi” (t.y.), http://www.yuregir.bel.tr/Sayfa/1386/UNICEF_YUREGIR (06.04.2019).
- URL-6, “Çocuk Dostu Şehirler” (t.y.), <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=64> (20.03.2019).
- URL-7, “Bizden Fano Çıkar mı?”, (t.y.), <https://cocukdostu.org/bizden-fano-cikar-mi/> (25.03.2019).
- Van Vliet, Willem ve Karsten, Lia (2015), “Child-Friendly Cities in a Globalizing World: Different Approaches and a Typology of Children’s Roles”, **Children, Youth and Environments**, 25 (2), 1-15.
- Yalçınkaya, Şengül (2015), “Modern Kentin Yeni Kamusal Alanında Çocuk, Alışveriş Merkezleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri”, **İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi**, 0 (17), 80-106.
- Yahyagil, Mehmet Y., (2011), “Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri”, **Sosyoloji Konferansları**, 0 (25), 105-120, <http://dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9525/119024> (11.02.2019).
- Yıldırım, Sinan (2010), “Kırsal Yapının Dönüşümü, Göç ve Gecekondu”, **Sınıflar ve Kent**, 1. Baskı içinde (398-464), Dipnot Yayınları, Ankara.
- Yüreğir Belediyesi (2019), “Yüreğir Belediyesi Kültürevleri’nde Yıl Boyu Eğitim”, http://www.yuregir.bel.tr/Sayfa/2209/YUREGIR_BELEDIYESI_KULTUREVLERI (04.08.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Handegül PARLAK, 22.10.1994 tarihinde Trabzon ilinde doğdu. 2008 yılında Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'nu; 2012 yılında Süleyman Nazif Anadolu Lisesi'ni; 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nü onur öğrencisi derecesiyle bitirdi. 2016 yılında Anadolu Üniversitesi - Açıköğretim Fakültesi, Adalet Bölümü'nü de bitirdi. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisans programına başladı.

PARLAK, bekar olup, iyi derecede İngilizce bilmektedir.

